

Chirurgijnen en Doktoren
in
de Gemeente Littenseradiel

Historyske en Kulturele Rige
Littenseradiel:
"Tusken Middelsee en Slachte"

Prod.: Hessel Fluitman,
Archief gem. Littenseradiel
1991 - 1995.

SI TIBI DEFICIENT MEDICI
MEDICI TIBI FIANT HAEC TRIA
MENS HILARIS, REQUIES,
MODERATA DIAETA.

Als artsen tekortkomen,
laat dan deze drie uw artsen zijn:
een vrolijke stemming, rust
en een beheerste manier van leven.

Grietman Ulbo van Aylva (±1640).

Inhoud:

Inleiding	4
Algemeen	4
Geschiedenis	4
Onderscheid tussen geneesheer en kwakzalver.....	5
De Gilden	7
Opleiding.....	7
De inventaris van een 18e eeuwse Chirurgijn.....	8
De Franse tijd.....	9
De departementale commissie van geneeskundig bestuur in Friesland.....	9
Doktoren in de gemeente.....	10
Recepten uit de 18e eeuw	11
Verantwoording voor de lijst van chirurgijnen, heelmeeesters, artsen en doctoren.....	15
Literatuurlijst/bronnen:.....	16
BAARD	17
Het doktershuis	22
BOZUM.....	23
Het Doktershuis.....	30
ITENS.....	35
JORWERD.....	36
LUTKEWIERUM	41
MANTGUM.....	42
EASTEREIN.....	43
EASTERLITTENS.....	47
EASTERWIERRUM.....	51
RIEN 52	
WEIDUM	53
Het doktershuis	59
WELSRIJP	63
WIEUWERD.....	64
WINSUM	65
De dokterswoningen op de Tsjerkebuorren.....	69
WOMMELS	70

Inleiding

Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd. **Algemeen**

Het beroep van geneesheer heeft van oudsher tot de verbeelding gesproken.

Om het uit te oefenen, maar ook om het te waarderen, of te bestrijden. De medische wetenschap gaf macht aan de drager. Macht die zeer kritisch werd bekeken: het hoefde maar even verkeerd te gaan en de achterdocht sloeg toe.

Jean Auel heeft in haar romans over de pre-historie haar hoofdpersone naast een boven normale, creatieve intelligentie, óók een grote kennis van de geneeskunst en kruidenkennis gegeven. Niet alleen om haar te laten overleven, maar ook om haar een aureool van belangrijkheid, ja zelfs een zekere mate van goddelijkheid te geven. Uit de verhalen over de Afrikaanse samenleving blijkt dat de tovenaars -de genezers- eeuwen lang grote macht hadden bij en over hun medemensen. Macht die ze niet zelden nodig hadden om staande te blijven in de soms woelige strijd rond hun positie in de dorps hiërarchie.

Ook Jezus van Nazareth was een (wonder-)genezer. Hij heeft -mede door deze gave- de loop van de geschiedenis ingrijpend veranderd. De Godsdienstige leiders van zijn volk vonden zijn uitstraling zó bedreigend, dat ze de machthebbers in hun land dusdanig manipuleerden, dat hij ter dood werd gebracht.

De geneeskunst werd in de Middeleeuwen zéér wantrouwend bekeken. Niet zelden werden de beoefenaars gezien als heksen en tovenaars. Dit heeft er naar alle waarschijnlijkheid voor gezorgd, dat er niet zelden voortijdig, medische kennis op brandstapels en martelwerktuigen teniet ging.

Pas de laatste eeuwen heeft de mensheid dusdanig volwassen leren denken en redeneren, dat ze genezers iets meer zijn gaan vertrouwen als integere vaklieden. Pas de laatste 200 jaar leven en werken ze niet meer op een vulkaan van wantrouwen, maar kunnen ze zich aan de uitoefening van hun vak en aan de ontwikkeling van hun kennis wijden. Maar nog steeds werken ze in een glazen huisje en wordt hun werk kritisch gevolgd. Nog steeds zoeken de mensen naar zekerheid. Naast de vertrouwde allopathische geneeskunst steken de laatste decennia steeds meer alternatieve geneeswijzen, opgedoken uit oude tijden of ontstaan uit nieuwe ontwikkelingen, de kop op. Het is niet meer een kwestie van of/of, maar het kan nu ook met en/en.

Geschiedenis

Er zijn altijd mensen geweest die de kennis over ziekte en genezen gingen verzamelen en vervolgens die kennis gingen onderwijzen en publiceren. De eerste berichten waaruit dit blijkt, spreken van hogescholen in Salerno, Montpellier, Parijs en Bologna: universiteiten in Frankrijk en Italië.

Daarnaast werd er natuurlijk geneeskunst bedreven in de kloosters. Vanouds bolwerken van kennis en wetenschap, waar hoog tegen opgekeken mocht worden en waar je niet omheen kon, als je iets nodig had.

Vermoedelijk bestond er een niet te onderschatten kruidenkennis, maar de belangrijkste middelen die de genezers ter beschikking stonden, waren urinekijken (oorzaken zoeken) en aderlaten (geneesmiddel of preventief middel). Men meende dat ziekte en ongemak ontstond doordat er teveel bloed in de aderen stroomde, zodat de filosofie dus was: bloed eruit, de oorzaak van de ziekte eruit en dan geneest de patiënt vanzelf weer. Als de patiënt dan genas, dan was dat waarschijnlijk ondanks die aderlating, omdat we nu weten, dat het bloed hard nodig was en is om de genezing te bespoedigen! Uit de leerboeken in die tijd blijkt ook, dat niet zozeer de medische kant van de zaak belangrijk was, maar meer het moment van aderlaten: afhankelijk van het jaargetijde, de stand van de maan en de zon moest het moment berekend worden en ook nog eens de juiste ader! Kortom, astrologie en anatomie waren belangrijker dan de, volgens ons vereiste medische kennis van zaken.

Het oudste spoor van de geneeskunst in onze gemeente is de vondst van een schedelfragment met een trepanatie in 1888 - 1889 bij de afgraving in Winsum van de grote terp tussen de dorpskern en de Bruggeburen. Tussen Romeinse vondsten werd onder andere een schedelfragment gevonden. In "De Frije Fries" van 1934 wordt hieraan een artikel gewijd, waaruit ik hier mijn gegevens haal.

Het bijzondere van deze vondst was dat de schedel getrepaneerd was. Deze vondst is in zoverre niet uniek, dat er in Europa en Amerika wel vaker dergelijke schedels zijn gevonden. Voor Friesland is het wel een unieke vondst! Voor zover bekend is deze vondst de enige in Friesland. Vanaf 1867 tot in 1934 zijn er in Frankrijk, Engeland, Duitsland, Zweden en het voormalige Tsjecho-Slowakije 8 tot 16 getrepaneerde schedels gevonden, met een uitschieter van 200 exemplaren in Frankrijk. Hoeveel er de afgelopen 60 jaar zijn gevonden is jammer genoeg niet bekend.

Een trepanatie werd toegepast bij een patiënt die met name last had van een hoofdwond, die uiterst pijnlijk was. Het hield een operatie in waarbij er in de schedel een rond plaatje uit het bot werd gesneden of gezaagd. Daardoor, is bekend, werd de pijn van de verwonding opgeheven. Uit lidtekenweefsel en sporen van groei van het bot, die bij diverse gaatjes van gevonden schedels gevonden zijn, blijkt dat meerdere patiënten deze operatie hebben overleefd. Zelfs wel met alternatieve "dekseltjes" over het gat in de schedel.

Het schedelfragment dat in Winsum is gevonden, blijkt nog redelijk gaaf te zijn. Er zit op de rechterhelft van het voorhoofdsbeen een ronde opening van 13½ mm. Waarom deze trepanatie is toegepast, is niet bekend. De voorhoofdsholten zijn normaal ontwikkeld. Het is mogelijk dat de man of vrouw last had van chronische hoofdpijn. Uit onderzoek blijkt dat de patiënt de ingreep enige tijd heeft overleefd. Door de verwerking van het bot, is echter moeilijk te zeggen hoe lang. Wellicht enige weken, misschien zelfs enige maanden. Schrijft Sypkens Smit in zijn artikel. Hoewel er bij het schedelfragment ook vroeg Romeins aardewerk is gevonden, is niet zeker vast te stellen wanneer de getrepaneerde persoon is overleden. In 1934 vermoedde de conservator van het Friesch Museum, Mr. P.C.J.A. Boeles, dat het tussen 200 voor Chr. tot 1000 na Chr.: heeft plaatsgevonden. Tegenwoordig vermoed men dat de patiënt wel degelijk tussen ±200 voor Chr. en ±100 na Chr. overleden zal zijn. Ook is niet duidelijk waar de operatie plaats heeft gehad. Gezien het feit dat men vermoed dat de patiënt de operatie niet echt lang heeft overleefd,

mag je veronderstellen, dat de trepanatie misschien wel in Winsum heeft plaats gehad....

Voor medische informatie die terugslaat op deze gemeente dient er een sprong van ±1500 jaar gemaakt te worden, voordat er meer te vinden is over de medische stand in de gemeente. Zie de lijsten van de chirurgijnen die hier per dorp zijn verzameld. Naast het gevonden schedelfragment is het misschien interessant te vermelden dat we hier in de gemeente nog een voorbeeld hebben dat verband houdt met geneeskunde: één van de Mummies die in de kerk van Wieuwerd ligt is gestorven met/aan een kaakabces. Aan de pijnlijke trek in het gezicht is dit af te lezen. De man is gestorven in 1693.

Om een idee te krijgen van de ontwikkelingen op medisch gebied moeten we het meer provinciaal en landelijk houden.

Eind 14e eeuw is er sprake van barbiers die ook heelkunde plegen. In de regel bestond hun medische werk slechts uit het zetten van gebroken botten. Verder werd er ook gesproken van koormeester en boertscheren.

Boertscheren schijnt een ander woord te zijn voor barbier (baartscheerder?). Deze mensen kwamen ook in aanmerking voor pestmeester, zoiets als een gemeentelijk geneesheer voor besmettelijke ziekten en dysenterie (Buycuyvel) en voor de armen.

Een koertmeester was een deskundige die de zwaarte van mishandelingen, verwonding en doodslag moest bepalen. Aan de hand van zijn rapport werd dan door de rechter de hoogte van de schadevergoeding bepaald. Hij was dus zoveel als een beëdigd taxateur van wonden en lijkschouwer.

Naast deze mensen kwamen er in de 14e en 15e eeuw in de grote steden steeds meer mensen die als chirurgijn te boek stonden, d.w.z. het medische vak uitoefenden en er verder niets anders naast deden. Behalve de particulieren kwam ook de overheid bij deze mensen: zo moesten ze wel in gevangenissen werken. Daar kregen ze nog al eens te maken met de slachtoffers van het gerecht: bekentenissen werden niet zelden door martelingen afgedwongen en de chirurgijn moest dan weer zorgen dat het levensgevaar week en het slachtoffer weer verder bewerkt kon worden, respectievelijk zijn straf kon ondergaan. Dit werk werd dan apart betaald.....

Eind 15e eeuw was er nog steeds weinig geregeld. Er was geen goede opleiding, geen eisen van kennis en bekwaamheid, geen keuren en voorschriften. Met andere woorden het was nog steeds een vrij beroep dat door iedereen kon worden uitgeoefend. En dat gebeurde dan ook! Er was géén scheiding tussen bevoegde heelmeesters, kwakzalvers en vrije meesters of operateurs. Een vrije meester was een rondreizend heelmeester, die zich met name toelegde op het opereren, staarsnijden, breuk- en/of steensnijden.

In de steden werkte een enkele Doctor Medicine, voor de rijken; diverse stads-chirurgijnen, een aantal barbier/chirurgijnen, vele kwakzalvers en (plaatselijke) kruidenzoekers, belezers, strijkers, koortsafnemers en zevende zonen.

Onderscheid tussen geneesheer en kwakzalver

Men kon theoretisch wel onderscheid maken tussen een heelmeester en een kwakzalver, maar lang niet elke genezer beantwoordde in de praktijk aan de zwart/wit tekening van de beide beroepen. Een onderscheid was dat een chirurgijn geletterd was, gestudeerd had. Vaak uit slecht vertaalde boeken, waardoor meningen niet altijd even goed doorgegeven werden, maar gestudeerd. Daarnaast maakte hij wel gebruik van kruidenrij en was hij niet wars van het gebruik van volksgeloof. Een Kwakzalver daarentegen had zich door schade en schande, ongelukken en mislukkingen, een handigheid in het vak verworven; werkte met (nog meer) vooroordelen, had last van eigenwaan (moest zich kunnen verkopen?) en stond als vrijpostig bekend.

De grens tussen chirurgijn en kwakzalver was dus zéér glijdend -qua kennis en toepassing- zodat er in feite heel moeilijk een grens te trekken was. Dit was óók nog eens moeilijk, omdat men in die tijd uitging van de gedachte dat ziekte en ongemak moest worden toegeschreven aan hogere machten en noodlot, in plaats van aan natuurlijke oorzaken, die met natuurlijke middelen bestreden konden worden.

Daarnaast speelden het interpretatievermogen en de sympathieën van de beoordelaar (rechter, clerus dan wel wereldlijk bestuurder) ook een zeer grote rol: wat volgens de een nog geneeskundig was, kon volgens de ander wel kwakzalverij of hekserij genoemd worden, met de desastreuze gevolgen van dien! Ds. J.J. Kalma heeft in It Baeken van 1973 een aardige illustratie gegeven van oude gewoonten die opeens (bij de reformatie omstreeks 1580) als fout werden beoordeeld: een dominee die traditioneel de eerste woorden van het Johannes evangelie gebruikte om daarmee ziekte te bezweren, werd door de Classis geprest om niet alleen voor de Classis, maar ook in zijn gemeente openbaar schuld te bekennen en zijn handeling te herroepen. De (grote) mate waarin het geloof in dit en meerdere dan genoemd voorbeeld een rol speelt, is in dit verhaal niet van belang. Wel speelt hier een rol, dat het van oudsher gewoonte was om de eerste zinnen van het Johannes evangelie als een genezende kracht te gebruiken en dat het nu opeens als een terugkeer naar het paapse geloof werd gezien. Overigens wordt dit eerste hoofdstuk van het Johannes evangelie in de Rooms Katholieke kerk gebruikt om de eredienst mee af te sluiten. Dat geeft wel aan hoeveel waarde aan dit evangelie wordt toegekend binnen de R.K. Kerk!

Verandering van omstandigheden, verandering van visie op gewoonten, bestraffing van het gebruiken van de gewraakte oude gewoonten. Je was niet zeker van je zaak. Er kon altijd wel een stok gevonden worden om te slaan. Kortom: in de Middeleeuwen was het een tasten en zoeken naar de juiste wijze van genezen, naar de juiste middelen. En in wezen is dat met al de kennis die we tegenwoordig hebben nog steeds het geval.

De Gilden.

De eerste Chirurgijngilden werden in de 15e eeuw opgericht. Met name in de steden. Op het platteland fungeerden de chirurgijns in de regel vrij en individueel.

Reden tot het oprichten van gilden:

- om de solidariteit onderling te bevorderen,
- om als een soort van vakbond te fungeren tot verdediging van de belangen,
- om bescherming te geven tegen vele soorten (reizende) kwakzalvers die zoals al aangegeven, óók probeerden hun graantje mee te pikken en dus zoveel mogelijk buiten het werkgebied van de gevestigde chirurgijnen moesten worden gehouden en
- om de opleiding vast te leggen.

De organisatie van de gilden bestond, leek wel, vooral om voort te blijven bestaan. Er waren véél inkomsten uit boetes en er werd een twintigste penning op de verdiensten geheven. Er was een grote band met de katholieke kerk: elke gilde had in de kerken van de stad een eigen altaar, waar de H. Missen voor de gilde werden opgedragen. De solidariteit/vriendschap werd vooral beleden in gezamenlijke feesten en maaltijden, niet zelden met strafbepalingen op drankmisbruik.

Door je te verenigen kon je je beter en effectiever afzetten tegen diegenen die ook jou vak uitoefenden maar buiten de groep stonden en daardoor als het ware vogelvrij waren. In de Middeleeuwen was een Gilde dan ook oppermachtig op haar gebied. Ze reguleerde zichzelf voor wat betreft de kwaliteit en de leden en ze zorgde ervoor dat buitenstaanders weggezuiverd werden, al dan niet met medewerking van het stadsbestuur.

Ze moesten zich beschermen tegen: Empirici, onkundige monniken, brutale vrouwspersonen, piskijkers, volksgenezers, gifmengers, masseurs, goochelaars, paarde- en veeartsen, handelaars in zalf en reukwerken, joden, zigeuners en vagebonden (sic).

Opleiding

Het vak van barbier voerde in de 15e en 16e eeuw de boventoon. De eisen daarvoor waren over het algemeen vrij duidelijk omschreven, voor zover nodig, en aan het chirurgijnswerk besteedde men weinig woorden. De barbier moest een examen ondergaan, afgenomen door een 'gezworen meester van medicijnen' en men moest een praktijkexamen afleggen. Aderlaten, lancetten slijpen, anatomie. De zwaarte van het examen verschilde per stad. In Amsterdam bijvoorbeeld was het voor een barbier ten strengste verboden om chirurgijnswerk te doen, vóórdat je je examen had gedaan. Een examen dat een uitgebreid programma had met theoretische vragen over allerlei medische zaken, over de te gebruiken gereedschappen en dat bovendien een praktijkproef inhield.

In Leeuwarden daarentegen, wordt een barbier geacht om ader te kunnen laten en zijn vlijmen te kunnen gebruiken. Met andere woorden, het chirurgijnswerk hoorde er gewoon bij.

Om je als geneesheer ten Plattelande te kunnen vestigen, liep je een aantal jaren bij een geneesheer stage en als je vond dat je voldoende kennis had opgedaan, kon je in deze provincie in Leeuwarden examens doen voor geneesheer ten plattelande, voor geneesheer, voor vroedvrouw en vroedmeester. Dit kostte je een paar dagen en flink wat geld. Ook toen al kostte een diploma een behoorlijke investering....

In Friesland kon je een opleiding tot Medicine Doctor volgen op de Universiteit van Franeker. Na een tentamen bij een hoogleraar, werd je admisie verleend door de rector en de senaat generaal. Dwz. je kreeg toestemming om je vak uit te gaan oefenen en moest tevens binnen een jaar 3 examens doen: twee in het latijn over de grondslagen van de wetenschap, het derde examen werd gedaan in de vorm van een lezing van een uur over twee aforismen, stellingen. Als je daarvoor slaagde kreeg je je bul.

De Universiteit bestond van 1585 tot 22 oktober 1811, toen het hoger onderwijs in Holland bij decreet werd gereorganiseerd en "Franeker" doodleuk niet meer voorkwam in de lijst van universiteiten. Na de val van Napoleon in 1815, werd in Franeker nog een Rijksatheneum gesticht. Deze hogeschool leidde onder andere nog wel op tot Medicine Doctor, maar had geen recht meer tot promotie. Dit moest gebeuren bij de Departementale Commissie voor Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzicht te Leeuwarden. Zie hier onder.

De Hogeschool werd in 1843 door Koning Willem II weer opgeheven. De bibliotheek van de oude Universiteit en later de Hogeschool werd overigens de kern waaromheen in Leeuwarden de Provinciale Bibliotheek opgebouwd werd.

Vanaf de Franse tijd bestaan er landelijke regels voor de opleiding van de geneesheren.

De inventaris van een 18e eeuwse Chirurgijn.

Van Gerrit Sipkes IJsbrandy, van 1773 tot 1774 chirurgijn in Easterlittens, heeft Jaap Scheffer een overzicht gevonden van zijn medische inventaris en bibliotheek. Bij het overlijden van IJsbrandy wordt de inboedel, in ieder geval het medische deel, overgedaan aan zijn opvolger: Jacob Groenia. De vader van de weduwe doet de zaken:

"Staat van winkelwaren en gereedschappen, nagelaten door Willem Douwes, stadsbouwmeester te Harlingen als gelastigde van zijn dogter Antje willems weduwe G. Ysbrandi te Harlingen overgedragen aan Jacob Groenia, Chirurgijn te Veenwouden".

Eenige ledige dosen en Spaanse Serp
 Een koker met instrumenten.
 een oliesteen, 7 scheermessen en een koker.
 De winkelkast met zijn potten en middelen.
 Voor de medicijnen in 't kastje met flesjes.
 3 kroesjes, tragter en mortiertje.
 Een zakje met enige middelen.
 Eenige kruiden in een kastje.

Een kastje met 6 laden.
Een kastje met zalf.
Twee zalfdoosen en bekken.
Kleine flesjes.
Geele pottjes, witte pottjes, 4 breukbanden, twee zeven, eenige flesjes, 't instrumentkastje, een chysteer, een zage met zijn toebehoren, vier tandentrekkers en eenige kleine instrumenten, een instrumentenkastje, een catheder, het winkelbankje, 3 schaaren en 2 spuiters, een grote vijzel, een kandelaar.
Totaal 70 gg en 7 st.

Boeken:

J. Kruger; Philosophische natuurkunde.
Dionis en verhandeling van de apotheker Jacob v.d. Haar.
Kortbeschrijving van geneeswijs der siecten voor Van Swieten.
J. de Reus; Nauwkeurig onderrigt in de vroedkunde.
J. Schultetus; Wapenhuis beste druk.
Petitverhandeling van de been siekens.
Tomas Bartels; Anatomie.
S. Krop; Oordeelkundige aanmerkingen over de heelkunde.
Tisset en Bickers; Raadsgeving.
H. Ledran; Over de geschaden wonden.
H. Ledran; Raadpleging over de meeste siecte.
Amos Lambrechts; Over de Vroedkunde.
Joh. Huxham; Over de koortsen en kinderpokjes.
Robert Whyt; Over zenuwzieke.
Philosophia of natuurkunde.
Johan U. Bilque; Over het onnodig afzetten van ledematen.
Kruger; Natuurkunde verhandelingen geneeskundige gemakkelijk gemaakt door Peereboom
2 deelen van Kleister moeie handen
Kleister; Prisos verhandeling der verloskunde. 3 deelen.
J. de Groot; Gezuiverde geneeskunst.
J. Zind en Paulus de Wild; Gezondheid op oorlogsschepen.
Antoni N.; Genees- en handhundig heelwerk.
J. van Wijk.
Bernardus de Bont; 't Nieuwe examen der chirurgie.
H. Ledran; Heel kunstige aanmerkingen.
J. Verbrugge; Nieuwer form der ezamen van de land en zeechirurgie met aanmerking en verduidelijking.
Theodorus van Golpe; Ontleedkundige woordenboek.
Nieuw Amsterdamse Apotheek.
Peereboom; Over de molkwording.
W. Schouten; gewond hooft.
Solom van Rusting; Veldmedicijnen.
Duvernei; Over het gehoor.
Tomas Prior; Over 't teerwater.

Totaal boeken: f162,--

14-5-1774.

Mr. Jacob Groenia.

De Franse tijd

De departementale commissie van geneeskundig bestuur in Friesland

In 1798 werd een begin gemaakt met de reorganisatie van de medische stand. Eén van de vele zaken die in de Franse tijd op orde werden gebracht. De opleidingseisen waren her en der zo divers en onduidelijk geworden, dat de Bataafse Republiek er een vaste opleiding voor in de plaats stelde. Om de medische stand te reorganiseren werd in 1801 een inspectie van de gezondheidszorg ingesteld: de Departementale Commissie van Geneeskundig Bestuur en Toevoorzicht.

Deze commissie had tot taak:

- alle diploma's van de geneesheren te controleren;
- de kwakzalverij te bestrijden. Ze mocht in dat kader klachten behandelen, veroordelen en zelfs mocht ze iemand de bevoegdheid ontnemen;
- in overleg met de gemeenten legde ze het vestigingsbeleid voor de heelmeesters vast;
- de Apotheken en de inventarissen van de medicine doctoren, de chirurgijnen, de vroedvrouwen en de vroedmeesters te controleren;
- de opleiding te uniformeren en voor iedereen toegankelijk te maken. Daaraan verbonden was het afnemen van examens voor nietacademische opleidingen een belangrijk onderdeel van haar werk. Vandaar dat vanaf 1815 de medische examinandi van de Hogeschool in Franeker in Leeuwarden examen moesten doen;
- en de geneesmiddelenvoorziening uniformeren, zodat de hulpverlening niet meer afhankelijk was van de mate

van investeren door de chirurgijn, respectievelijk de godsdienst welke de patiënt aanhing. Landelijk werd een pharmacopee, een handboek, samengesteld waarin de toegestane medicamenten werden beschreven en de prijs ervan. Nu wist iedereen waar men zich aan had te houden.

Er zijn diverse verhalen en verhandelingen bekend van met name het ontnemen van de bevoegdheid van het uitoefenen van het medische beroep aan niet-bevoegde chirurgijnen. Er waren "beoefenaars" die al zo lang dit beroep uitoefenden, dat ze weigerden om zich aan een examen te onderwerpen. Anderen beweerden dat hun papieren elders waren of bij brand verdwenen. Echter de commissie ging grondig te werk en kwam steeds beslagen ten ijs. Daardoor kregen de niet-bevoegde geneesheren weinig kans om door de mazen van het nieuwe net te zwemmen. Dat wil niet zeggen dat de commissie rigide en niets ontziend te werk ging. Integendeel, ze wilde examinandi nog wel eens een kans geven, als er in een ander geval, een hen onbekend diploma werd overgelegd, mocht de chirurgijn zijn praktijk wel voortzetten, maar hij moest wel promoveren om zich bevoegd te mogen noemen.

Ook de controle van de apotheken werd zeer zorgvuldig gedaan. Zo beschrijft Hakman in zijn artikel over de commissie in "de Frije Fries" van 1988 een geval hier binnen de gemeente. Addiko Johannes Blom, heelmeeester in Easterlittens en later de eerste heelmeeester in Baard, kreeg een fikse boete van in totaal 147 caroli guldens voor de diverse fouten en mankemanten aan zijn voorraad medicamenten, variërend van het ontbreken van medicijnen, tot het vinden van ondeugdelijke extracten. Hij heeft alles blijkbaar direct aangevuld en verbeterd, want een maand later meldde hij dat hij aan alle voorschriften had voldaan en vroeg om vermindering van de boete. Hij hoefde toen nog de helft van de boete te betalen. De Kwakzalvers werden ook met huid en haar uitgeroeid. Ze konden bewijzen dat ze het vak volgens de aangelegde maatstaven uit konden voeren en anders was er geen praktijk uitoefening meer bij. In eerste instantie had de commissie niet genoeg mogelijkheden om haar voorschriften kracht bij te zetten, althans de eerste tijd had haar werk weinig effect, de gemeenten werkten bijvoorbeeld maar slecht mee. Na meer bevoegdheid te hebben gekregen van de centrale overheid, werd de sanering definitief doorgevoerd.

Toen de commissie haar werk had gedaan was de medische stand geschoond en de overheid had greep gekregen op de gezondheidszorg. Dit culmineerde in 1804 tot nieuwe medische verordeningen.

Deze voorschriften werden in 1818 in grote lijnen bij wet vastgelegd. Binnen die verordeningen en de latere wet, hielden de departementale commissies een centrale plaats.

In de loop van de 19e eeuw blijkt aan de titels die men verwerft, dat er steeds meer kennis wordt vergaard: de chirurgijn wordt geneesheer. De opleidingseisen worden steeds zwaarder. In 1865 wordt de "wet regelende de uitoefening der geneeskunst" van kracht. Daarin wordt geregeld dat er nog maar één opleiding is. De nieuwe doktoren moesten eerst het artsen examen hebben afgelegd, na 7 à 8 jaar studie. De heelmeeestersopleiding verviel daarmee. De praktiserende heelmeeesters, meest ten plattelande, mochten blijven praktiseren.

Zolang mij bekend is, is er al een strijd tussen de apothekers en de apotheekhoudende doktoren. Voortdurend is hier de uitbreidingsdrang van de apothekers aan het drukken tegen de apotheekhoudende artsen. In hoeverre dit voor de patienten ook een verbetering is, is nog maar de vraag. Daarnaast is er de laatste tijd een trend gaande om de medicijnen over de post of per koerier te bezorgen vanuit een centraal depôt. Schaalvergroting en kapitalisering van de dienstverlening. Opnieuw: verbetering van de dienstverlening naar de patienten toe? Elke rechtgeaarde dorpsdokter vecht tegen het streven van de apotheken om het verstrekken van medicijnen te monopoliseren. Niet alleen om de inkomsten die hij dan zal derven, maar óók om de dienstverlening naar de patienten optimaal te houden.

Doktoren in de gemeente

Als je de bevolkingsdichtheid in de 19e eeuw van de gemeenten Baarderadeel en Hennaarderadeel af zou meten aan de doktersbezetting, dan lijkt het wel dat er in het oude Baarderadeel véél meer mensen woonden dan in Hennaarderadeel. Tegen twee chirurgijnen/heelmeesters in Wommels en Easterein, en een enkele in de dorpen Lutkewierum en Rien, praktiseerden er in de 19e eeuw in Baarderadeel bij tijden wel 7 of 8. Ze rooiden het niet allemaal, want aan het eind van de 19e eeuw waren er in totaal in de beide gemeenten nog maar 6 over: in Baard, Bozum, Weidum, Winsum, Easterein en Wommels. In de loop van de 20e eeuw verdwijnt óók de dokter in Winsum nog uit het vizier.

De twee doktoren in Jorwerd, Dr. Fokke in Mantgum, de artsen in Easterlittens en Easterwierrum die daar tot ver in de 19e eeuw hun praktijk uitoefenden, bleken toch niet zóveel inkomsten uit de medische zorg te vergaren, dat ze er goed van konden bestaan. Een teken dat óók in die tijd het doktersambt een behoorlijk verzorgingsgebied vereiste om een fatsoenlijk inkomen te garanderen.

De eerste chirurgijns op het platteland in Friesland werden al aan het eind van de 16e eeuw gesignaleerd (1580 te Ferwerd). 50 jaar later hadden zich in Baarderadeel in enkele dorpen ook chirurgijns gevestigd. D.w.z. de eerste signalen dat er medici in de dorpen werkten, hebben we van 1610 in Weidum, van 1639 in Winsum, van 1644 in Jorwerd en Easterlittens. We zitten dan in de tweede helft van de beroemde en beruchte 80-jarige oorlog. Enige decennia later worden er ook in Easterwierrum en Bozum chirurgijns gevonden. Ph. Breuker stelt in zijn artikel in een Doarpsskille in 1973, dat in die tijd de chirurgijns vooral in de grotere dorpen woonden.

Terwijl de chirurgijnen in de steden een redelijk tot goed inkomen hadden, hadden ze op het platteland een sober bestaan en niet veel vermogen. Uit verschillende berichten blijkt dat ze hier niet alleen uit het medische werk inkomsten vergaarden, maar ook uit ander werk: de één was boer, de ander getrouwd met een boerin, een derde

functioneerde als adsistent, een soort afgevaardigde van de grietman in een dorp, weer een ander had blijkbaar géén ander werk en stond dan ook in de Speciënkohieren (een jaarlijks belastingkohier uit de tweede helft van de 18e eeuw) te boek als arm. Natuurlijk zat er ook een barbier tussen. Lang niet altijd is duidelijk wat de hoofdfunctie was. Dr. Fokke in Mantgum bijvoorbeeld stond in zijn tijd wijd en zijd bekend als heelmeeester, maar in de burgerlijke stand en de bevolkingsboekhouding stond hij nog al eens als boer ingeschreven. Tegenwoordig willen we graag het dokterzijn als hoofdzaak zien, terwijl er toen waarschijnlijk verschillende waren die het dokteren "erbij" deden. De dunbevolkte streek zal daar debet aan zijn geweest.

De chirurgijn/heelmeester op het platteland was een man met een relatief eenvoudige opleiding tot geneesheer. Niet zelden in de praktijk aangeleerd, met de mogelijkheid om in Leeuwarden een proeve van bekwaamheid af te leggen, om daarmee te bewijzen, dat hij voldoende geleerd had om met recht de titel "Heelmeeester" te voeren. Wilde hij verder studeren, dan kon hij heelmeeester ten plattelande worden en daarbij nog de papieren voor vroedmeester halen. Mikte hij op een hogere opleiding, dan kon er ook op de Universiteit van Franeker gestudeerd worden voor Medicine Doctor. Een titel die vooral in de steden werd gevraagd.

Recepten uit de 18e eeuw

Tijdens een bezoek aan het Rijksarchief in Arnhem, op zoek naar informatie over de 18e eeuwse grietmannen Van Aylva die in Baarderadeel resideerden, kwamen we (ondergetekende en Jaap Scheffer) onder andere óók een aantal details tegen: bijvoorbeeld lijsten van de wijnvoorraad, maar óók: allerlei recepten van medicijnen. Deels geschreven door doctoren, deels verzameld door de echtgenote van Hans Willem van Aylva, de laatste Van Aylva grietman in Baarderadeel. Die zat overigens meer in Den Haag dan in Weidum. Dat "verzameld" betekent hier: deels op lijsten geschreven en deels op papiertjes verzameld. Het is wel vermakelijk om deze recepten te lezen. Natuurlijk moeten de de grondstoffen voor de meeste recepten zelf in huis gehaald worden en bewerkt. Het bepalen van de hoeveelheden was niet echt scherp gedefinieerd: "twee Handenvol" of: "voor 1 stuiver" en "1 loot" geven geen garantie voor een nauwkeurig bepalen van verhoudingen. De raad: "Dese vles van tijd tot tijd aanvullen, so lang er cragt in is" is natuurlijk helemaal hilarisch, als je er resultaat van verwacht tegen "wormen, coorts en hardlijvigheid".

Hierbij een aantal van deze recepten, voor zover ze zijn te ontcijferen. Hier en daar waren de recepten onleesbaar en onbegrijpelijk.

¼ lt fijn gestoote wit mostertzaad
¼ dito witte honing
voor 1 str spermaceti canter zoo groot als een noote muscaat
Smelt dit tesamen in een nieuw rood aarde potje en roert er door het geel van drie Eijeren
Probatum voor Springende handen

Van de graaf van Stirum ontfangen
Bittere wijn voan de Hr Professor Bronkhorst
voor de maag, wormen, koorts en hardlijvigheid

Neemt Alzem bladeren en knoppen 2 handen vol,
Cardus benedictus 2 handen vol
Centauria Minor sonder steelen, twee handen vol,
Rabarber 6 dragma,
Aloë 6 dragma,
Zemebladeren 6 dragma
Alandsworttel een handvol gesneden en geklopt
Dit alles op 3 Utregtse mengelen franse wijn
geset, so ras als men de koors voelt een Coffy
Cop vol daar van ingenomen om te purgeeren
en een coffy cop vol als men na bet gaat.
Dese vles kan men van tijdt tot tijdt
aanvullen, so lang er cragt in is.

Remedie voor de anderendaeghse coortse - van de vrouw van Oppen.
negen mutter kraut naegelen
negen pepercooren
negen groene frisse selven bladeren seer fijn gesneden
und die pepercoorns en naegelen gestookten alles saemen gemenght
daer drie poiens van gemaect en elcke reis eene genomen twee
kuren voor de coorsse maer men moet hups sterck daer opgaen dat
men wat aen te weeten comt die pouders moet men drie mael achter
malcander neemen met wat wijn of bier.

Resept voor de kinder te gebruiken als een preservaty
voor een kwade magh en om het lighaem te suveren

¼ loot rabarber
½ lt geraspt Hartshoren
2 handvol zucce worteltjes
op een kanne dunne bier
Daervan smorgens een klein bierglaesjen nugteren van genomen en een uir daerop niets te nuttigen

1 stuv olij van seven getij
1 stuver van oli van pirkom
1 stuver olij van doupiren

om mede te smeren voor een seere keel

Remedie voor een quade hoest

Neemt een maan cop, of anders slaepboll, en die half overmidden gesneden, en het saet uit gedaen en dan de helfft aen snippers gesneden en in een nieuwe aerde potje gecooct met een kommetje regenwater en dat een weinigh meer als de helfft verkoooken laten en dan de snippers van de maenkop uit het water genoomen en daer dan voor twee stuivers of twee blanken suiker candy ingekooct tot een stroopje en dan eens soveel soete melck als het stroopje is bijgedaen en dat savonts na den eeten gedroncken en dat dry of viermael over d'anderen avondt gedroncken is een souvereyn remedie en altijdt goet bevonden.

Remedie voor de plures

2 loot gestoten gember
2 loot gestoten peeper
Samen gecooct in het witte
van 5 eijer op een wisse van
hennep gelegd op de plaets
daer men de pin voelt en
met een warme servet om
lief gewonnen 24 eur op
laten leggen

Recept om Engelse elixer te maken

Alantswortel
Coriandersaat
Annijs saet
Gajaticum of pokhout van ieder 2 loot
Southout

Peterselijsaet
Rabarber
Vennekoolsaet van jeder 1 loot

Sennes bladeren gesuivert ende stelen uitgepluist. 4 loot

½ lt blauwe rosijnen de
koren uitgedaan
De wortels en het hout moeten
dunnetjes gesneden worden.
En de saaden in een vijsel gestoten.
Dit gedaan op drie oort Brandewijn van de beste France
en daer 8 of 10 dagen opgestaan
daags een reise of drie omgeschut.
Dan door een doekje gedaan
en op een ander boutelje gedaan
en daer dan 1 loot saeraem op
en laat dit daerop blijven staan
en dan s morgens nugteren Een of
2 of 3 lepels vol van genomen
en een half uir daar na een
kopjen of twee klare koffij
opgenomen is heel goed.

- 6/ Veles water te maeken. dat seer goet is voor de roof aen wonden oock seer goet voor rode oogen en sonderling goet voor schuirmont
Neempt een kan schoon water doet het in een nuijwen erden pot doet in dat water een loot witte fitriool, klein gestoten. 1 loot sout. set het op het vuijre en laet het siedentwarm worden. maer moet ..... niet koocken. den roden schuijm die daer op komt moet men met een feer daer afdoen en als het kout is moet men het sagkens afgieten. en doen het in een vles. Kan wel een jaer goet blijven.
- 7/ Een goet recept voor quade maegh, als bloet te suiijveren souvent nae den eten 2 lepels daer van genomen. Het purgeert een weinig.
Neemp een goede kan goeden brantwijn, doet daer op een hantvol cardebe nediek voor 3 st, aloë voor 3 st. boontiensholwortel en bodelar, als het 24 uren daer op gestaen heeft is het goet om te gebruiken
- 8/ Om den brant uijt te trocken als iemant gebrant heeft. een schonen doeck in wijn aseent natgemaekt daer omgeslagen.
- 9/ om het bloet te stempen
neempt schoon wit pampier, brant het tot as. doet daer onder zooveel boon olij tot een salf en dat op een schoon doekien gedaen en op de wonde geleyt het bloeden sal in een kartier zijn gedaen wesen
- 10/ voor iemant die ligt van binnen beseert heeft, op wat manier het is.
Neemt 10 à 20 doupeiren, klein gestooten, door een hol doekien gedaen, den patient met wat bier ingegeven.
- 11/ voor bloetsweren
Neempt een hoendereij, blaest het uijt. legt de schel in het vuijre totdat heel gloijent is. laet ze kout worden, dan gepulfriseert en met warmen wijn ingenomen, en daer op gesweet, de sweren zullen in korten tijt verdoren. Een vingerhoet vol witte clameij ingemomen met wat warm bier is oock goet voor de sweren. een notemuscaet aenden hals gehangen met een carmelijnen sijden draet is mede goet daer voor.
- 12/ Om goeden ijstelrof (ijpelcas?) te maeken
Neemt 12 loot corneel van de bersten aen stucken gebroocken ale een half kt van een vinger in een mortier wat gekneust. neemt 1½ pont brootsuycker 7 a 8 kreunagels oock gekneust doet dit in een eerden kan. giet daerop 3 kan franse wijn laet het samen 24 uijre staen dicht toegemaekt alle duyren omgeschut, omdat de suiijcer deste beter smelt. neemt dan een sack legt die plat in de pot daer gij het in laet lecken, giet in den sack een komken soete melck, hagty de sack met een tomp aen een regel giet dan uijt de kan in de saek en laet het lecken boven een treghter in de fles en soo druk door het lecken dat het claer is men kan nog wel een wijn op dat kruijt doen de saek moet van witten beij wesen

Verantwoording voor de lijst van chirurgijnen, heelmeeesters, artsen en doctoren

Deze verzameling van artsen gaat niet over de inhoudelijke kant van het doktersvak, maar over de artsen zelf. Er is zoveel mogelijk informatie over de mensen zelf bij elkaar gezocht.

Een handicap bij het zoeken is geweest dat ik me nagenoeg beperkt heb tot de gemeente-archieven van de voormalige gemeenten Baarderadeel en Hennaarderadeel. Als er tijd en gelegenheid komt om óók te gaan zoeken bij de burgerlijke stand en de doop- trouw- en begraafboeken van andere gemeenten in het Ryksargyv, worden de familierelaties vast uitgebreid.

De namen en familierelaties zijn veelal tevoorschijn gekomen uit de door de Vrienden van het Ryksargyv in Friesland gemaakte ingangen op de lidmatenboeken en op de doop-, trouw- en begraafboeken die in het Ryksargyv staan; uit de bevolkingsboekhoudingen van de beide voormalige gemeenten, de diaconieboeken, de belastingkohieren en andere lijsten die in het archief in Wommels voorhanden zijn.

De achtergrondinformatie die in de inleiding is verwerkt, komt uit diverse boekjes en artikelen, zie daarvoor de literatuurlijst. Mocht er in de loop van de tijd nieuwe informatie tevoorschijn komen, over achtergrond en over de geneesheren, dan wordt die verwerkt.

Bij de eerste chirurgijnen geven de jaartallen achter de namen niet aan dat ze er alleen in dat jaar waren, maar dat er in die jaren geschreven berichten van hun aanwezigheid zijn overgebleven. Later is beter vast te stellen welke periode ze in de dorpen hebben gewerkt. Vanaf ±1800 mag je ervan uitgaan, dat de jaartallen het begin en het einde van de periode aangeven dat ze hier gewerkt hebben.

In de lijst worden een aantal tekens gebruikt:

* staat voor de geboortedatum,

X staat voor de trouwdatum; indien er een getal achter staat, geeft dit aan welk huwelijk dit is: het eerste, tweede of derde.

+ geeft de overlijdensdatum aan.

In veel gevallen geef ik ook huisnummers op. Zeker vóór 1807 zijn dit de nummers die in de Speciënkohieren werden gebruikt. In de praktijk werden deze nummers waarschijnlijk ook als plaatsbepaling door de burgers gebruikt.

De latere huisnummers komen uit de bevolkingsboekhouding. Voor chirurgijnen in de grietenij Baarderadeel is voor het jaar 1838 precies vast te stellen bij welke huizen deze nummers hoorden, omdat in de volkstelling van 1938 bij de gezinnen niet alleen de huisnummers van de huizen staan, maar óók de nieuw ingevoerde kadastrale nummers.

Met behulp van de eerste kadastrale kaarten (uitgegeven door de Fryske Akademy in de Kadastrale en Prekadastrale Atlas van Baarderadeel) is na te gaan waar op dat moment de bedoelde woning stond. In Hennaarderadeel hebben ze dit ook gedaan bij de bevolkingsboekhouding van 1870-1880. Met name voor Baarderadeel is niet meer goed vast te stellen wanneer de huisnummers golden, om dat (nog) niet duidelijk is wanneer er vernummeringen zijn doorgevoerd. Pas vanaf ±1930 is definitief zeker te zeggen waar de gebruikte nummers thuishoren.

Behalve dat er veel uit boeken, lijsten en anderszins geordende informatie is geput, ben ik ook veel dank verschuldigd aan (in alfabetische volgorde): Dr. Philippus Breuker, Germ Heerma, Mr. W. Kuiper en Jaap Scheffer. Elk heeft op eigen wijze meegeholpen om deze lijst te maken tot wat hij nu is.

Tenslotte. Het archief is een onuitputtelijke bron van informatie, waar steeds weer nieuwe gegevens uit tevoorschijn komen. De lijst die hier wordt weergegeven is dus de stand van zaken tot dit moment, juni 1995. Naarmate er meer wordt gevonden, wordt de lijst langer en uitgebreider met namen en informatie.

Niet uitgeven omdat er nog meer te vinden is, is een overweging. Maar dan duurt het nog jaren voordat je enigszins lichtzinnig kunt zeggen dat je alles hebt nagekeken. Deze lijst is dus incompleet, de inhoud zal nog steeds groeien en completer worden.

Juni 1995,
Hessel Fluitman.

Literatuurlijst/bronnen:

- Adema, B.S.
Het gemeentehuis van Littenseradiel. Easterein, 1988;
- Boer, P.A. de.
à Steringa Idzerda. De Pionier van de Radio omroep. Bussum 1959;
- Boer, M. de,
"Minskestriid, Minskelibben" Bolseart, 1970;
- Breuker, Ph.
Chirurgijns en dokters I. Doarpsskille Boazum jrg. 3 nr.4 (1973);
- Hakman, G.E.
De Departementale Commissie van Geneeskundig Bestuur in Friesland. "De Frije Fries" 1988;
- Lamerus, A.J.M.
Hendrik van Deventer, Leven en werken. Assen, 1946;
- Oostra, J.,
Uit de Geschiedenis van Easterlittens, Easterein, 1985 en
Uit de geschiedenis van Jorwerd, Franeker 1993;
- Spahr van der Hoek, J.J.
Geschiedenis van de Friese Landbouw. Deel II. Leeuwarden 1952;
- Sypkens Smit, J.H.
Een te Winsum (Fr.) gevonden, getrepaneerde schedel. "De Frije Fries" 1934, pp. 67-80;
- de archieven van de gemeenten Baarderadeel en Hennaarderadeel, w.o.:
  - de Quotisatiekohieren,
  - de Speciën kohieren,
  - de patentregisters,
  - de registers van volkstelling, 1830, 1840 en 1848,
  - de bevolkingsregisters vanaf 1850 en 1860 voor respectievelijk Hennaarderadeel en Baarderadeel;
- Kerk- en Armvoogdij archieven,
  - Britswerd,
  - Weidum,
  - Bozum;
- 'de lijsten van bevoegde en erkende beoefenaren van de onderscheidene takken der geneeskunde in de provincie Friesland', van 1802, 1810, 1824, 1825, 1854, 1863, 1865 en 1887;
- F.A.F.-klappers van de Doop- Trouw- en begraafregisters van de kerken in Littenseradiel;
- de registers van de Burgerlijke stand van de beide gemeenten Baarderadeel en Hennaarderadeel;
- Gegevens van
  - Ph. Breuker te Bozum,
  - G. Heerma te Edens,
  - H. W. Kuiper te Wommels
  - Th. Kuipers en
  - J. Scheffer te Winsum;
- De Goinga kollektie in het Gemeente Archief Littenseradiel, Wommels;
- Het kadaster en
- N.N. Het Winsumer Nieuwsblad, april 1947.

BAARD

Het huidige werkgebied van de dokter van Baard:

Baard, Baijum, Hennaard, Huins, Hijlaard, Jorwerd, Lions, Mantgum, Easterlittens, Welsrijp en Winsum.
Er is een samenwerkingsverband tussen de artsen van Baard, Weidum en Wommels/Easterein.

De eerste vestiging van een geneesheer is in vergelijking met de andere vestigingsplaatsen in de gemeente, vrij laat: in 1815 komt de chirurgijn van Easterlittens over naar Baard. Vanaf dat moment heeft Baard een geneesheer binnen haar dorpsgrenzen.

In 1789 wordt de Chirurgijn **J.A. Dhitzinger** van Easterlittens in de diakonieboeken genoemd: hij krijgt dan f21,- voor de verzorging van de armen van Baard.

Antje Sikkes (1803)

Vroedvrouw.

Later (1808) in winsum

Geertje Jans Kingma (1817)

Vroedvrouw.

Helpt bij de verlossing van Jantje de Windt van Johannes op 11-10-1817. Jantje de windt is de huishoudster van Addeko Blom!

Addeko Johannes Blom. (chirurgijn van 1802 - ± 1815 in Easterlittens
overgegaan naar Baard, tot ± 1830)

daarna

- Heelmeester ten plattelande.
- doop: 02-03-1766 te Kollum als A.J. Bloem.
- + 6 november 1843 te Baard.
Zoon van Mr. Johannes Bloem, geneesheer te Kollum; + 08-1801 te Schiermonnikoog en Zwaantje Kiers, + 1778.
- De ouders van Mr. Johannes waren Casparus Blom, koopman te Ternaard en Geertruida ....
- Haar ouders: Willem en Aagje Kiers, Koopman te Loppersum, Gr.
- Blom wordt in 1840 nog in de volkstelling genoemd. + 1843
- Admissie: (Leeuwarden?), 1802.

X Foekje Kornelis Braak op 10-04-1803 te Easterlittens.

- Dochter van Kornelis Augustus Braak en Klaaske Wietjes.
- Vermelding van binnenkomst in het attestatieboek van de N.H. Gemeente van Easterlittens op 19-11-1802.
- Bij de vermelding van het huwelijk wordt vermeld dat Blom chirurgijn te Beetsterzwaag is.
- Foekje Braak overlijdt op 30-09-1825 te Easterlittens als Renteniensche, oud 72 jaar, woonde op nr. 37 en was nog altijd gehuwd met A.J. Blom, heelmeester te Baard.

X Jantje Hiddes de Windt, op 06-10-1827 te Weidum.

- * 21-05-1793 te Hiaure
- Dochter van Hidde Jans, arbeider te Betterwird, ± 1810 en Trijntje Doedes de Windt + 28-10-1826.
- Hiddes ouders waren: Jan Hiddes, gardenier te Holwerd en Jitske. Trijntjes ouders: Doede Gosses, boer te Hiaure (W.D.) en Johanna.
- Kinderen van Jantje Hiddes de Windt:
  - Johannes * 11-10-1817; + 17-10-1817.
  - Marijke Johannes * ±1817.
(in de volkstelling van 1829 als Blom vermeld, 13 jr oud).
  - Johannes * 20-04-1819.
(idem en in 1840 als J. de Windt!).
- Hidde * 29-04-1822 + 21-05-1822.

Al deze kinderen zijn volgens de burgerlijke stand geboren uit de ongehuwde dienstmaagd van de geneesheer A.J. Blom te Baard.

Voor zover bekend is dit de eerste Heelmeester in Baard. In 1814 staat hij in het patent register van Baarderadeel nog te boek als arts in Easterlittens en in 1816 wordt hij in het patentregister gemeld in Baard, nr 16 als chirurgijn. Belastbaar 6e klasse, 4.-.8. Hij zal dus in 1815 overgegaan zijn naar Baard.

In 1817 wordt een kind van Jantje de Windt aangegeven onder haar eigen naam.

Uit de gegevens zou de tragedie van een gestrand huwelijk te distilleren zijn. Zekerheid hierover bestaat er niet!

Als Bloms eerste vrouw in 1825 sterft, wordt zij in de overlijdensakte nog genoemd als echtgenote van Blom, terwijl ze al ongeveer 10 jaar gescheiden van tafel en bed leven, blijkt uit de gegevens. Twee jaar later trouwt Blom met zijn dienstmeid.

In 1824 wordt de praktijk van Blom door de apothekers commissie gecontroleerd. Het bleek dat hij vele geneesmiddelen niet in huis had en dat hij zijn zaken niet goed voor mekaar had. Hij kreeg een boete van Gg 142.

Een maand later was alles wèl in orde en vroeg hij (gedeeltelijke) kwijtschelding van de boete. Hij hoefde toen nog de helft te betalen.

In 1829 wordt hij door de armvoogdij voorgedragen als geneesheer voor de armen. Of dit te maken heeft met de functiewisseling in Baard in 1830, of dat Blom (of Binksmas in 1830?) de functie niet accepteerde, is niet bekend. Wel blijkt dat enige tijd later zijn collega uit Dronrijp wordt voorgedragen voor de zelfde functie.

Suffridus Nauta Binksmas, (Geneesheer te Baard van 8 juni 1830 - ± 1856)

Heelmeester ten Plattelande. Admissie: 14-10-1830 te Leeuwarden als heelmeester ten plattelande en Vroedmeester.

Ook wel genoemd: Simon.

* 13-02-1806 te Harlingen.

+ 21-07-1862 te Jorwerd.

- Zoon van Albertus Binksmas (24 juni 1764 te Harlingen +26-09-1858 te Weidum) en Sipkjen Nauta (al overleden in 1843), dat jaar woonde hij in Boxum. Bij zijn overlijden woonde A. Binksmas te Weidum nr 47 als gepensioneerd rijksontvanger. Hij was zoon van Hotze Romkes en Janke Rasschen. Deze voornamen komen pas weer in de naamgeving van de kinderen bij zijn derde vrouw terug.
- De dubbele naam blijkt een samentrekking van de namen van zijn ouders.
- Gevestigd als geneesheer te Baard op 17-08-1830. Hij trok in op nr. 14 (onbekend waar dat is). In 1840 woont hij op nr 28, (kad. Gem. Baard, B.54) de huidige woning Dekamawei 1, de voormalige onderwijzerswoning. In de volkstelling van 1849 woonde hij weer op nr. 14. Het is niet bekend of dit een vernummering is of een verhuizing.
- Volgens Jolt Oostra, in zijn boek over de geschiedenis van Easterlittens, heeft Binksmas van 1843 tot in 1850 in Easterlittens gepractiseerd. Mogelijk hield hij spreekuur in Easterlittens, aansprekender is dat Easterlittens tot zijn rayon hoorde.

Huwelijken:

X 1. Trijntje Bouwes Zijlstra, Vóór 1830, in Drachten.

* ±1804 te Drachten.

Haar ouders zijn: Bouwe Reins Zijlstra en Wietske Rinsma.

+ 29-11-1841 in Baard.

kinderen:

Sipkjen Nauta

* ±1830 te Drachten.

Wijske

* 06-12-1831 te Baard

Grietje

* 21-09-1833 te Baard

X 2. Geertje Doekes Fopma op 11-05-1843

* 09-02-1789 in Easterlittens.

- Haar ouders: Doeke Jans Fopma en Tietje Pieters.
- Zij was eerst getrouwd met Taeke Sybrens Fopma (*16-03-1781 te Wieuwerd +21-09-1841) op 11-10-1807.
- Kinderen uit haar huwelijk met Taeke Fopma:
  - Pyttje * 13-02-1808
  - Sybren * 18-04-1811
  - Doeke * 22-07-1813 +
  - Tietje * 21-09-1815
  - Durkjen * 24-08-1817
  - Bregtje * 23-01-1820
  - Doeke * 08-05-1826

+ 25-07-1849 te Easterlittens (wonende te Baard, verblijf houdende te Easterlittens)

X 3. Pietje Siebes Hiemstra op 05-12-1849 te Weidum.

(* 24-03-1820 te Wirdum, + 14-06-1871)

- Ze was de dochter van Sybe Pieters Hiemstra en Rinske Tjipkes van Althuis; beide overleden t.t.v. het huwelijk.
- Pietje Siebes was eerst getrouwd geweest op 16-05-1838 met Andries Sikkes Braaksma (* ...? +17-02-1843 te Jorwerd). Hij was wijkmeester (1839), gardenier (1842), resp. weer wijkmeester (bij zijn overlijden) te Jorwerd. Zou een wijkmeester een oude benaming zijn voor het huidige begrip agent? Zijn ouders waren: Sikke Andries Braaksma en Dieuwke Foppes.
- Kinderen van Pietje Siebes:
  - Rinske Andries Braaksma * 14-03-1840 (Jorwerd)
  - Dieuwke Andries Braaksma * 08-01-1842 (Jorwerd)

  - Pietertje Hiemstra * 04-09-1846 (Baard)
  - Willem Hiemstra * 07-10-1848 (Baard)

  - Janke Binksmas * 24-07-1850 (Baard)
  - Albertus Suffridus Nauta * 17-08-1853 (Baard)
  - Hotse Romke Nauta * 27-09-1856 (Baard)
  - Tjipke * 26-03-1860 (Berlikum)

- Pietje Siebes verhuisde na haar huwelijk met Binksmas van 22a naar 14. Aan de hand van de geboorteplaatsen van de kinderen blijkt dat ze als weduwe eerst van Jorwerd naar Baard is verhuisd.
- Omdat er in Baarderadeel pas in 1860 begonnen is met een bevolkingsboekhouding en daarvoor tienjaarlijks een volkstelling werd gehouden, (1830, 1840 en 1850) is niet na te gaan of ze vóór haar huwelijk met Binksmas alléén woonde of dat ze ook een kostwinner had. Uit de naamgeving van de geboren kinderen, blijkt dat ze niet getrouwd is geweest tussen 1843 en 1849. Ook in de huwelijksakte wordt slechts van Andries Sikke Braaksmas gewag gemaakt.
- Ze had voor haar huwelijk met Binksmas 2 dochters van haar eerste man en 2 kinderen op eigen naam. Daaruit blijkt dat ze toen niet getrouwd was. Mogelijk heeft ze tussen de huwelijken in bij een andere man ingewoond. Een verklaring hiervan zou kunnen zijn: als moeder/weduwe zocht je zo gauw mogelijk een kostwinner om weer van een geregeld inkomen verzekerd te zijn, terwijl verzorging en veiligheid ook begrippen zullen zijn die meespelen. Als vader/weduwenaar trouwde je snel opnieuw om een nieuwe verzorgster voor het kroost te verwerven en om het huishouden weer die regelmaat te geven die vereist is om zonder problemen aan het werk te kunnen blijven. De sociale verzorging had niet het peil dat we nu gewend zijn, het leven was hard in die dagen.
- Binksmas wordt voorgedragen als 2e luitenant van de 4e compagnie gehuwden. Bij aanmerkingen staat bij hem geschreven: "Uit hoofde van deszelfs benoeming bij KB van 30 juni 1832 n. 71 tot 2de luitenant bij de 3 compagnie van het 2e batillon der 1e afd. Rustende Schutterij in de provincie Vriesland niet voor de dienst bij den Landstorm ingeschreven." (inv.no 845 van het archief gem.Baarderadeel 1816-1916, voordracht voor kapiteins en luitenanten, 30 januari 1833)
- In 1835 (brief van 29-05) blijkt dat geneesheren Binksmas en Bogtstra (uit Jorwerd) niet in aanmerking komen voor een toelage uit de grietenijkas. Een bestaand subsidiesysteem? armenzorg? Geen werk voor de gemeente gedaan dat jaar? Het is niet duidelijk.
- Uit de correspondentie met de gemeente blijkt ook dat eind jaren '50 de Armvoogdij van Winsum aan deze dokter trok, om de zorg voor de armen door hem te laten uitvoeren; terwijl er op dat moment een dokter in Winsum praktiseerde! Ruzie aldaar? Binksmas neemt het niet aan of stopt er al heel gauw mee, omdat een paar jaar later opnieuw een 'armendokter' wordt gezocht: de arts van Dronrijp wordt dan naar voren geschoven...
- Overigens duikt hij in 1861 op in Jorwerd, vanuit Berlikum. Zijn vertrek uit Baard zal de reden zijn geweest van die nieuwe oproep.

Pieter Sijdses van Goinga. (15/5-1856 - 16/5-1906)

* 25-11-1831 te Heerenveen

X Riemke Adama, * 29-07-1840 te Leeuwarden, op 30 april 1862 aldaar.

- Kinderen:
  - Pieter * 05-03-1863 te Baard.
(in 1889 apothekersbediende!)
  - Tussina Pieter * 06-06-1864 te Baard + 09-01-1860
  - Julia Pieter * 25-07-1865 te Baard
  - Sieds Pieter * 14-11-1866 te Baard
  - Hermanus Pieter * 28-06-1869 te Baard + 08-03-1870
  - Herman * 18-05-1871 te Baard
  - Henrietta Cecilia * 28-05-1871 te Baard
  - Tausina Paulina Margaretha * 28-12-1885 te Baard
- Vanaf 1860 (begin van de bevolkingsboekhouding) woonde hij op de huisnummers 37, 30 en 46.
- Zijn moeder (Tussina van den Berg, * 14-04-1787 te Heerenveen) en zusjes Froukje (* 1820 in Heerenveen) en Sijtske Sijdses (* 26-08-1835 te Heerenveen) woonden vóór zijn huwelijk bij hem in. Aangezien Van Goinga's moeder in 1862 verhuisde van nr. 30 naar Winsum (?) 29, nadat Riemkjes Adama in april dat jaar bij Pieter is ingetrokken, was hij op dat moment naar nr 30 verhuisd. Dit is het nummer van het huis dat nog steeds de dokterswoning is. De verandering van 30 naar 46 is dus een hernummering. Hij vertrok in 1906 naar Leeuwarden.
- Hij kreeg zijn bul op 22-04-1856 als heelmeeester ten plattelande en op 14-10-1862 als vroedmeester, in Leeuwarden.
- Hij heeft zijn leertijd doorgebracht bij Wiebe Schultze in Weidum. Uit naamovereenkomst blijkt dat Schultze getrouwd is geweest met een zuster van Van Goinga.
- Riemkjes Adama was een dochter van Pieter Adama, Meester goud- en zilversmid te Leeuwarden en Julia Brouwer (+ vóór 30-04-1862). Haar zus Geertruida trouwde, óók in Leeuwarden, op 06-03-1867 met Joh. Cornelis van Assen, Notaris te Jorwerd....

Steven Frederik Hoekstra. (25-05-1906 - 29-06-1937)

* 08-09-1872 te Wommels

x Wijke Jacobus van Loon * 25-08-1883 te 't Bildt.

- Hij kwam van Pingjum en zijn vrouw, enkele maanden later, uit st Annaparochie.
- Hij woonde op nr 78 later vernummerd in 81 (tussen 1918 en 1930).
- Deze dokter is de zoon van de dokter uit Wommels (W.K.). Stevens broer (W.W.) nam de praktijk van vader over rond de eeuwwisseling, zodat de broers in die tijd een belangrijk deel van de twee gemeenten medisch verzorgden.

- In de jaren dertig is er nog een kwestie geweest tussen de gemeente Hennaarderadeel en S.F.H. over zijn functie als gemeentegeneesheer voor Baijum en Welsrijp. Het Groene Kruis afd. Henn'deel probeerde het gebied van Baijum en Welsrijp onder te brengen bij de dokter in Wommels. Waarschijnlijk onder invloed van de slechte tijden. Hoekstra heeft zich hiertegen met hand en tand verzet. Argumenten waren: 'De verbindingen waren tegenwoordig dusdanig, dat het niet meer uitmaakte waarvandaan de dokter kwam: Baard of wommels. Het ging even snel en: 'Sinds mensenheugenis wordt de bevolking van deze dorpen al door de dokter van Baard verzorgd. Het zou van een grote onbetamelijkheid getuigen om hier inbreuk op te plegen'. De gemeente moest daar (ook toen al) over beslissen.
- Vanaf 1910 komt de praktijk van de dokter in Winsum erbij, omdat er daar geen opvolger meer gevonden wordt, nadat dr. van der Maën dat jaar vertrekt,
- Zijn zoon Wytse werd meester in de rechten en in 1936 burgemeester van Baarderadeel, tot 1942 en van 1945 - 1951. In 1942 werd hij door de Duitsers uit zijn ambt ontheven, waarschijnlijk wegens, in hun ogen, incomptabiliteit. Hij was hun niet welgevallig. Zijn (N.S.B.-)opvolgers waren resp. oké (G.W. Frijling later burgemeester van Haskerland) en fout (W.S. de Vries). Na de bevrijding sommeerde Wytse de Vries de foute de Vries om binnen 2 weken de ambtswoning te verlaten. Zijn spullen kon hij wel in een kamer opslaan en later ophalen.
- In de jaren '50 is hij burgemeester van Haskerland geweest en o.a. voorzitter van de AVRO.
- Bijnamen van deze burgemeester: Wytse Pil of Lytse Wytse. Hij was nl. vrij klein van stuk.
- * Bij benadering houdt de functie van **gemeentegeneesheer** in dat de arts voor een jaarlijks bedrag de zorg had voor de vaccinatie van baby's en kleuters, de medische zorg/geneeskundig onderzoek voor de schoolkinderen (vanaf ± 1917) en de doodsschouw. Er is in de B&W-verslagen een bericht gevonden, dat Dokter Hoekstra per 1 juli 1906 wordt benoemd tot geneesheer voor kosteloze vaccinatie en doodsschouw in de dorpen Baard en Easterlittens. Hoelang deze functies dan al bestaan is (nog) niet bekend. In hoeverre deze functies ook opgingen voor de armen -met betaling door de diaconie of aanverwante instituten- is niet geheel duidelijk. Wel wordt er al in de gehele 19e eeuw informatie gevonden over door diaconie en armmeesters betaalde medische activiteiten ten dienste van de armen. Niet zelden werd deze functie ook in naburige dorpen uitgeoefend, ook al woonde er een praktizerend geneesheer in dat dorp. De financiën zullen hierbij wel een rol gespeeld hebben.
- Naar verluidt heeft de dichter schrijver scheepsarts **Jan Jacob Slauerhoff** bij Dr. Hoekstra vervangen. Dit moet geweest zijn omstreeks het najaar van 1924, nadat hij ziek van zijn eerste reis naar Indonesië weer terug kwam. Hij heeft toen door het land gezworven als vervanger van huisartsen. Zo heeft hij tussen mei en december 1924 ongeveer 3 maanden dr. Hoekstra vervangen. In die tijd woonde hij volgens de bevolkingsboekhouding van die stad, in Leeuwarden. Het verhaal luidt dat hij een wandelende nier had en omdat de visites per motor moest afleggen, kon hij deze vervanging niet volhouden. Hij heeft in die tijd ook in Dronrijp vervangen. December 1924 vertrok hij naar Haarlem. Hier heeft hij ruim een half jaar samengewerkt met een tandarts. Zomer 1925 vertrok hij voor twee jaar weer als scheepsarts. Op de Java-China-Japan-lijn. Zijn slechtste jaren naar verluidt.

J. Boersma. (27-04-1937 - 09-07-1946)

- * 19-09-1909 te Stiens. Uit Anne Boersma en Pietje Feenstra.
- X te Menaldum op 26-06-1937 met Anna Kingma.
- Hij kwam uit Warga en vertrok naar Warns.
- Hij woonde op nr. 81.

H.G. Meier. (21-06-1946 - 22-02-1951)

- * 04-03-1892 te Amsterdam, uit Johan Georg Meier en Willemina Hendrika Dorethea Broers.
- X1 07-02-1919 te Kedri (N.O.I.) met Elisanbeth Theodora Meyer, * 11-02-1896 te Utrecht +19-08-1940 te Heemstede.
- X2 10-08-1944 te Rotterdam met Anna Christina Meyer *16-05-1912 aldaar.
- Hij kwam september 1934 uit Batavia naar Heemstede. Via o.a. Amsterdam en Rotterdam komt hij naar Baard. Hij vertrekt in 1951 naar Vreeland.
- Hij woonde hier op nr. 81. In 1949 vernummerd in nr 42.

Heinrich Wilhelm Mauser. (21-02-1951 - 19-10-1988)

- * 09-05-1923 te Delft.
- X 28-07-1949 te Delft, met Lijfke de Jonge, * 31-01-1931 te Bierum.
- kinderen:
  - Bouwke Geertruida * 27-05-1951 te Baard
  - Hendrik Willem * 27-10-1952 idem
  - Maria Suzanna Margaretha * 21-04-1959 idem
- Vestigt op 21-02-1951 en vertrekt 19-10-1988 naar Rheden in Velp.
- Hij woonde op huisnr 42, vanaf 01-02-1978 Dekemawei 7 geheten.
- Mauser heeft zich regelmatig met het dorps- en verenigingsleven beziggehouden. Hij is o.a. bestuurslid van de ver. van dorpsbelangen geweest, heeft zich intensief bemoeid met het behoud van de Lionser kerk en met de invulling van dit pand als cultureel huis.

H.B. Bergwerff. (03-10-1988 - heden)

* 23-08-1951 te Rotterdam.

X 16-06-1976 te Rotterdam met Aukjen de Boer, * 01-12-1952 te Monrovia, Liberia.

- Kinderen:

- Lennart Poppe

* 31-03-1982 te Rotterdam.

- Adrienne Fleur Juliana

* 05-07-1984 te Iseyin Nigeria.

- Christiaan Auke

* 26-10-1986 te Iseyin Nigeria.

- Martine Suzanne

* 25-11-1990 te Baard.

Het doktershuis

De eerste dokter, **Addiko Johannes Blom**, woonde in 1830 op nr. 18. Bij zijn overlijden, 1843, op nr 22. Vanaf het begin van de kadastrale indeling (1838) woonde Blom op dit adres. Het bestond uit de kad. nummers B 82 en 83. 82 was de woning en 83 de tuin. Zijn woning is omstreeks 1876 opgedeeld in drie woningen, terwijl er in de tuin een vierde woning werd gebouwd. De drie woningen hebben tot 1971 een wisselend bestaan geleid: niet alleen van eigenaar, welke de drie huisjes verhuurde, maar ook qua indeling. Uit het kadaster bleek dat de diverse eigenaren niet te benauwd waren om de scheidingen anders te leggen dan de vorige eigenaar ze had. Over het algemeen waren dit huurwoningjes geworden.

De nieuw gebouwde woning in de tuin van de v.m. dokterswoning heeft voor een deel nog deelgenomen aan de verherindeling van de oorspronkelijke woning, zodat er uiteindelijk nog een woning van 134 m² overbleef, omstreeks 1911. In 1914 is het herbouwd, en nog enkele keren verkocht. De laatste eigenaar (/bewoner?) was Sjerp Twijnstra, koemelker. Als Baard 9 is het uiteindelijk (± 1970) overgegaan naar de gemeente. De gemeente Baarderadeel heeft de andere 3 woninkjes ook opgekocht. Met andere woningen in de dorpskern die waren opgekocht, werden ze binnen het kader van de sanering gesloopt om er drie woningwetwoningen voor in de plaats te zetten.

De tweede dokter, **Suffridus Nauta Binksm**a, heeft zich op 17-08-1830 te Baard gevestigd. Hij trok in op nr. 14 (? in 1838). In 1840 woont hij op nr 28, (kad. Gem. Baard, B. 54) de huidige woning Dekamawei 1, de voormalige onderwijzerswoning. In de volkstelling van 1849 woonde hij weer op nr. 14. Het is niet bekend of dit een vernummering is of een verhuizing.

De derde dokter, **Pieter Sijdses van Goinga**, vestigde zich in 1856. Vanaf 1860 (begin van de bevolkingsboekhouding) woonde hij achtereenvolgens op de huisnummers 37, 30 en 46. Aangezien Van Goinga's moeder in 1862 verhuisde van nr. 30 naar 29, woonde hij op dat moment dus op 30. Volgens het kadaster (Baard, art. 950) heeft Van Goinga eerst op kad. gem. B. 37 gewoond, groot 1 roede 30 ellen, welk huis hij in 1862 verkocht. Deze woning bestaat nog steeds: Mounewei 6.

Hij heeft dat jaar (1862) van Pier Gerrits de Jong, Rentenier te Baard het huis gekocht dat van dokter op dokter is overgegaan tot nu toe, liggend op kad. gem. Baard B 281 (3 roeden en 15 el) en kad. gem. baard C 529 (2 roeden 70 el). De eigenaren vóór De Jong, vóór 1858: de Leeuwarder kandidaat notaris Nikolaas Sukler gekocht (dit kwam weer uit 612 4 en 3) 612-4 (B281), Reitze Baukes Veldman, Timmerman te Baard en Frans Julius Hohansz. Heemstra, Grietman, wonende te Irnsum (omstreeks 1840). Heemstra heeft het dat jaar volgens het kadaster af laten breken. Veldman heeft dit perceel gekocht en er weer een nieuw huis laten bouwen. Hij heeft er ook een werkplaats bij staan. Sukler neemt het over in 1854 en verkoopt het vrij snel weer in 1858 aan de rentenier. In 1862 verkrijgt van Goinga het pand. Hij verbouwt het in 1864 en de werkplaats wordt in 1874 herbouwd tot stal, waarbij een stuk tuin overblijft. Omstreeks 1895 verwerft Van Goinga nog een stal en een tuin. Het doktershuis met stallen en tuin is dan 865m² groot.

Dr. Steven Hoekstra koopt het pand over in 1906 en laat het verbouwen. Bij hermeting blijkt het niet 865 m² maar 935 m².

Medio 1937 verkoopt Hoekstra het huis, de schuur, de stal en de tuin aan zijn opvolger Boersma, welke het aan Dr Mauser overdoet. Deze verbouwt in 1958 het huis nog eens en vanaf 1988 voert **Dr. Bergwerff** de praktijk in dit huis.

Hij heeft de garage bij het huis getrokken en een verbouwing uitgevoerd, waardoor de praktijkruimte meer op de hedendaagse eisen is afgesteld.

Medio 1995 heeft hij een aan het achterhuis een serre aan laten bouwen. Zodanig, dat er als het ware een kwart cirkel aan het huis is aangebouwd.

BOZUM.

Werkgebied: Bozum, Britswerd, Lutkewierum, Mantgum, Easterwierrum, Rien, Roodhuis en Wieuwerd.
Er is een samenwerkingsverband met de arts van Sybrandaburen (weekenddiensten ed.).

Claes Bauckes (midden 17e eeuw)
Bakker, Barbier. Ook Chirurgijn?

In 1649 wordt **Harmannus Kirkenier** van Jorwerd in Bozum gemeld.

Joute Sjoerds (1673 - 1703)

In 1703 is hij overleden.

- Was vanaf 1686 tot zijn dood administrerend kerkvoogd. Volgens Breuker was hij de eerste kerkvoogd, die géén boer was. Naar alle waarschijnlijkheid doordat de toenmalige dominee streefde naar verbeteringen op kerkelijk en maatschappelijk gebied. Terwijl mogelijk de vestiging van de labadisten in Wieuwerd (1675), en hun uitstraling, hieraan heeft medegewerkt.
- Hij betaalde in 1697 huur voor een huis van de kerk.

Meindert Mejon (1703 - 1714)

Ook: Meynert, in het doopboek.

+ 1728 te Dokkum. Mogelijk is hij afkomstig van Kollum.

Kinderen:

Dieuke (* 28-11-1706)

Paulus (* 05-01-1710)

Hendrik Munkel (1725 - 1727)

Medische Bezoekers in de 18e eeuw.

Vanaf 1714 is er bijna de gehele 18e eeuw géén chirurgijn meer in Bozum aanwezig. Pas in 1786 woont er gedurende een paar jaar een chirurgijn in het dorp. Pas vanaf 1836 komt er permanent een geneesheer in Bozum: dokter Jouke Seerps Anema.

In de Rekeningen boeken van de diaconie in Bozum uit de 18e eeuw wordt in het chirurgijnloze tijdperk regelmatig melding gemaakt van betalingen aan chirurgijnen uit de omtrek.

In 1713 en 1714 betaalt de diaconie aan **Sicke Riencx Hoytema** te Easterwierrum voor geneeskundige hulp.

In 1714 wordt ook nog een betaling gemeld aan **D. Schotanus**, chirurgijn te Wommels.

In 1716 wordt **mr. Jan Koevoet** chirurgijn uit Rauwerd geroepen voor medicine hulp en meesterloon voor Lieuwe Rinties zoon.

In 1755 wordt in het rekeningenboek gemeld: "Betaald aan **Milland** wegens herstellen van Hendrik Pytters 10-.-". Hij woont in Rien.

In 1759 krijgt **Saling Hasenhoek** inkomsten van de diaconie uit Bozum, voor medische hulp aan Pier, zoon van Jan Tjebbes.

Dan wordt in 1760 **Barend Willems Ulhoorn** in het diaconieboek genoemd: "Wegens medicamenten en chirurgicale diensten geleverd en verdiend aan Pijtter Gerbens ter herstelling van een ongemak aan zijne arm. 11-17-." Hij woont in Rien, daar is hij getrouwd.

In 1763 wordt aan **Menso Molenaar**, Meester Chirurgijn, de somma van 5 car.gulden en 1 stuiver betaald wegens medicamenten en gedane diensten voor de genezing van de borstkwaal van Jan Tjebbes. Eén van de mensen die lange tijd door de diaconie wordt onderhouden.

Net zoals Milland is Menso Molenaar niet in de Speciënkohieren van Bozum terug te vinden. Waar ze wel wonen is vooralsnog niet duidelijk.

In 1770 wordt weer een andere chirurgijn genoemd: **Andries Teller**. Deze woont in Easterlittens.

In 1776 wordt **Evert Jan Weiman** genoemd. Hij wordt ook betaald in 1780, 1781, 1791 en 1793. Deze chirurgijn woonde in Easterwierrum.

In deze periode blijkt er volgens de Speciënkohieren ook nog een Bozumer chirurgijn te zijn:

(dr. C.B.) **Gotlieb Holsbergen** (1786 -1788)

- Wordt in 1787 in de Speciënkohieren genoemd. In 1788 wordt gemeld dat hij naar Weidum is verhuisd.
- Mogelijk heeft hij ook onderwijs gegeven.

Eind augustus 1788 betaalt de diaconie al een rekening aan een andere chirurgijn: **Hylke Steen**. Hij krijgt 8 stuivers meesterloon. Uit een afrekening van 1792 blijkt dat hij waarschijnlijk in Sneek woont, omdat **Hylke Steenstra** dan 11 car.gulden en 1 stuiver krijgt voor geleverde medicijnen en gedane diensten aan Ybe Lykles aldaar. Ik ga ervan uit dat deze twee dezelfde zijn.

Vanaf 1796 zal **Johannes Houwer** de vaste dorpsarts zijn geweest: deze chirurgijn uit Deersum krijgt dan de betaling voor medische hulp dat jaar en ook in 1799 (twee keer!). Volgens Breuker woonde hij daar van 1795 - 1807. Bovendien werd dat jaar óók nog eens voor een pot zalf betaald aan **Anne Rientsma**. Een naam die hier voor het eerst valt en niet is thuis te brengen. Misschien een kwakzalver die langs kwam? In ieder is niet bekend waar deze leverancier van zalf vandaan kwam.

In 1800 krijgt de chirurgijn **Frans Reik** de inkomsten uit Bozum, maar in 1801 heeft **Dr. Schultetus A Enee** medicijnen geleverd en bezoeken aangelegd aan Wieger Everts voor 30 car.gulden en 18 stuivers.

Een bijna onafzienbare rij van chirurgijnen die bijna allemaal van buiten komen. Met andere woorden: voor Bozum was de 18e eeuw duidelijk een chirurgijnloos tijdperk. Daarna komt volgens de boeken in 1816 nog de chirurgijn **Idzerda** uit Rauwerd. Hij komt ook voor in de diaconie boeken van die tijd van Weidum: een chirurgijn met een grote praktijk.

in de provinciale lijst van heelmesters c.a. van rond 1800 wordt nog genoemd: **Grietje Syboltsma** (1776 -1825) vroedvrouw te Deersum.

Jouke Seerps Anema (±08-03-1836 - 25-12-1871)

- * 27-06-1811 te Minnertsga. Zoon van Seerp P. Anema en Jetske Paulus Ennema + 25-12-1871 te Bozum.
- Admissie: 08-03-1836, Heelmeester ten plattelande en 08-09-1836, vroedmeester.
- X1 Antje Hessels van der Leen * ±1818 te Nes, Utingeradeel. Dochter van Hessel Klazes van der Leen (arbeider te Akkrum) en Janke Willems Koopmans. Ze was van doopsgezinde afkomst. + 27-12-1859 te Bozum.
- Hij deed op 3 mei 1840 zijn geloofsbelijdenis; Zij deed dat op 9 maart 1845. zij was van doopsgezinde afkomst, werd aangetekend.
- Kinderen:
  - Seerp* 29-11-1845 te Bozum
  - Hessel * 25-06-1848 te Bozum
  - Pieter* 10-09-1849 Te Bozum
  - Willem * 07-09-1852 te Bozum
  - Jetse * 28-09-1956 te Bozum
- X2 Anna Klazina van Braam op 15-07-1860. * 05-08-1831, te Easterlittens. Zij was dochter van Hendrik van Braam (hoofdonderwijzer te Easterlittens) en Eilke Noordhoff.
- De weduwe verhuist op 12-05-1873 naar Groningen.
- Kinderen:
  - Hendricus * 09-04-1861 te Bozum
  - Herman * 09-01-1864 te Bozum
  - Jetske * 19-03-1867 te Bozum
  - Eelke* 20-05-1868 te Bozum
- In 1848 woonde Jacob Oosterhaven bij hem in als 17-jarige leerling (vanaf 1857 geneesheer in Winsum).
- Dr. Anema woonde op nr. 59 vervolgens op nr. 63. Het is niet bekend of dit een vernummering of een verhuizing is. In 1865 laat hij het huis op de Waltawei 16 bouwen. Mogelijk dat hij in die tijd verhuisde?

L.W. van der Weide (1838 - 1841)

- X Ottoline Bernadine Escher.
- Van haar wordt in het lidmatenboek van de NH kerk in Bozum vermeld dat ze op 14 januari 1838 belijdenis deed (bijna 20 jaar oud). Ze was een dochter van ds. A. Escher.
- Ze vertrekt, volgens het zelfde Lidmatenboek, naar Dokkum, oktober 1841. Naar alle waarschijnlijkheid zal haar man gegaan zijn en zij met hem, maar dat terzijde.

W.H. Vaster

admissie: 11 juli 1871. Hij woonde volgens de lijst van geneesheren etc. in Friesland per 01-01-1873 in Bozum. Hij is echter niet in de Bevolkingsregistratie te vinden.

Willem Johannes Driessen (30-04-1873 - 30-06-1893)

- * 13-03-1817 te Helder.
- Hij kwam van Wieringen en vertrekt naar Haskerland.
- X Antje Koorn, * 11-02-1822 te Wieringen, + 01-01-1892 te Bozum.
- Dr. Driessen en echtgenote hadden zes kinderen (als Wilhelmina en Sybilla Wilhelmina dezelfde zijn). Waaronder Maartje (*1853). Zij vertrekt 17 december 1884 naar Heeg. Zij komt terug naar Bozum als de echtgenote van de opvolger van Dr. Driessen: Auke Ferwerda. De kinderen zijn allen te Wieringen geboren.
- Ze heetten:
  - Anna Magdalena (*29-07-1849),
  - Maartje Sybilda (*11-03-1853),
  - Jan Gijsbertus (*13-09-1855), in 1880: student. In de medische wetenschappen? In 1887 blijkt er in westermeer (Haskerland) een J.G. Driessen te Praktizeren. Hij haalde zijn bul op 19 oktober 1881.
  - Wilhelmina en/of Sybilla Wilhelmina (beide * 8/12-1857), S. W. was in 1880 onderwijzeres.
  - Sijtje (*07-01-1860) en

- Dirk Wilhelm (*29-06-1862).
- Hij haalde zijn diploma's in Haarlem:
Heelmeester ten plattelande: 1-4-1841,
Heelmeester: 13-3-1851 en
Vroedmeester: 16-7-1841.
- Hij woonde op huisnr 63, later 75. Van J. Anema gekocht?
- Dokter Driessen heeft Bozum 67 in eigendom gehad. Het is de vraag of hij er ook gewoond heeft. Volgens de bevolkingsboekhouding niet. Uit aan- en verkoopakten van dit pand in het archief van de Kerkvoogdij, blijkt dat nr. 67 stond op de plaats waar nu het vergaderlokaal staat (Waltawei 20).
- Breuker haalt in de Doarpsskille een brief van deze dokter aan B&W aan, waarin hij verzoekt om verlaging van belasting te krijgen, omdat zijn praktijk kleiner geworden zou zijn, waardoor hij een derde minder inkomsten zou hebben; de koets zou grote onkosten met zich meebrengen en tenslotte: er was een rentenier gekomen die voor ±f 55.000,- kontant een boerderij had gekocht en maar f212,-belasting moest betalen en hij, Dokter Driessen, f 154,-! Hij zou graag zien dat hij "... naar billijkheid voor een deel van dezen last worde bevrijd." dd. 15 juli 1886.
- In de B&W-vergadering van 29 mei 1893 komt een verzoek van dr. Driessen ter tafel met het verzoek om ontslagen te worden van het verrichten van de doodsschouw en van de vaccinatiën in Bozum, Wieuwerd, Britswerd en Easterwierrum; waarbij gevraagd wordt dit ontslag eervol te verlenen ultimo april 1893. Het ontslag wordt hem per 1 mei verleend.
Het volgende punt van de agenda is het verzoek van zijn opvolger, Dr. Ferwerda, om deze functies te mogen vervullen. Dat mag en hij krijgt daar per jaar f35,- voor. Hij wordt meteen maar verzocht om in de week van 4 - 10 juni de vereiste eed hiervoor af te leggen in handen van de voorzitter van deze vergadering. Of hij het toen ook heeft gedaan staat niet aangegeven. In de vergadering van 3 februari 1894 legt hij af: "... den bij den wet voorgeschreven eed als geneesheer belast met het verrichten -zoo noodig- van de doodschouw."

Johannes Santema, Veearts (±1890)

* 21-04-1867 te Schillaard. Zijn ouders waren Sjoerd Santema en Grietje Johannes de Groot. In 1888 kwamen ze van Beers naar Wieuwerd.
Johannes verhuisde op 12-05-1890 van Wieuwerd naar Bozum, terwijl het gezin op die dag naar Britswerd trok.

Auke Pollius Ferwerda (04-05-1893 - 07-05-1905)

* 17-08-1855 te Heeg. + 07-05-1905 te Groningen.
Zoon van Hendrikus Pollius Ferwerda en Tjietse Aukes Douma
x Maartje Driessen, * 11-03-1853 te Wieringen.

Kinderen:

Hendrikus	* 01-10-1885 te Heeg
Willem Johannes Jan	* 27-10-1886 te Heeg
Antje	* 17-03-1888 te Warmenhuizen
Johanne Magdalena	* 21-12-1891 te Warmenhuizen

- Hij woonde op nr. 75.
- Dr. Ferwerda is de opvolger van dr. Driessen. Vermoedelijk heeft hij als schoonzoon de praktijk overgenomen. In 1887 was hij volgens de provinciale lijst van doktoren, arts in Heeg.
- Hij heeft zijn papieren in Leiden gehaald. op 12 december 1881 medisch doctor en op 1 maart 1882 arts.
- Zijn vader, Hendrik Pollius Ferwerda was dokter in Heeg. Auke zal het beroep van zijn vader hebben gekozen.
- Na de dood van Dr. Ferwerda (7 mei 1905) vertrekt het gezin naar Apeldoorn (de zoon Hendrikus was daar in 1902 al naar toe gegaan..)
- In het dorp wordt wel beweerd, dat dr. Regenbogen 'de andere dokter' eruit gewerkt heeft. Mogelijk heeft hij een tweede doktersfunctie indirect wel weggeconcreerd, want na het overlijden van dr. Ferwerda is er geen andere dokter meer op nr 75 komen wonen. Dr. Regenbogen bleef vanaf 1905 als enige dokter in Bozum over.

Johannes Regenbogen (±1889 - 28-06-1924)

*10 mei 1863 te Sneek. 1836 te Leeuwarden. +13 november 1933 Leeuwarden

Hij verhuist op 28 juni 1924 naar Leeuwarden.

- de woongeschiedenis van dokter Regenbogen in Boazum.
  - In de bevolkingsboekhouding is onder nr. 48 (de herberg) de naam Regenbogen te vinden. Alleen is de datum van binnenkomst niet ingevuld... Echter: op 20 mei 1914 vierde Dokter Regenbogen zijn 25-jarig jubileum. Met andere woorden: hij zal dus op 20 mei 1889 in Bozum zijn begonnen.
  - Op 12 mei 1890 vestigt dr. Regenbogen zich op nr 81. Dit is waarschijnlijk Dr. Miedemastrjitte 6.
  - Medio 1900 komt Dr. Regenbogen op nr 77 terecht. Volgens de bevolkingsboekhouding verhuist Notaris Haagsma op 02-05-1900 vanuit deze woning naar Sneek. Dit kan dus ook de verhuisdatum voor Dr. Regenbogen naar nr 77 zijn geweest. Volgens het kadaster heeft dr. Regenbogen in 1901 het huis van notaris Sjoerd Haagsma gekocht. Dit betekent: in dienstjaar 1900. Dit is het huidige doktershuis. Daarna wordt het huis nog eens vernummerd in 120 en 121.
- In Bozum is bekend, dat Dokter Regenbogen eens een schitterend Fries feest heeft gegeven in de boerderij naast de N.H. Kerk, waar nu de Poel is. Oorspronkelijk was deze plek een deel van de dorpsterp. Deze zou

worden afgegraven. De op dit gedeelte staande boerderij moest daarvoor worden afgebroken. Voordat dit gebeurde, heeft Dr. Regenbogen het genoemde Friese feest in deze boerderij georganiseerd.

- Uit correspondentie, gepubliceerd in de Doarpsskille, blijkt dat hij een groot liefhebber was van het Friese leven de Friese volksaard en de Friese taal. Hij heeft pogingen gedaan tot het schrijven van verhalen. Zelf was hij hier bescheiden over. Volgens Breuker heeft hij ook poëzie geschreven en heeft hij in medische bladen gepubliceerd over medische onderwerpen. In dit verband is het misschien leuk om te weten dat hij op zijn balkon in Leeuwarden kikkers hield. Mogelijk voor medische experimenten?
- Bij gelegenheid van zijn 25-jarig jubileum op 20 mei 1914 werd voor dr. Regenbogen een lofzang gezongen of voordragen. Hieronder volgt het in extenso en in de oude spelling:

Un sankje oer Dokter

Uus dokter wenne as ben te Snits
Hij wie as jonge nea net fiks
En Master seij: Hij het forstoan
En wat een knappe man ien 't lân

Dat stie sien âden nauwer aon
Want Hannes wie har eigen soan
Doe gieng hij nei un sekwalte ta
Wer "Leeraars" 't Plak fan master ha.

Dat roon tot safier waender bêst
Mar min moest kieze op ut lêst
Nei d'akademie gieng hij ta,
Wer "Profs" uit plak fan master ha.

De heege skwalte kaam er op,
Want Hannes blou in stuudsjekop!
Nou wie d'ur einlign dan studint,
mar blou un goede, golle fint!

De studsjejirren flêgen wei
krekt as un mooie simmerdei.
Hij die eskzamen en 't wie pluus:
De jongeman kam as dokter tuus

Seg, minsen! hije 't nijs al weg?
Sa vreege 't folk te Snits; mar seg
Waar suud de dokter hienengaan;
Hier bliewe, dat kan niet bestaan.

Uus dokter teag nei Bozum, ja
Dat doarpke lake him wol ta.
der kaam er op un goede dei:
Ut wie de tweintigste fan mei

Pasjinten kriege dokter al,
Mar 't wie gjin schrikkluk greut getal
Hij stapte mei sien gongelstok
de diek lâns lang net sjok, sjok, sjok!

De kriete hie him al utbreid
Pusjinten wennen sa verspreid
Doe moest er wol un rietuig ha.
Dan koe d'ur gouwer nei har ta.

Uut Jesterwierrum kaam sien wein.
Dêr waar ut hiender dan fwaslein
Fersekate jirren roon dat sa
En 't koe d'ur ommers nog mei ta!

Dochs dokter streeft almar fwaruut.
Hij tinkt us goed en nimt besluit:
Nou stouwt zien auto lâns de diek
Ien stof wolk joed en moon ien 't sliet!

Al vief en tweintig jier bin om.
Dochs Dokter is net ood en krom
ut sulver wut him joed betrouwd.
Hij krieget nei uus winsk wol goud!

Jouw saakje siet dos nu uwer goed
Lok Dokter! mei de dei fan joed.
Lok Bozum Jesterwierrum, Rien,
Lok Britswerd, Wieuwurd ek mei ien

Lok Lietsewierrum, gwajengea
En Deersum, Goutum, Lwajengea
Fwar Dokter en sien kriete lok:
Ta Dokters eere bin we drok!

- NB.1 In de lijst van heelmeesters etc. wordt in Makkum in 1842 een Reinier Regenbogen vermeld. Hij heeft zijn papieren in 1820 in Leiden gehaald. Dit is zijn grootvader. Geboren in ±1796. Getrouwd met Grietje Jelmers Tichelaar op 8 juli 1826 in Wonseradeel, overleden op 15 juni 1844 in Wonseradeel. Zijn vader was Jelmer Regenbogen, geboren 8 juli 1834. Hij trouwde op 14 oktober 1858 in Sneek met Aaltje Fennema. Dokter Regenbogens' zus Trijntje is geboren op 25 november 1865 in Sneek.

- Nb.2 Het Dokter Regenbogenleen.
Na het overlijden van dr. Regenbogen in 1935, heeft zijn zuster Trijntje bij testament van de nagelaten financiën het J.H. Regenbogenleen opgericht. Dit Leen is ingesteld om onbemiddelde medische studenten van Friese afkomst, financieel te steunen in hun studiekosten. Het secretariaat zetelt bij de gemeente en in het bestuur zitten statutair o.a. drie dominees. Dit, omdat er destijds 3 dominees in het dorp functioneerden. Nu is er nog maar één over in het bestuur; in het dorp bedienen om de beurt nog twee dominees. één Nederlands Hervormde en één Gereformeerde. Het leen is gaan functioneren op het moment dat er geen nabestaanden van dr. Regenbogen meer waren. Dit was in 1976. Gezien het verschil tussen de levensstandaard toen en nu en het te verdelen bedrag, leek het destijds een genereus gebaar, maar het is voor de studenten nu géén vetpot. Zeker niet als er meerdere studenten in aanmerking komen voor een stipendium.

- * 30-6-1879 te Balk.
- Hij was weduwnaar van Wilhelmina Latenstein van Voorst.
- Hij had een zoon: Daniël Hans, * 5-2-1917.
- + 12-5-1924 te 's Gravenhage. Naar verluidt heeft hij de hand aan zich zelf geslagen. Zie ook de Doarpsskille van ± nov. 1991.
- Uit de bevolkingsboekhouding blijkt dat hij op het moment van overlijden hier nog niet eens officieel stond ingeschreven. Naar alle waarschijnlijkheid was de overschrijving wel al onderweg, maar heeft het overlijden de administratie ingehaald: hij werd op 12 mei 1924 ingeschreven op Bozum 121.

Pieter Veersma (12/6-1924 - 05/7-1924)

- * 22/3-1893 te Achlum + 05/7-1924 te Bozum.
- Hij was een zoon van Sijtse Veersma en Maaïke Smit, Veehouder te Herbayum.
- Hij woonde op Bozum 121, de artsen woning.
- Hij stierf onverwacht, binnen een maand.

Hierdoor komt het dat de einddatum van de periode van dokter Regenbogen pas eindigt na de dood van zijn twee beoogde opvolgers.

Arthur Felix Rijsbosch (16/7-1924 - 26/2-1930)

- * 8/7-1893 (Geraardsbergen, B.) + 17-03-1961 te Meppel.
- X Wilhelmina Petronella Jörg. * 1/1-1888 te Utrecht.
- Komt van Utrecht, vertrekt naar Steenwijk.
- Kinderen:
  - Johan Karel Christiaan (* 25/3-1923 te Utrecht)
  - Willem Arthur (* 21/3-1926 te Bozum)
  - Pauline Jacoba (* 9/3-1928 te Bozum)
- Dr. Rijsbosch woonde op 121.

Klaas Miedema (3/3-1930 - 9/1-1966)

- * 2/6-1903 te Oudkerk (Tietjerkstradeel) + 9/1-1966 te Sneek.
- X 3/3-1930 te Leeuwarden met: Klaasje Lettinga (*03-04-1906 te Franekeradeel).
- Zoon van Sytze Klazes Miedema (*3-7-1874 te Tietjerkstradeel), en Klaaske Klazes Van der meer (*7-2-1874 te Tietjerkstradeel).
- Kinderen:
  - Gerbrig * 05-07-1932
  - Berber * 27-08-1938
- Gerbrig was lerares aan een Huishoudschool. Berber was Doktersassistente. Zij emigreerde 16-04-1962 naar Californië.
- Hij woonde op nr. 106 (per 1/6-1949 vern.: 49, nu Waltawei 10).
- De dr. Miedemastrjitte is naar hem vernoemd.
- Uit de verhalen over deze man die zijn overgeleverd, blijkt dat het een actieve man was die naast zijn baan ook een grote culturele belangstelling had. Onder andere voor de archeologie. Hij zal regelmatig bij de opgravingen zijn geweest, die in zijn tijd in het dorp werden uitgevoerd en heeft er verschillende vondsten gedaan. Deze zijn nog steeds te bewonderen in de kast die in de gang van de basisschoo Dûbelspan aan de muur hangt. Daarnaast was hij ook geïnteresseerd in de geschiedenis en de hedendaagse cultuur. Zo heeft hij zich, met zijn huishoudster, Juf. Annie de Groot, actief ingezet voor de stichting "de Poarte fan Bears".
- Naar verluidt had hij aanleg voor astma.
- Samen met een rijke boer was hij een van de eerste automobielbezitters. In zijn geval een Fordje.
- Hij heeft in de jaren '60 aan de overkant van de Waltawei grond voor het Groene Kruisgebouw ter beschikking besteld, met de uitdrukkelijke beschikking, dat het alleen voor een groene kruisgebouw mocht worden gebruikt. Hierdoor heeft hij gezorgd dat er in het dorp een depot van het Groene Kruis kwam, met bovenwoning voor een wijkverpleegster. Dat gaf het leven in het dorp een impuls, waar toen al hard voor werd gewerkt. Een wijkgebouw had een uitstraling tot ver in de omtrek en gaf gewicht aan het dorp waar in het stond en een wijkverpleegster was iemand die in haar wijk een volledige dagtaak had. Nu is dit beroep als het ware door de medische verworvenheden en de schaalvergroting van het werk weggezuiverd. Medio 1994 heeft de stichting het gebouw aan de bewoners (Arnold en Suzan van Asperen) verkocht die het verbouwen tot een woning. Na zo'n 30 jaar, waarvan ongeveer 10 jaar strijd om het behoud van deze voorziening, is de functie van het Groene Kruis gebouw (toch) uit het dorp verdwenen. Zo lang heeft de investering echter zijn rendement voor het dorp gehad.

Hendrik Heins (12-10-1966 - 1994)

- * 19-02-1930 te Rotterdam.
- X 18-10-1956 te Rotterdam, Petronella van Noort, * 28-09-1931
- Kinderen:
  - Ingrid, * 29-12-1957 te Harderwijk
  - Yolande, * 16-07-1959 te Ermelo
  - Peter, * 16-07-1959 idem
  - Marisa Janine, * 26-12-1963 te Soest.

- Hij kwam van Soest. Vestigde zich op nr 49, het doktershuis. Hij is hier gekomen als voormalig legerarts. In zijn spreekkamer hing, evenals een foto van zijn vrouw in verpleegstersuniform, een ponjaard, behorend bij het ceremonieel tenue van de luchtmacht. Ook hij was en is begaan met de leefbaarheid van het dorp: werkte in de 60er en 70er jaren samen met Mevrouw Volkers en Dorpsbelangen aan de leefbaarheid van het dorp. kan hij nog steeds in woede ontsteken als het gesprek op de dorpsaanering van die tijd komt, evenals het toenmalige hoofd van de openbare lagere school, meester Zantema. Het gemeentelijke beleid moet het dan voortdurend ontgelden: de toen ontstane "schuld" van verdwenen huizen in het dorp is nog steeds niet ingelost. Dat steekt nog steeds.
- Als arts maakte hij géén onderscheid in mensen naar hun geaardheid. Dit had onder andere tot konsekwentie dat hij voor homofielen de huisarts in deze streek was, waar ze zonder vooroordelen werden behandeld. Dit uitgangspunt kwam mede naar voren bij een conflict in de Gereformeerde Kerk over het probleem of homo's nou wel of niet aan het heilig avondmaal mochten deelnemen (uit mijn hoofd!). Dokter Heins nam toen in de Doarpsskille door middel van een open brief afstand van de conservatieve meningsvorming over homo's in de Gereformeerde Kerkgemeente.

J. Hornstra (per 1 januari 1995)

* 13-4-1959 te Den Helder.

getrouwd met Caroline C.T. Bosschewinkel

Kinderen:

Lars * 31-12-1989

Michel * 31-03-1994

- Komt van Sneek, waar hij, naar verluidt bij diverse dokterspraktijken als "vliegende keep" fungeerde.
- Woonde in het begin van zijn praktijk in een stacaravan op de "Bleek" van de familie Heins, omdat hij een nieuw huis ging bouwen op het geplande bouwterrein in Bozum, It Oerd 12. Daar is nu het nieuwe Doktershuis.

Het Doktershuis Waltawei 10.

kad. gem Baard E. 417 (1838), 678(±1860), 733 (±1887), 1112 (1897), 1260 en 1611 (±1968)

Volgens de eerste gegevens in het kadaster bestaat dit huis al van ver vóór 1838. Volgens Ph. Breuker is het huis opgetrokken op de fundamenten van een oude herberg die op deze plek heeft gestaan.

Het huidige huis is in 1872 gebouwd. Waar nu de achterkamer is, was vroeger de stal, later garage. De achtermuur is nog gedeeltelijk van het oorspronkelijke gebouw. De geschiedenis van de herberg moet nog teruggaan tot mogelijk in de 17e eeuw.

Volgens de oudste kadastrale gegevens was het huis voor 1839 in eigendom bij **Tjepke Okkes Okkema**, arbeider. (kad. Art. 200.) Het had toen huisnr. 59.

Hij heeft het huis verkocht aan **Sybren Hyltjes Wiarda**. (art 320.) Volgens de volkstelling van ±1839 liet hij er blijkbaar zijn zoon Jetze Sybrens met vrouw Geertje Hayes Statema in wonen. Inwonend was Jouke S. Anema de Heelmeester. We weten dit, omdat in het volkstellingboek van dat jaar, bij het huisnummer het toen net officieel in werking getreden kadastrale nummer werd bijgeschreven. Met behulp van de kadastrale kaart van de kadastrale en prekadastrale atlas van Baarderadeel, is prachtig uit te zoeken welk huisnummer het huis op de plek van Waltawei 10 toen had en wie er dus woonde.

Jouke Seerps Anema heeft het in 1844 in eigendom gekregen. (art 596; zie suppl. nr 236). Sybren H. Wiarda hield een deel van het weiland (t.p.v. het huidige kaatsveld) zelf. Volgens de volkstelling van 1848 woont Anema op nr 59. met vrouw en kinderen en een inwonend schoolkind: Jacob Oosterhaven, 17 jaar. De latere arts van Winsum vanaf ± 1857.

Dan wordt het pand overgeschreven naar art. 734/7: **Hyltje Sybrens Wiarda** is dan eigenaar. In 1873 wordt aangetekend dat het huis herbouwd is. Met andere woorden dat is in 1872 gebeurd.

In 1873 is H.S. Wiarda eigenaar van het pand, waarbij hij van een deel van de grond, dat bij het pand hoort in consignatie eigenaar is. Waarschijnlijk door vererving. (art. 1249/2)

Dienstjaar 1886 is hij weer alleen eigenaar en verbouwt het huis.

In 1896 wordt **Sjoerd Haagsma**, notaris, eigenaar van het pand. Hij verbouwt het pand dat jaar. Volgens J. Lanting in de Doarpsskille, wordt dan een kantoorruimte aangebouwd, de huidige spreekkamer en wachtruimte.

Hij verkoopt het huis aan **dr. Regenbogen** in 1900.

Volgens het kadaster wordt er gedurende de tijd dat hij er woont, niets aan het huis gedaan. Wel wordt in 1909 het tegenover het huis liggende weiland, dat bij de dokter in eigendom is, door verkocht. Op een deel hiervan wordt de woning gebouwd, waar nu Tseard en Pytsje van der Wal in wonen: Waltawei 29. De rest van het weiland komt medio 1934 weer terug in doktershanden.

Age Sybrand Wijma wordt niet als eigenaar van de woning genoemd. de woning zal dus niet eens aan hem verkocht zijn.

Pieter Veersma is gedurende de maand juni en juli van 1924 de volgende eigenaar, maar sterft plotseling. Zijn opvolger, **Arthur Rijsbosch**, koopt het huis.

In 1930 verkoopt hij het aan dokter **Klaas Miedema**. Dokter Miedema heeft in 1930 de in pandige garage verbouwd tot huiskamer. tot die tijd stalde de dokter hier zijn koetsje en later een van de eerste auto's van het dorp. De ruiten zijn door die verbouwing anders als van het voorhuis. Voor de auto kwam een garage aan de overkant van de dorpsstraat. Daar zal hij het stuk weiland aan de overkant van de straat voor hebben gekocht. In 1963 wordt hier ook het Groene Kruisgebouw op gezet.

Hij heeft in 1937 het huis verbouwd. In het archief van de gemeente Baarderadeel is hier jammer genoeg géén bouwvergunning van te vinden.

Zijn opvolger dokter **Henk Heins** is er in 1966 ingekomen.

Hij heeft er volgens het kadaster, niets aan verbouwd. Hij heeft er overigens wel voor gezorgd, dat de wachtkamer wat werd uitgebreid, zodat de patienten wat beter konden zitten en wachten.

Met ingang van 1 januari 1995 heeft dokter **Jannes Hornstra** de medische staf overgenomen. Hij is echter niet van plan om ook in het doktershuis domicilie te kiezen: hij wil zelf gaan bouwen in het nieuwe bouwplan van Bozum, aan De Havens.

Nadat Dokter Hornstra zijn praktijk is begonnen aan It Oerd, is Waltawei 10 alweer twee keer verkocht. Na een moeder met 2 kinderen en haar ouders, woont er een jong echtpaar in.

Conclusie:

Van ±1838 tot aan zijn dood heeft Dokter Anema op de plaats van de huidige dokterswoning gewoond. Na zijn dood in 1871 is het huis afgebroken en herbouwd. Volgens Jappie Lanting in opdracht van de weduwe Zetra. Ze heeft er niet lang in gewoond, want ze zou naar de boerderij van Speerstra (op de Suderdyk) zijn verhuisd. Daarna is het Notarishuis geweest. Dat kan kloppen, omdat dr. Regenbogen het in 1901 van notaris Haagsma heeft gekocht. Op

dat moment is deze woning het doktershuis geworden.

Bij de wisseling van de wacht tussen dokter Heins en dokter Hornstra, per 1 januari 1995 heeft het huis nog slechts tijdelijk functie als doktershuis: zolang dokter Hornstra nog geen eigen woning met praktijkruimte heeft, praktiseert hij in de oude praktijkruimte van dokter Heins.

Kadastrale situatie van Bozum in 1830, 1887 en 1994.

Op de hierna afgedrukte kaartjes van de dorpskom is prachtig te zien hoe de woning is veranderd.

Het eerste kaartje geeft de situatie weer omstreeks 1830.

Op de plek van het doktershuis is goed te zien dat er slechts een klein pand staat.

De toegang tot het dorp aan de zuidkant steekt eerst de Bozumer vaart over. Deze plek is nog terug te vinden: op het kampke land tussen Schuurmans en de boerderij van Bakker aan de Suderdyk. Het pad langs de stallen van Rein Smit is er nog het overblijfsel van. De officiële toegang was destijds via de Slachte dyk, nu Griene Dyk en de huidige Tanialeane.

Duidelijk is te zien dat de Poel nog terp is: de boerderij, waarin Dr. Regenbogen zijn beroemde Friesche feest in geeft staat nog in volle glorie op de kaart.

De tweede kaart geeft de situatie weer omstreeks 1887. Enige jaren voordat dr. Regenbogen hier komt. het Doktershuis staat erbij zoals het in 1872 is gezet.

De toegangsweg vanuit het zuiden is aangelegd, zoals wij die nu kennen en duidelijk is te zien dat de zuid-oostelijke kant van de Waltawei nog bijna in zijn geheel onbebouwd is. Alleen het huis van de Pieter Bakker staat er al.

De poel is al geschematiseerd. Mogelijk staat de boerderij er nog. Het moet nog eens nagekeken worden wanneer die is afgebroken.

Ook is te zien wat voor ingrijpende veranderingen er in de jaren '60 en '70 van de 20e eeuw in de dorpskom zullen plaatsvinden.

De derde kaart geeft de situatie aan zoals die nu is (1994).

Het doktershuis heeft de kantoor/patientenruimte die in 1896 aangebouwd is, erbij. De Waltawei is volgebouwd en de sanering van het dorp heeft plaats gevonden. De poel is nu kadastraal één geheel met het Beatrixhuis.

Bozum ±1830

Bozum ±1887

Bozum ±1994

Britswerd

Mr. Gerrit (1743)

In het diakonie boek van die tijd wordt gemeld:

Aan den barbier Mr. Gerrit betaalt voor medicijnen, geleevert aan 't huis van Ruurd Willems de somma van 2 car.gld en 12 st.

Waarschijnlijk is dit Gerardus van der Burg in Easterlittens.

EASTEREIN

(Werkgebied: Easterein, Hennaard, Hidaard, Itens, Rien, Roodhuis en Tirns.)

Mr. Hendrick Janse Stillinghuys (1684 -1688)

(Stellingwerff en Stellinghengh en Stellingnerff)

X Hylckien Dirks Siaarda op 16-03-1683. (haar vader was Dirck Gaatses Siaarda).

Kinderen:

Vuyckien	* 06-01-1684
Jan	* 19-11-1685
Dirck	+ 24-02-1688

Mr. Theunis Geerts Westerhoven (1690)

X Hylckie Dirks Siaarda op 16-03-1690 te Easterein.

Kind: Gert * 31-08-1690.

Casparus Willickius (1700 - 1710)

X 1. Dieucke gerryts

Kinderen:

Gerryt	* 29-03-1700
Dochter	07-1702
Anna +	27-04-1704
Anna *	27-09-1705
Casparus	* 18-03-1708
(X 2. ?) Doetie Gerryts	
Hincke	* 12-01-1710

Hiddo Wijbius van de Ploeg Born(1825 - 1832)

Hij is geboren te Leeuwarden op 27 okt 1800. Doopsgezind.

getrouwd te Wommels op 9 mrt 1826 met Grietje Wijtzes Hoekstra, gedoopt te Dronrijp op 23 aug 1801, dochter van Wijtze Keimpes Hoekstra en Hiltje Sytzes.

Zijn ouders zijn: Godert Hoites Born, geboren in het jaar 1773, overleden te Leeuwarden op 17 okt 1811 en Grietje van der Ploeg, geboren in het jaar 1771, overleden op 15 dec 1815.

Zijn grootouders zijn: Hoite Born, geboren in het jaar 1752, overleden op 18 dec 1812. Hij was gehuwd (1) met Dieuwke Hendriks Sauerland, geboren in het jaar 1752, overleden op 7 dec 1806. (Hij was later gehuwd met Aukes Tjebbes Feenstra).

en: Feico Hiddes van der Ploeg, overleden te Dockum 1794, gehuwd met Anna Hoekstra, overleden op 16 sep 1801.

Grietje Wijtzes was dochter van Wijtze Keimpes Hoekstra, timmerman in Dronrijp, gemeentesecretaris in Wommels (±1820±1840) en in de volkstelling van 1830 & 1840: ook notaris, geboren te Dronrijp in het jaar 1770. de secretaris van Hennaarderadeel en Hiltje S. Miedema, geboren te Warstiens rond 1770.

Admissie: Leeuwarden, 07-09-1824

Kinderen:

Onno Lodewijk	* ±1827
Wijtze Keimpe	* ±1828

Heelmeester ten plattelande.

- M.L. de Boer meldt dat de chirurgijn van de Ploeg woonde in het huis op de plaats van Tsjerkebuorren 23 (volgens de volkstelling van 1829: nr 14). Hij had dit huis in eigendom. Het was 189m² groot. Volgens het kadaster heeft hij het vóór 1838 verkocht. Het is voor hem belastbaar geweest van 1932 (het begin van de kadastrale administratie, dus het zal ook eerder al belastbaar zijn geweest) tot in 1837. Het huis is verkocht aan Sjoerd Dirks Zandstra.

G. Simon Mensos Terpstra (1842)

* 16-1-1816 te Lutkewierum. + 14-7-1842 te Easterein.

X op 4-7-1838 te Wommels met Regina Johannes Noordenbos, dochter van de chirurgijn van Wommels.

Zoon: Menno Simon * 1839

Dochter: Fritia *?

- Hij was het derde kind van Menzo Simons Terpstra (*1786 te Dedgum) en Jantje Freerks Jongsma (+1829). Menzo S. trouwde na het overlijden van zijn eerste vrouw met Theodora Johanna Elisabeth Odolphi (1800 - 1891), weduwe van Wopke Aurelius de Gavere (+1828 Easterein).

- Het huwelijk van de ouders van Simon Mensos was mogelijk een soort society huwelijk, omdat ze beide kinderen waren van Hennaarderadeelse bestuurders uit de Franse tijd. De ene vader was toen secretaris als er geen Van der Kolk in de buurt was, de andere, vanaf 1812, Burgemeester in de gem. Easterein. Beide waren in ieder geval mederechter, commissaris of wat voor namen men in die tijd had bedacht voor die functie om elk tijdvak maar van de anderen te kunnen onderscheiden.

- Vader Menzo S. was zoon van een onderwijzer en zelf onderwijzer te Lutkewierum en later te Easterein. Ook was hij in Easterein klokkemaker (Horloger staat er in patentregister, G.a. Henn. inv.nr. 496 nr. 24)

- Bul te Leeuwarden: 28-11-1837.
- Naast chirurgijn was hij ook boer en onderwijzer. Hij zal het vak van geneesheer vast bij zijn a.s. schoonvader hebben geleerd.

Ulbe J. Noordenbos ? - 1848

* 14-01-1819 in Nijkerk, Oost Dongeradeel, +22-8-1865 te Wommels.
 X1 Maria Elisabeth Brandenburg * 27-11-1818 in Workum + 10-03-1851
 Zie voor meer informatie bij het dorp Wommels, onder zijn naam.

- In een besluit van de Raad van de grietenij Hennaarderadeel van 27 november 1848, vlak na de dood van zijn vader, komt naar voren dat zijn standplaats is veranderd van Easterein naar Wommels. Hij wordt in dat zelfde bericht eervol ontslagen als geneesheer van de armenadministratie van Hennaard, Lutkewierum, Itens en Easterein en wederbenoemd in die functie voor Spannum, Edens, Cubaard, Waaxens, Wommels en Hidaard.

Gellius Sybrandus Ferwerda (1848)

* 21-05-1821 te Oppenhuizen
 X Trijntje Boschma, * 02-04-1821 te IJsbrechtum
 kinderen:

Willem, * 04-10-1850 te Easterein

Admissie te Leeuwarden: 19-03-1841 Heelmeester ten plattelande,
 10-03-1846, vroedmeester.

- In het bovengenoemde besluit van de grietenijraad van Hennaarderadeel van 27 november 1848, wordt hij in de plaats van zijn voorganger benoemd tot geneesheer van de armenadministratie in de dorpen Lutkewierum, Itens en Easterein.

Hij woonde op Easterein 24

Heeft zich per 12 mei 1857 in IJlst gevestigd.

Lolle de Vries Pzn (1851 - 20-02-1894)

* 31-07-1830 te Bolsward.
 X Marijke Wiebes * 09-05-1832 te Bolsward.
 Kinderen:

Wijbrandia * 15-07-1854

Artje * 03-11-1857 te Easterein + 06-02-1879

Levenloos kind (meisje)

* & + 01-11-1860 te Easterein.

Petrus

* 02-11-1865 te Lemmer

Tetje * 28-09-1866 te Easterein

- Hij woonde eerst ruim een jaar in bij weduwe Lutske M. v.d. Heide-Terpstra, een zus van Simon M. Terpstra.

- Hij liet in 1878 het Doktershuis op de toenmalige Wommelserdyk bouwen. Het huidige Van Eysingaleane 11. In het Boek Easterein vermeld Marten de Boer, dat dokter de Vries in Zwitserland het idee kreeg om in Easterein een huis te bouwen naar het model als hij daar veel zag. Vandaar dat het zo'n groot gebouw is geworden. Over de bouw gaat de anekdote dat dokter De Vries nogal wat aanmerkingen had op de bouw, waarop de timmerman snedig antwoordde dat dokter zijn fouten begroef en hij ze aan de weg liet staan. Eerst kreeg het huis nr. 129d; vanaf 1880 nr. 138.

- Hij was één van de oprichters van de 'bewaar- naai- en breischool in 1875. Hoewel hij géén kerkelid was, was hij wel Floreen. d.w.z. belastingplichtige, waardoor hij medezeggingschap had in de hervormde kerk.

- Plattelands heelmeester: Leeuwarden 19-08-1851. Vroedmeester: Leeuwarden 09-12-1851

- Vertrok 20-02-1894 naar Bolsward. Hij is daar in 1894 gestorven en in Easterein op het kerkhof begraven.

Petrus de Vries (01-05-1893 - 04-03-1919)

* 02-11-1865 te Lemmer.

Kwam zijn vader vervangen.

X Jansje Mossel, *13-03-1866 te Nederhorst den Berg

Kinderen:

Jan Wilbrandes * 22-01-1891 te Smilde.

Tjallien Geertruida *28-05-1894 te Easterein.

- Jan is later civiel ingenieur geworden (bericht ±1915).

- Zonder godsdienst.

- Petrus kwam van Smilde op huisnr. 1a later 1. per 12-05-1894 op nr 138 later 7 en 12 (vernummeringen), Van Eysingaleane 11. Het gezin is in 1919 vertrokken naar Leeuwarden.

- Hij bezocht zijn patiënten met een zg. 'Utrecht'-wagentje. De achterkant van het wagentje liep scheef op en was gelig van kleur.

- Bij de jeugd van Easterein was het bekend, dat de dokter de kindertjes uit een holle boom achter in zijn tuin haalde. Soms mochten de kinderen die holle boom zien.

In het boek 'Easterein' haalt De Boer een gebeurtenis aan waarbij een buurman van dokter De Vries (rijke rentenier, raadslid en kerkvoogd...) een paar fluweeleendjes van de dokter had afgemaakt en verkocht op de Sneker markt. Toen het uitkwam, werd de schuld op het dienstmeisje geschoven. Haar vader kon dat ongedaan maken en toen werd de zaak maar in de doofpot gestopt. Een buitenstaander hoorde ervan en heeft er een spotlied

op geschreven. Hierdoor werd het geval algemeen bekend.

- in 1901 heeft hij een zuiver belastbaar inkomen van f 1370,00. (Aanslag 59/42^{1/2}, in 1913 respectievelijk f 2500,00 en 135/94. klasse 31.

- Hij heeft een tijd (van af 1912) de kinderen van zijn zwager en schoonzus (Pieter van der Molen en Geertruida Mossel, zus van Jansje, resp. * 26-09-1867 te Jutrijp en * 23-09-1867 te Nederhorst ten Berg) in huis gehad, omdat zij uit N.O.I. kwamen. Zij gebruikten huize de Vries begin 1916, bij terugkomst uit N.O.I. als springplank naar een nieuwe woning in Zwolle, toen hij gepensioneerd luitenant kolonel was....

Evert van der Werf (13-02-1919 - 01-11-1926)

* 25-08-1892 te Bolsward. R.K.

X Gezina Adelaide Oosterbaan, * 30-09-1895 te Bolsward.

Kinderen:

Jan	* 27-06-1920 te Easterein
Sytze Jacobus	* 28-08-1921 idem
Geertruida Ida	* 07-07-1923 idem
Maria Bertha	* 20-08-1924 idem
Hendrik Jan	* 11-03-1926 idem

- Hij ging in eerste instantie op de motor zijn patiënten langs, later in een Ford Coupé. Gezien de tijd, zal dat een T-fordje zijn geweest.

- Hij werd per 01-01-1920 benoemd tot gemeentegeneesheer van de gem. Hennaarderadeel.

- Kwam 13-02-1919 van Bolsward en vertrok 01-11-1926 naar Lent.

Christiaan Bernardus Wilhelmus Verweyde (26-10-1926 - 16-04-1936)

* 23-03-1882 te Den Bosch.

- Hij had zijn Chauffeur, Cornelis Henderikus van Lintel (* 5-1-1897 in Termunten) bij hem inwonen. Volgens een interview, gepubliceerd in het boek Easterein van o.a. M.L. de Boer, was het zijn apotheker en chauffeur. Uit dit interview bleek dat de heren de griekse beginselen aanhingen. Mede door een affaire van Van Lintel met een jongen, vertrok Dokter van der Weyde uit Easterein. Volgens de bevolkingsboekhouding naar Tilburg, volgens het interview naar Laren.

- Zijn moeder, Louiza Theodora Johanna Verweyde-van Helden Tucker

(* 13-02-1851 te Helmond, X Cornelis Govert Anthonie) woonde ook bij hem in. Zij stierf op 23-02-1935. In 1931 kwam Van Lintel zijn zus in huize Verweyde inwonen. Zij verhuisde in 1936 mee naar Tilburg.

Pieter Eltjo Hofstee (31-10-1935 - 24-01-1947)

* 07-05-1905 te Winschoten

X op 24-12-1935 met Anke Cornelia Bolt *05-06-1912 te Aduard. Ze werd op 02-01-1936 overgeschreven van Aduard. Vermoedelijk heeft ze de kerstdagen wél al bij haar man doorgebracht.

- Hij kwam van Groningen en ging naar Aduard.

- Hofstee is begonnen met het consultatie bureau voor baby's.

Cornelis Willem Klarenbeek (16-01-1947 - 07-01-1955)

* 04-03-1918 te Amsterdam

X 08-12-1942 te St. Maartensdijk, met Antje Johanna Blanke,

* 17-01-1922 te Utrecht.

Kinderen:

Pier Feiko	* 16-06-1943 te Oldenburg.
Max Willem	* 03-09-1944 idem
Gert Jan	* 25-03-1946 te Oenkerk
Arie	* 06-07-1947 te Easterein
Jeltje Elisabeth	* 12-09-1948 idem
Hein	* 10-10-1950 idem
Catharina Margaretha	* 23-12-1951 idem
Hedzer Willem	* 07-05-1954 idem

- Ze kwamen van Oenkerk en gingen naar Leeuwarden.

- Mevrouw Klarenbeek heeft destijds de padvinderij in Easterein opgezet.

Simon Hemmes (27-12-1954 - 09-08-1979)

* 17-09-1926 te Gasselte

X 22-03-1951 te Groningen met Hilda Geertruida van der Veen.

* 21-12-1924 te Pati, N.O.I. Haar ouders waren: Jacobus van der Veen (*19-04-1887 te Sneek) en Helena Gepke Kiewiet (*08-09-1896 te Winschoten)

- Ze zijn 12-11-1980 gescheiden.

Kinderen:

Maarten André	* 01-09-1953 te Groningen.
Jaap Jan	* 24-10-1956 te Easterein.

- Komt van Bedum en gaat naar Sneek.

- Ze woonden op Easterein 12, dat vanaf 02-05-1955 van Eysingaleane 11 heet.

Johannes Coenraad Loor (20-08-1979 - Heden)

* 10--3-1945 te Losdorp te Bierum (Gron.)

X 12-04-1973 te Kollemerland c.a. met Hantje Trientje Salverda * 21-10-1947 te Kollumerland c.a.

Kinderen:

Anna Suzanna Jannet

* 14-09-1974 te Groningen

Ernst Johan

* 17-03-1976 idem

Jan Willem Murk

* 06-04-1979 te Harlingen

Ariënne Kim

* 06-05-1981 Seoul, Z. Korea (adoptie).

- Heeft een samenwerkingsverband met Dr. Bogtstra van Wommels, later met diensopvolger dr. Meerdink.

EASTERLITTENS

(Voor de gegevens voor dit dorp is onder andere uit het boek over de historie van Easterlittens van J. Oostra Rzn geput. De hoofdletters verwijzen naar de huizen op het desbetreffende kaartje in genoemd boek.)

Mr. Antonio Joostes (1644 - 1646)

Kocht in 1644 het huis naast de herberg (bij Oostra, p. 105)

Eelke (of Eeble) Martens (1655 -1670)

X Jisk Harmens

+ 1670

Kocht in 1656 de helft van een huis aan -nu- de Brân (B). Met zijn vrouw kocht hij in 1666 de andere helft. In 1683 kopen de crediteuren de woning van de weduwe. familie van Jan Martens (Wommels 1658)?

Hessel Pyters (1676 -1709)

Mr. Chirurgijn en barbier.

X Hotsche Ypes te O'littens, op 11-08-1700

Kinderen:

Pyttje * 11-11-1683

Pyttje * 20-01-1685

In 1691 kreeg hij van de Kerkvoogdij 21 Caroli gulden voor "meijsterloon en geleverde medikamenten" aan de dorpsarmen.

In 1685 kocht hij een woning ten oosten van de toenmalige pastorie. in 1709 verkocht hij het erf en de bomen, zonder het huis (afgebroken) aan ds. Hugo Laurman en echtgenote voor 163 car.g.

Weduwe Feije Johannes Winter, in leven chirurgijn te Leeuwarden,
Henriëtte Voelenius Woont in Easterlittens in de huizinge op Sprong Zathe, binnen de poort. 14-08-1708
met inventaris... te vinden in inventaris nr. 95 fol. 259.

Everardus Gijsen (1709 - 1712)

Kwam van Lutkewierum en vertrok naar Franeker.

Bewoonde het huis ten oosten van de pastorie (C)

Arent Gerrits Boekholt (1711 - 1721)

X 1. Sytske Bouckes (van O'littens) op 13-08-1713.

X 2. Hycke Fransen (van O'littens) op 28-11-1717.

Kwam van Workum.

In 1718 kocht hij het huis (D) dat naast de woning stond waarin dr. Joostes woonde. Hij woonde hier tot zijn overlijden in 1721.

Sybrandus Jusum (1712 - 1719)

X Fokeltje de Trijes (of:Frijes/Fries) van Leeuwarden op 05-09-1717 (zie trouwboek van Leeuwarden: op 20-08-1717 in ondertrouw)

Of: Jouwsma?

Woonde in het huis van dr. Gijsen.

Symon Posthumus (1720)

- In 1729 52 jaar.

- Genoemd in sententie boek bij rechtzaak tegen Ritske Worm, boer (53 jaar in 1729). Het is de vraag of deze informatie juist is. Oostra noemt hem niet.

Gerardus van der Burg (1722 - 1770)

In 1744 koopt hij een woning (E) aan de vaart.

- Gezien de opmerking in het diakonie boek van Britswerd (1745), zie verderop, zal hij ook barbier zijn geweest.

- Had ook de diaconiepatiënten uit Wieuwerd: in 1732 krijgt hij 4.16 cgld van de kerkvoogdij van Wieuwerd "wegens meesterloon en medicamenten ten dienste van een kerkewees van Wieuwerd, bij Jelle Fopma woonachtig.

- In het Diakonieboek van Britswerd wordt gemeld:

Aan den barbier Mr. Gerrit betaalt voor medicijnen, geleevert aan 't huis van Ruurd Willems de somma van 2 car.gld en 12 st.

Ook wordt hij in Britswerd nog betaald per 1 april 1772.

Als 'Gerrit' Gerardus van den Burg is, dan werkte hij ook in Britswerd!

- Werd in het Quotisatiekohier in 1749 aangeslagen voor 15.1.0. De karakteristiek die werd bijgeschreven: "gemeen begoed"

Andries Teller (1770 - 1772)

X Zijtske Willems

Kind: Antje *07-09-1770

- Chirurgijn en vroedmeester.
- In 1770 wordt hij door de Diaconie van Bozum voor diensten aan een arme betaald.
- Hij kwam van Bolsward en keerde daar in 1772 weer naar terug.
- Hij kocht "Een deftige huize en erve" (F) bij de haven.

Gerrit Sipkes IJsbrandy (1773 - 1774)

X Anna Willems op 17-10-1773.

+1774

Hij woonde in huis (G).

- Bij zijn overlijden wordt de inboedel, in ieder geval een deel, overgedaan aan zijn opvolger: Jacob Groenia. De vader van de weduwe doet de zaken:

"Staat van winkelwaren en gereedschappen, nagelaten door Willem Douwes, stadsbouwmeester te Harlingen als gelastigde van zijn dogter Antje willems weduwe G. Ysbrandi te Harlingen overgedragen aan Jacob Groenia, Chirurgijn te Veenwouden.

Eenige ledige dosen en Spaanse Serp

Een koker met instrumenten.

een oliesteen, 7 scheermessen en een koker.

De winkelkast met zijn potten en middelen.

Voor de medicijnen in 't kastje met flesjes.

3 kroesjes, tragter en mortiertje.

Een zakje met enige middelen.

Eenige kruiden in een kastje.

Een kastje met 6 laden.

Een kastje met zalf.

Twee zalfdoosen en bekken.

Kleine flesjes.

Geele pottjes, witte pottjes, 4 breukbanden, twee zeven, eenige flesjes, 't instrumentkastje, een chysteer, een zage met zijn toebehoren, vier tandentrekkers en eenige kleine instrumenten, een instrumentenkastje, een catheder, het winkelbankje, 3 schaaren en 2 spuiters, een grote vijzel, een kandelaar.

Totaal 70 gg en 7 st.

Boeken:

J. Kruger; Philosophische natuurkunde.

Dionis en verhandeling van de apotheker Jacob v.d. Haar.

Kortbeschrijving van geneeswijs der siecten voor Van Swieten.

J. de Reus; Nauwkeurig onderrigt in de vroedkunde.

J. Schultetus; Wapenhuis beste druk.

Petitverhandeling van de been siekens.

Tomas Bartels; Anatomie.

S. Krop; Oordeelkundige aanmerkingen over de heelkunde.

Tisset en Bickers; Raadsgeving.

H. Ledran; Over de geschaden wonden.

H. Ledran; Raadpleging over de meeste siecte.

Amos Lambrechts; Over de Vroedkunde.

Joh. Huxham; Over de koortsen en kinderpokjes.

Robert Whyt; Over zenuwzieke.

Philosophia of natuurkunde.

Johan U. Bilque; Over het onnodig afzetten van ledematen.

Kruger; Natuurkunde verhandelingen geneeskundige gemakkelijk gemaakt door Peereboom
2 deelen van Kleister moeie handen

Kleister; Prisos verhandeling der verloskunde. 3 delen.

J. de Groot; Gezuiverde geneeskunst.

J. Zind en Paulus de Wild; Gezondheid op oorlogsschepen.

Antoni N.; Genees- en handhundig heelwerk.

J. van Wijk.

Bernardus de Bont; 't Nieuwe examen der chirurgie.

H. Ledran; Heel kunstige aanmerkingen.

J. Verbrugge; Nieuwer form der ezamen van de land en zeechirurgie met aanmerking en verduidelijking.

Theodorus van Golpe; Ontleedkundige woordenboek.

Nieuw Amsterdamse Apotheek.

Peereboom; Over de molkwording.

W. Schouten; gewond hoofd.

Solom van Rusting; Veldmedicijnen.

Duvernei; Over het gehoor.

Tomas Prior; Over 't teerwater.
Totaal boeken: f162,--
Mr. Jacob Groenia.

14-5-1774.

Jacob Groenia (1775)

Hij kwam van Veenwouden en bleef maar een jaar. Hij woonde in het zelfde huis als zijn voorganger.

G. Schwencke (1785)

- Heeft hier slechts één jaar gepraktiseerd. Hij kwam van Franeker en woonde in het zelfde huis als zijn voorgangers.
- Hij is overgekomen op een jachtpartij bij de Zwette onder Bozum, waar de Bozumervaart er in uitkomt.

J.A. Dhitzinger (1786 - 1793)

- Medicine Doctor.
- hij kwam van Harlingen en werd algemeen gewaardeerd als een bekwaam chirurgijn die "met zeer goed succes ten nutte de maatschappij de vroedkunde excerceert en door zijn kundigheid te dugten is". De grietman van Aylva van Baarderadeel kwam bij de Kerkvoogdij met het voorstel om hem jaarlijks 7 gouden ducaten te betalen uit de kerkegoederen "zolang hij zig hier ophoud en met kostwinning blijft". Daarvoor moest hij dan wel de dorpsarmen en de vrouwen in het kraambed bijstaan.
- Hij heeft bij Jacobus Hannema te Harlingen een schuld van 20gg-18st uitstaan. 1-3-1786.
- Van de Armvoogdij van Baard krijgt hij in 1789 f21,- voor de kerkearmen.
- Hij vertrok in 1793 naar zee; volgens de speciënkohieren.

Carel Ludwig Casimir von Aussen

uit het trouwboek van Easterlittens: Carel von Aussen, chirurgijn van de admiraliteit van Zeeland, te Leeuwarden, trouwt op 24 september 1786 in Easterlittens met Anthonetta Wilhelmina Carolina van Hossen (ook uit Leeuwarden). Waarom dit in Easterlittens is gebeurd, is niet duidelijk.

Daniël de bolk van Scheltinga (te Brongera)

Trouwt in Arum op 07-06-1803 met Sjoerdje Wierdina van Wiarda.

Addiko Johannes Blom (1802 - 1814/1815)

* 02-03-1766 te Kollumerland.

X Foekje Cornelis Braak, op 10-04-1803, + 30-09-1825 te Easterlittens in de leeftijd 72 jaar. In de overlijdensakte staat aangegeven: "Renteniersche en echtgenote van A.J.Blom, dokter te Baard".

Bij vermelding van het huwelijk werd aangetekend dat hij Chirurgijn te Beetsterzwaag was.

Hij woonde in het huis (I)

- Verkreeg zijn papieren in Leeuwarden, 03-08-1802.
- In het Naamgevingsregister (het begin van de Burgerlijke stand) staat Blom opgetekend in deze plaats.
- Omstreeks 1815 vertrok Blom naar Baard. Uit de (latere) gegevens blijkt dat zijn vrouw niet is meeverhuisd.
- Zie voor meer gegevens bij Baard.

Rompkje Ulbers Hannema-Kuipers (1809)

Vroedvrouw (pr)

Geertje Jans Kingma (1816)

in de geboorte akte nr 52 van 13-12-1816 (Bozum) wordt zij opgevoerd als de aangeefster van een kind, waarvan de vader niet bekend is. Haar functie wordt omschreven als Vroedvrouw onder Easterlittens.

Nicolaas Evertsen Scheltema (1835)

Ekke Ypes (1843 -1844)

Genees- heel- en vroedmeester.

Hij kwam van Kollum en vertrok naar St. Annaparochie.

Simon Nauta Binksmā (1843 - 1850)

Kwam van Baard. Het is de vraag of hij hier ook woonde en praktiseerde.

Zijn tweede vrouw kwam van Easterlittens en stierf hier ook in 1849. Volgens de volkstelling van 1849 woonde hij gewoon in Baard.

Christiaan Heinrich Bōdeker (- 1845)

Volgens een bericht in de raads- of B&W-stukken vertrekt Bōdeker per 16-04-1845 naar Noordahuizum. Zijn contract van "Armendokter" werd tot 1 april 1845 betaald.

Zijn functie als geneesheer voor de armen -een gemeentelijke taak blijkbaar- wordt voor de dorpen in die hoek, bij voorstel verdeeld tussen Wijbe Schulz van Weidum (Baard, Huins en Lions) en Juke Anema van Bozum (Easterlittens en Winsum).

Frans Anne Lauerman (1856 - 1868)

* 21-01-1788 te Easterlittens

+ 11-07-1868 idem.

- Plattelandsheelmeeester v.a. 19-08-1856 te Leeuwarden en vroedmeester van af 26-06-1865 ook te Leeuwarden.
- Volgens de lijst van heelmeeesters had hij wèl de papieren, maar had hij zich niet als dokter gevestigd. Hij stond te boek als predikant.

Hendrikus Dominicus Lomars (1850 -1865)

+12-05-1865

- Kwam in 1850 van Harlingen. en bewoonde het pand (J).
Heeft ook in Winsum gepraktiseerd. Zie aldaar. Volgens Oostra vertrok hij in 1874 naar Deinum en heette hij H. Dionbisius! Mogelijk twee verschillende personen? (NAKIJKEN!)
- papieren: 08-04-1845 te Leeuwarden als heelmester ten plattelande en vroedmeester.
-

EASTERWIERRUM

Justus Hovius (1675 - 1676)

Kind: Dirckien * 24-12-1676.

Gevonden in de klapper op de doopboeken van Mantgum: Meester Chirurgijn te Easterwierrum (DTB 78).

Hendrik Romkes

is in 1704 40 jaar oud (zie 91 folio 262)

Sicke Rienks Hoytema (1713 - 1719)

Hij trouwt 22-07-1714 met Geertje Sjouckes Grons uit Easterein.

Hij vertrekt in 1719 naar Jorwerd. zie aldaar.

- In 1713 en 1714 blijkt uit de diaconieboeken van Bozum dat hij daar medische hulp heeft verleend.

Johannes Jansonius (1719)

Saling Hasenhoek (1733 - 1770)

- Quotalisatiekohier 1749: 2 pers. boven 12, 1 pers. beneden de 12. Het te betalen bedrag is: 15.6.0.

- In 1759 krijgt hij inkomsten van de diaconie uit Bozum, voor medische hulp aan Pier, zoon van Jan Tjebbes.

Evert Jan Weyman (1772 - 1796)

- X Rigdje Wytzes op 17-10-1779 in Easterwierrum.

- Op 11 mei 1776 wordt in het Diaconie boek van Bozum gemeld dat aan Evert Jan Weiman 2 car.guldens en 14 stuivers wordt betaald voor medische hulp ten dienste van Minne Minnes wed.

- In 1780: "Den 28e juni aan J. Weiman 2 carg. 14 st. wegens medicamenten voor Jan Tjebbes".

- In 1781: "29-3 betaalt aan Mr J. Weiman 3 cargld 12 st. wegens medicamenten voor Jan Tjebbes wed."

- In 1786: "8 december: Dito, betaald aan de Chirurgijn Weiman wegens medicinale diensten aan Akke Jentjes gedaan ter som van vijf Car.gld. zestien sts. vide no 21 f 5,..16..."

- In 1791 wordt hem 30 car.gulden en 4 stuivers betaald "...wegens verband, en visites en medicijnen op vele diverse tijden ..."

- En in 1793 nog eens 3 gld en 18 stuivers.

Eelse Johannes de Groot Veearts (rond 1860)

*18-01-1834 Easterwierrum +06-02-1888 Easterwierrum

zoon van de Veehouder Johannes Hanses de Groot (Easterwierrum nr.66) en Lipkjen Eelzes Bijlsma.

- Werd per 3 januari 1860 aangesteld om het vee te onderzoeken op ziekte of besmettelijke longziekte in Baarderadeel.

Petrus Hamers (17-04-1860 - 16-05-1870)

* 09-02-1835 te Franeker

X 31-05-1862 verm. te Steenwijkerwold, met Aleida Jacoba van Scheltinga, * 24-01-1836 te St. w. wold.

Plattelandsheelmeeester vanaf 18-08-1857, Heelmeeester vanaf 31-08-1858 en vroedmeester vanaf 17-04-1860, allen te Leeuwarden.

Kinderen:

Jan Ictus * 30-07-1863

Franciscus Laurens * 04-08-1864

Theodorus Franciscus * 09-02-1866

Oeke Petrus * 01-04-1867

Anna Agatha * 23-10-1869

- Hij woonde in 1860 op nr. 1. Hij had eerst een tante in huis (Oepke de Boer, * 13-07-1799 te workum). Zij verhuist maart 1863 naar nr. 30a.

- Hij vertrekt in 1870 naar de Blesse.

Huins

Dirk Nieubuur (1791 - 1797)

Medisch Docter

Doet belijdenis op 17-11-1791. wordt lidmaat in 1794

Vertrekt naar Franeker op 9-1-1797.

Woont in Leeuwarden.

Hijlaard

Dominicus van der Ley

Werd op 13-09-1790 medicine doctor in Franeker.

* 24-09-1763 te hijlaard. Zoon van Ds. Tjallingius Tobias van der Ley en Agatha Sloterdijk. T.T. van der Ley werd op 5-7-1767 uit Idsegahuizen beroepen. Hij stierf op 5-11-1800.

X met Gadske Mensonides op 21-04-1793 in Hijlaard. Het bruidspaar woonde toen in Sneek.

Dirk Ages

In het doopboek van Hijlaard: Dirk Ages, chirurgijn te Roordahuizum, krijgt een kind: Antje. In Hijlaard aangegeven op 24-06-1714.

ITENS

Bernard van Minden (1670)

X Tetje Abeli Equart op 07-08-1670.

Chirurgijn te Metslawier. Met andere woorden: waarschijnlijk is hij alleen met een Itense getrouwd en weer terug naar Metslawier gegaan.

Overigens wordt er in verband met activiteiten van Hendrik van Deventer in Wieuwerd (zie aldaar) gesproken van een plaatselijke chirurgijn in Itens.

Johannes Joacobus Bemp (1839)

Op 3 december 1839 geeft dokter Bemp, genees-, heel- en vroedmeester, oud 65 jaar, een kind aan. Hij doet dit omdat hij waarschijnlijk als vroedmeester geholpen heeft bij de geboorte en de vader schipper is, die verhinderd is door afwezigheid. Hij woont in Itens.

JORWERD

Mr. Hermanus Varkensboer/Verkerkenaar (1641-1652)

x Japke Jakobs.

Kind: Jacob *12-09-1641.

Breuker stelt: Kirkenier (1644 - 1651)

Lieuwe (Livius) Tjeerds Fons (1647-1651)

Jorwerder die rechten gestudeerd had en chirurgijn werd.

* ±1588

x Attie Piersdr.

+ Onbekend. Hij werd het laatst genoemd in 1651.

Kinderen:

Siuw en Anna

Watze Tjalkes (1654)

Rinck Gerbens (1686 - 1720)

* 09-11-1656.

X Gerlofke Herkes op 11-04-1686 te Jorwerd. Dochter van Hercke Hessels (+1695) en Hylckien Jacobs tot Easterlittens. (zie hier onder)

- Beroepen: in 1687: barbier, daarna: Chirurgijn in 1688, 1690, 1893 en 1701.

- Hij kwam van Easterwierrum.

- Oudste zoon van Gerben Hoytes, timmerman, getrouwd met Aaltje Rienks, dochter van Ds. Renicus Idsinga (te Jorwerd)

- Kinderen:

- Herke * mrt-1687 Of Heerke, later Chirurgijn te Winsum

- Ytie * 17-06-1688

- Aeltje * 28-08-1698 (of 1689? Fl.)

- Sicke * 21-12-1690 werd chirurgijn in O'wierum en Jorwerd.

- Joris * 22-10-1693 werd schoenmaker.

- Gerben * 22-03-1696 + 22 november 1733 te Easterlittens.

- Hylckien * 23-10-1701

- Pytie * 22-08-1704

- In de rechterlijke archieven (inv.no 94, fol. 210) wordt vermeld bij de naam van Rienk Gerbens, dat Hylckien Jacobs (X Hercke Hessels; +1695) geld van haar dochter heeft geleend (Cg 207-10). Met andere woorden: dit echtpaar zal de ouders zijn van Gerlofke.

- Zijn zoon Sicke (zie hieronder) staat bekend als S.R. Idsinga. Hij heeft de naam van zijn moeder aangenomen. Of Rienk Gerbens ook de naam van zijn vrouw heeft aangenomen is niet bekend.

Sikke Rienks Idsinga (1720 - 20-04-1746)

* 21-12-1690 zoon van Rinck Gerbens zie hierboven.

X 1. Geertje Sjoukes Grons van Easterein. Volgens het trouwboek van Easterein trouwen ze op 22-07-1714 in Easterwierrum

Kind: Foekje

X 2. Engeltje Jochums op 07-12-1721

Kind:

Gerlske * 05-05-1726

X 3. Grietje Martens Hiddinga van Jorwerd op 28-09-1732.

Kinderen:

Hykken * 27-09-1733

Rienkje * 16-04-1735

Rinske * 17-06-1737

Engeltje * 16-09-1739

Martentje * 29-05-1741

- in het rekeningenboek van de diaconie van de hervormde kerk in Bozum, wordt in 1713 gesproken van Hoitema als achternaam. In 1714 van een naam die lijkt op Dofinga. Hij is als het ware de stamvader van de Hoitema's van Idsinga.

- Hij komt van Easterwierrum

- Beers hoorde ook tot zijn praktijk, getuige een afrekening in het kerkeboek van Beers: 1725, fol 231 quitantie 156: "Betaald aan mr. Sicke Rienks 2 Car.gld voor medicamenten en diensten. Gedaan en geleverd aan Trijntje Jacobs.

- N.B. Grietje Martens Hiddinga trouwt na het overlijden van Sikke Rienks met Tiede Hoytes van Jorwerd. Volgens W. Hiddinga van Mantgum, een nazaat van Tiede Hoytes, nemen de kinderen van Tiede haar naam Hiddinga aan, hoewel zij niet hun moeder was.

Bernardus Colee (1748 - 1751)

x Maria Teerling

Woonde op huisnummer 70. Is 1751 vertrokken naar Wurdum.
In het Quotisatiekohier van 1749: Mr colee chirurgijn. Matig in staat, 10.1.10

R.S.(Sixtus) Petreus van Ernsom (1751 - ±1755)

Woonde op de huisnummers 70 (t/m 1752), 52a (1753 een vernummering) en 52 (1754).
Vanaf 1753 wordt in de Speciën kohieren aangegeven dat hij gealimenteerd wordt.
In 1755 wordt aangegeven dat hij naar Wijtgaard is vertrokken.

Johannes André Gravius (02-1754 - 10-1754)

- woonde op huisno 46 (ipv Jelle Stienstra, welke naar Easterlittens was vertrokken en Dirk Cornelius; naar 63).
- In 1755 staat er aangegeven dat hij naar Vollenhoven is vertrokken.
- Het huis dat hij bewoonde, werd door de eigenaar voor 1200 cf verkocht aan E.F. van Aylva de toenmalige Grietman van Baarderadeel.

Casper Ruegs (1755 - 1773)

X 1. Ytje Symens op 01-06-1755, geb. te Jorwerd.
Zwitser. Kwam van Leeuwarden. Barbier in 1755.

Kinderen:

Rueg * 31-01-1756
Symen * 12-09-1760 + 14-04-1774
Jacob * 15-05-1764
Tjietske * 17-10-1768
Grietje * 14-05-1773 + 28-01-1774

X 2. Jetske Arjens van Huins op 11-06-1775

X 3. Hinke Eiberts op 12-10-1777.

Woonde vanaf 1756 in bij Exv. de Jongh op nr 47.

In 1758 ging hij zelfstandig wonen op nr 32 en
in 1763 naar nr 45 "en Lieuwe Douwes woont in".

In 1769 wordt gemeld dat hij bij Lieuwe Douwes inwoont. In 1773 wordt aangegeven dat hij 'nu adsistent' is.
(MOET NOG VERDER UITZOEKEN : SPECIENKOHIEREN)

Dirk Pars

In het trouwboek: Dirk Pars chirurgijn te Leeuwarden trouwt met Geertje Nauta óók uit Leeuwarden, op 2-5-1762.

Meindert Bartele Hoogterp (1772 - 1783)

X Foekjen Reneman (Hardegarijp) op 05-06-1780

Kind: Bartele 22-04-1781. + 1781.

Hoogterp overlijdt op 26-02-1782 te St. Annaparochie (volgens het dagboek van Sluyterman)

Tammius Poutsma (1794 - 1799) ?

In de jaarrekening van de kerkvoogdij van Baard (inv.no 1) van 1794 wordt vermeld: "Is mede geapporbeerd het jaarlijkse contengent van de chirurgijn T. Poutsma uit de kerke beurs te voldoen"

D. Buys (1799)

In het autorisatieregister (akte 223 d.d. 10-02-1800) als J. de Buis, chirurgijn en breukmeester
vlg. opg. Breuker in dat jaar gestorven.

Trijntje Annes, (rond 1800)

Vroedvrouw. Zij verkreeg haar papieren in 1791.

Lamme Hoogterp (1800 - 1802)

Nicolaas Zoet (1802 -1807)

Vertrekt 1807 naar Weidum.

Dr. Tuinhout (1803 - 1805)

Wordt genoemd in de Patentregisters. Dit is vermoedelijk óók de secretaris van de Grietenij van Baarderadeel in die tijd.

Hendrik Radijs (1807 - 1824)

gedoopt op 21-12-1774 te Meppel, wettige zoon van Johannes Radijs en Ludgerdina Mensinge (zie ook: huwelijks akte van 21-03-1818, B'deel).

X Jantje van der Veen +20-11-1813 te Jorwerd. De akte hiervan is overigens niet te vinden.

In het doopboek van Jorwerd staat hij bij de geboorte van Johannes Bernardus en Christoffer te boek als Dominee.

In 1816 staat hij in het patentregister onder nr 60 te boek als medicine doctor

- Kinderen (in 1813 vlg. Register van Naamsaanne):

Dina (10 jr.)
Elisabeth (9 jr.)
Johanna (7jr)

Johannes Bernardus (5 jr)

Christoffer (3 jr)

- Op 21 maart 1818 trouwt hij met Boukje Ruardi (* 22-06-1783) en krijgt bij haar:

Remmelt *15-05-1818 te Jorwerd en

Antje *24-07-1820 idem.

- Verkreeg zijn papieren in 1799.

- hij woonde op huisnr. 61. Hij huurde dit huis van Sluyterman. Na vertrek naar Smilde (5-10-1824 volgens het lidmatenboek van Jorwerd) blijft hij echter wel belasting betalen voor het huis, volgens het belasting kohier voor bebouwde eigendommen.

- Volgens melding in het Archief van de gem. Baarderadeel (inv.no 260, fol. 126) vertrekt hij pas op 18-12-1824 naar Smilde.

Johannes Jacobs Tjaarda (28-12-1824 - 15-12-1827)

* 24-08-1802 te Weidum.

Hij was de 3e Zoon van de Jacob Tjaarda, ontvanger der directe belastingen en accijnzen in Weidum (*28-12-1769 te Weidum uit Jan Jacob Tjaarda, mr Snijder en Fettje Pieters) en Juliana Noordeloos.

Hij heeft waarschijnlijk in Franeker voor geneesheer gestudeerd en daar ook zijn eerste vrouw gevonden.

X1 14-11-1822 met Fettje Paulus Scheltema, * 14-10-1799 te Franeker, dochter van Paulus Scheltema, koopman te Fr. en Sjoukje Felting (+14-03-1808). Fettje sterft 01-05-1825 te Jorwerd.

In 1829 wordt er bij de volkstelling bij zijn ouders een Paulus Scheltema Tjaarda van 7 jaar, geboren in Franeker. Een zoon uit dit huwelijk van Johannes?

X2 11-03-1826 met Trijntje Rientses Emminga, * 07-06-1799 te Tirns.

Ze kwam uit Scharnegoutum, dochter van Rients Alberts (+ 04-08-1810) en Ybeltje Oenes, boerin te Ijsbrechtum. zij was weduwe van Oege Oenes Breeuwsma (+ 30-08-1823).

Vanaf 1825 staat hij te boek in Jorwerd, waar hij tegelijkertijd met J.J. Bogtstra is komen te werken. Of ze samenwerkten, is niet bekend.

Hij is volgens een gemeentelijk verzoek aan de Gouverneur, per 15-12-1827 naar Ternaard vertrokken. J.J. Bogtstra kreeg toen wel zijn broer over, die ook geneesheer was of er voor studeerde.

De Tjaarda's van Weidum hebben later ook het bekende Hotel Tjaarda te Heerenveen gesticht.

Hij is in Ternaard overleden op 5 april 1833. Op zijn steen staat het volgende gedicht, gemaakt door de inwoners van Ternaard, uit dankbaarheid, voor wat hij voor hen geweest is:

"Een echte menschenvriend
Een troost in smart en lijden
Was Tjaarda, die zoo jong
Den strijd des doods moest strijden
Betreurt vrij zijn gemis
Berust in Gods bestel
En denk: wat God bestuurt
En wat Hij doet, is wel.
Zijn geest zoo goed, zoo zacht
Zoo vriendelijk, zoo schoon
Verliet deez' rampvolle aard,
Geniet hier boven 't loon,
Hem in Gods woord beloofd
Uw hulp aan krank en armen
Dat hebt ge aan mij gedaan.
'k Zal Uwer dit erbarmen.
En onuitspreekb're vreugd
Een onvergank'lijk leven
Zegt Jezus, zal de Bron
Van alle heil U geven.

J.J. Bogtstra (1824 - 1838)

* 05-06-1802 te Franeker. Zoon van Jan Bogtstra, in 1828: koopman te Franeker en Heiltje Peerdemans + 17-10-1809.

X Hieke J. Schilstra geb. ±1805 te Britswerd op 26-04-1828. Haar ouders waren: Jouke Hotzes Schilstra, Boer te Britswerd nr. 2 en Antje Reins Boersma. haar beroep was bij het trouwen: boerin. 01-03-1832 overlijdt zij te Jorwerd.

Haalt zijn bul in Leeuwarden, 07-09-1824.

- Op 28-12-1824 is er de melding van zijn vestiging in Jorwerd (mèt J.J.Tjaarda!). Hij woonde in 1830 op no 14. Een grote boerderij op Groot Battens (J.O.) Volgens de belasting op de gebouwde eigendommen was deze boerderij in eigendom bij Jouke Hotses Schilstra.

- In de volkstelling van 1830 staat J.J. ingeschreven als geneesheer, heel- en vroedmeester. Zijn vrouw is Landbouwersche en P.H.P. (zie volgende naam) staat te boek zonder beroep. Verder woonden er nog 3

boerenknechten (onder andere Jan Tjeerds Tjaarda oud 42, geboren te Zwiggum) en 2 meiden. Je mag dus veronderstellen, dat het echtpaar een behoorlijke boerderij bezat.
Hij wordt in 1831 voorgedragen als geneeskundige voor armvoogdij in Weidum.

Petrus Hilarius Peerdeman Bogtstra (20-09-1831 - april 1845)

* ±1810 te Franeker. Zoon van Jan Bogtstra, in 1837 kapitein van de mobiele schutterij te Leeuwarden. In 1842: overleden.

- Op 06-09-1831 haalt hij zijn bul in Leeuwarden voor heelmeeester ten plattelande en vroedmeester. Hij vestigt zich in Jorwerd als heelmeeester op 20 september van dat jaar.

- In 1842 is hij ook vaccinateur.

X1. Leentje van Dijk, in 1837, * ±1818 te Foudgum, + 25-11-1839. Haar ouders: Arnoldus van Dijk, herv.pred. te Mantgum en Berber Feenstra. Kind:

Jan Nicolaas, * 02-10-1838 te Jorwerd.

X 2. Boukje Broersma op 20-07-1842; * ± 1815 te Franeker.

Dochter van Abraham Broersma overl. en Tjamke Bogtstra, winkeliersche te Franeker. Omdat ze oom en nicht zijn is er koninklijke dispensatie afgegeven.

Kinderen:

Abraham, * 19-08-1842. +1844.

Tjamke, * 10-02-1845.

In 1828 (?) was zijn dienstbode: Grietje Roelofs Moezelaar, * ±1815 te Leeuwarden.

In inv. no 845 van het archief van de gem. Baarderadeel 1816-1916, wordt hij in een staat van voorgedragen kapiteins en luitenants van 30 januari 1833 vermeld als voorgedragen tot kapitein bij de 1e compagnie voor ongetrouwden

De laatste berichten over P.H.P. zijn van 1845. Zijn dochter wordt dan geboren. In dat jaar bedankt hij volgens een bericht in de verslagen van de vergadering van grietman en assessoren van 19 april, bij de gemeente voor de functie van vaccinateur in Jorwerd. Schulz (Weidum), Anema(Bozum) en Bödeker (Easterlittens) krijgen deze functie dan over. Dit kan inhouden dat hij dat jaar dus verhuist. Mogelijk naar Holwerd, omdat hij in de lijst van heelmeeesters etc. van Friesland van 1849, daar genoemd wordt. In 1855 en 1863 komt hij niet meer in deze lijst voor. Overleden of de provincie uit.

P.H.P. was een broer van J.J.

Zoon Jan Nicolaas komt in 1865 en 1887 voor als heelmeeester in Stiens. (Lijst van heelmeeesters etc. in Friesland van die jaren)

Hij is op te Leiden bevorderd als Medisch doctor op 2 juli 1864 en op 14 november 1864 tot doctor in de verloskunde, (uit Fryske Nijs Bode 5/7/1864 en 22/4/1864).

Bouwe Boomsma (±1848 - ±1859)

* ±1807

X Anna Maria Penninga * ± 1803

Kinderen: In de volkstelling van 1848 worden 5 kinderen aangegeven:

Tetje, 10 jr.

Alida, 9 jr.

Janneke 6 jr.

Jacoba 3 jr.

Jetse. 1 jr.

- heeft in 1848 inwonend: Froukje Jeeps (17 jr)

- Hij heeft in 1829 zijn papieren als heelmeeester ten plattelande gehaald te Leeuwarden.

- woonde op nr 60.

Suffridus N. Nauta-Binksma (1861 - 1862)

Zie : Baard, (1830 - 1859)

Hij is Binnengekomen op 13-05-1861 van Berlikum en overleed op 21-07-1862. Vermoedelijk heeft hij zich hier als rustend arts gevestigd. Omdat zijn vrouw uit de omgeving kwam? (Geboren in Weidum). Omdat het dicht bij Baard ligt?

Haantje Wijgersma (22-08-1864 - 08-1865)

Of Wieggersma. * ±1838 te Drenth.

Haalde zijn bul in Leeuwarden op 19-04-1859.

Kwam 1864 van Warga en vertrok naar Katwijk aan zee.

Woonde in bij Laas P. Goslinga.

David Adrianus van der Weide (24-12-1867 - 15-02-1869)

*28-08-1842 te Dockum

Medicine doctor in Utrecht op 02-10-1867 en Artis obstit. doctor (verloskundige) in Utrecht op 29-05-1868

- Woonde in bij Johannes Hotzes Kleefstra, kleermaker op nr. 5.

- Hij kwam van Dockum en ging naar Twijzel.

Jolt Oostra heeft in zijn boek over Jorwerd uitgebreid aandacht besteed aan de dokterswoningen.

LUTKEWIERUM

Mr. Coenraad (1660)

Diaconie boek van Lutkewierum: "De 30 octob. 1660 de chirurgijn Mr. Coenraad betaelt ter causae cureren van Richst Dircks van Quitantie 15:

5100"

Waar deze Coenraad woonde is niet bekend.

Mr. Salvis (1665)

Diaconie boek van Lutkewierum: "Mr. Salvis Chirurgijn betaelt den 1e augustus voort cureren van Frans Tyercx quitantie 31

4-14-0"

Waar deze Salvis woonde wordt niet aangegeven. Naar verluidt is dit de zoon van Gysbert Japixke. Hij zou te Rien hebben gewoond. Zie aldaar.

Everardus Gijzen (1709)

Vertrok dat jaar naar Easterlittens.

Hessel Jonker Schilstra (voor 1804)

- Haalt zijn papieren in 1787 als vroedmeester.

- Woonde in Rien.

- Stond in 1802 bekend als een van de te bestrijden kwakzalvers. Aangezien hij in 1804 Turfschipper wordt zal de departementale commissie van geneeskundig bestuur dit met sukses hebben gedaan.

MANTGUM

Johannes Christiaan Fokke (02-06-1835 - 22-01-1882?)

* 22-08-1801 te Heerenveen. + 22-01-1882 te Mantgum.

X IJnskje Theunis Bootsma, * 19-04-1804 te Tirns. + 11-05-1870 te Mantgum.

Kinderen:

-Jan Willem Lodewijk * 31-10-1840 Mantgum +7-5-1906 Mantgum X op 27-04-1882 met Grietje Johannes Iedema, *18-8-1850.

-Feikje (ook Taetsche) * 3-3-1842 Mantgum. Is op 9 mei 1968 getrouwd met Jetse Petrus Kalma en ze is per 12 mei 1868 vertrokken naar Jorwerd.

-Theunis * 3-6-1843 Mantgum. Is per 12 mei 1872 vertrokken naar Garijp.

- diploma's: 12-1822 Heelmeester ten plattelande, 03-06-1823 vroedmeester en 02-06-1835 Heelmeester.

- Volgens een berichtje in de LC van 22 julli 1961 (zie Goinga, Mantgum, map VI) werkte Fokke in 1825 in Heerenveen als geneesheer. De provinciale lijst van de bevoegd erkende beoefenaren van de geneeskunde etc. van dat jaar (GA Baarderadeel inv.no 369) bevestigt dit.

- Volgens mededeling van Breuker werkte Dr. Fokke tussen 1832 en 1835 in Rauwerd.

- Volgens mededeling van mevr. T. Castelein-v.d. Hem op 29 november 1970, zouden ook 1 kleinkind, 1 achterkleinkind en 3 achter achterkleinkinderen voor arts hebben gestudeerd.

- Beroepen: Landbouwer (1840), geneeskundige en vroedmeester (1848) en veehouder (1860). Hij woonde op de (vm. gemeente-)Boerderij aan de huidige Dr. Fokkewei. In de Volkstelling van 1849 werden er bij hem inwonend óók drie boereknechten en twee dienstmeiden opgegeven. Een reden te meer om serieus te nemen dat hij óók het boerebedrijf uitoefende. Vermoedelijk zwaaide zijn vrouw daar de scepter. Dit was in die tijd ook het geval bij dokter J.J. Bogtstra in Jorwerd.

- Volgens de overlevering had hij een verstandelijk gehandicapte zoon welke hij met een van de dienstmeiden liet trouwen. Hij zou ook voor hem een huis hebben laten zetten: het huidige pand S. van Galemawei 2.

- De Dr. Fokkewei is naar hem vernoemd.

- Het verhaal gaat dat er tijdens zijn spreekuur van heinde en verre patienten kwamen om raad. De tilbury's en andere paard en wagens stonden dan her en der in Mantgum geparkeerd.

- In "Historische Wandelingen door Friesland" van J. Hepkema, wordt ook even aandacht besteed aan dokter Fokke in Mantgum. Hepkema vermeldt dat Dr. Fokke overleden is in 1882, 80 jaar oud, wednr. van IJmkjen Theunis Bootsma. Op zijn grafsteen staat een rijmpje:

De Godsvrugt was zijn levensloop,
De zaligheid zijn vaste hoop
Zelfs van zijn jongelingsjaren;
Hij leefde vrolijk in den Heer,
Vermaakte zich in Jezus leer,
Dit mogt hij veel ervaren.

Hepkema vermeldt nog dat: "...den doodenhof een hek, coniferen en een effen rij linden" rijk is.

In een voetnoot meldt hij dat hij: "loopers (heeft) gesproken, die wekelijks met een 20 flasjes water van patienten tot hem kwamen, heel van de grenzen der provincie".

Jacob Vollema (1909)

* 09-03-1862 Te Winsum.

X Valentina Anna Louise Ahn (* 17-11-1864 te Riauw, N.O.I.)

Kind: Jelle Sjoerd * 13-01-1897 Batoe Djatjar, N.O.I.

- Vollema is ambtshalve ingeschreven op Mantgum 38B en heeft hier ±3 weken gewoond van 24 juli tot 16 augustus 1909. Naar alle waarschijnlijkheid omdat hij in Mantgum terechtwam. Hij kwam van Banjoemas (N.O.I.) en vertrok weer naar Apeldoorn. Hoewel hij arts was, zal hij geen praktijk hebben uitgeoefend. Hier dus genoemd voor de volledigheid en als folklore.

RIEN

Salvis (±1665)

In het diaconieboek van Lutkewierum:

"Mr. Salvis Chirurgijn betaelt den 1e augustus voort cureren van Frans Tyercx quitantie 31 4-14-0"

- Volgens berichten uit het Gysbert Japicx huis te Bolsward zou de zoon van Gysbert Japicx in 1660 in Leeuwarden geleerd hebben voor chirurgijn. Tussen 1660 en 1666 was hij chirurgijn in Rien en later op Ameland. Het verhaal gaat dat zijn vader voor het vertrek naar Ameland gezorgd had. Een bericht van betaling door de Diaconie van Lutkewierum in 1665 bevestigt dat hij in Rien heeft gewoond en gewerkt.

- In 1666 kwam hij van Ameland over om zijn ouders te verzorgen die aan de pest leden. Het gevolg was dat hij zelf ook besmet werd en bezweek.

Beern Alefs (1666)

Barbier in Rien.

Kind: Alef, *21-01-1666

Of de man ook als chirurgijn functioneerde, is niet bekend.

Zacharias Meilandt (1715 - 1755)

Wordt in de doopboeken van Lutkewierum vermeld als: Zacharias Melant, Barbier te Rien en vader van:

Pyternella ~ op 10-03-1720 te Lutkewierum en van

Johannes, ~ op 10-08-1722 eveneens te Lutkewierum

- Wordt in 1715 in het diakonieboek van de hervormde kerk in Bozum vermeld. Hij ontvangt dat jaar op 28 juni 20 carolus guldens voor meesterloon.

- Wordt ook gemeld in het Rekeningenboek van de NH kerk Britswerd, 1730: "Z. Millant, mr. chirurgijn te Rien".

Berend Willem Ulhoorn (1760)

X op 22-06-1760 met Grietjen Gepkes van Britswerd.

Volgens de Boer in zijn boek 'Minskestriid, Minskelibben' woonde er in 1765 een beroemde chirurgijn in Rien die in de krant vermeldde dat hij "Zere Hoofde, Venuskwalen, Ligte Cattera of Vliessen voor de Oogen" kon genezen. Verder kondigde hij aan dat hij water bezag en daar kennis van gaf.

Misschien is dat de chirurgijn **N. Bergyny**, die in 1770 door de diaconie van Bozum wordt betaald voor medische zorg aan Jan Tjebbes?

Mr. Hielke (1787)

Mr Hielke heeft in 1787 bemoeienis met het (dodgeboren?) kind Gerardus van Johannes Caspers Segewits en Akke Gerrits in Rien. Waar Mr Hielke woont is niet bekend.

J. Postma

* 2-4-1898

Magnetiseur. Woonde eind jaren '60 hier, Buorren 4. Verhuisde weer naar Gaasterland.

Marten de Boer bericht over hem in zijn boek "Minskestriid, Minskelibben"

WEIDUM

Werkgebied: Weidum, Britswerd, Mantgum, Jorwerd, Beers, Jellum, Easterwierrum, Wieuwerd, Hijlaard.

In Leeuwarderadeel: Wytgaard en Wirdum.

In Menaldumadeel: Boksum, Deinum, Blessum, Marssum en Ritsumazijl.

Wiebe Heeres (1610)

Als hij in Weidum woonde!

Andries Gerbens (1645)

Sjouke Jilderts Liollema (1651)

Dirk Ripperbant (1654 - 1655)

1654: in het Rekeningboek van de kerkvoogdij van Weidum (NHWei 1) staat:

'Dirck Rixperbant chirurgijn betaelt volgens quitantie getekent met no 8 hier nevens gaende. twee rijksdaelders'

1655: op 14 maart werd hem 5cgl. betaald wegens zijn diensten betreffende Aege Aegesz te Beers. Deze had een gebroken voet.

- Breuker geeft 1655 aan als vertrekdatum

Pyter (1673)

Justus Horrius of Hovius (1705 - 1713)

- komt van Easterwierrum.

- In het rekeningenboek van 1813 van de NH Kerk van Weidum: "Den 28e augusti vlg. annotatie aan de excx Justus Hovius betaalt 4 stuivers voor een insinuatie aan Hidde Sipkes wegens 't malen."

Uit het Hypothekenboek van Baarderadeel:

"Sjouke-Pytters wed. Sybe Ydes, Weidum. Schuldig aan **Frederik Burger**, Mr. chirurgijn te Beetgum. 122 cargld wegens geleverde medicamenten voor hun dochter Tietie sybes". 17-4-1714

Johannes de Vries (1744 - 1788)

1744 en 1746: komt hij in de doopboeken van Weidum voor als meester Chirurgijn, door de doop van 2 dochters: Magdalena op 12 sept. 1744 en Hendrica op 10 febr. 1746. Hij was getrouwd met Baatje Loyinga.

1749: Wordt genoemd in de Quotisatiekohieren: Chirurgijn 'Die zijn kost winnen kan en niet meer'. 2 personen ouder dan 12 en 1 jonger dan 12 (ouders met 1 kind?). Hij wordt aangeslagen voor 10 goudguldens en 1 stuiver.

Vanaf 1764: wordt gemeld in de Speciën kohieren als Chirurgijn. wonend op nr 36. 'Gealim (-menteerd) in een armenhuis. géén belasting te betalen.

In 1788 wordt gemeld dat hij dood is en dat Dr. Holsbergen in zijn huis getrokken is.

Regnerus (of Rijk) Spoor (1785 - 1786)

getrouwd met Stijntje Tiensma.

19-04-1785 een zoon geboren: Gerrit.

Hij komt van Marssum en woont bij anderen in; wordt vermeld het Specienkohier 1785. Een jaar later wordt daar vermeld dat hij naar Leeuwarden is vertrokken.

Gotlieb Holsbergen (1788 - ±1792)

in de Specienkohieren van 1788 : woont dan in het huis van de overleden J. de Vries. Komt van Bozum

in 1792 wordt gemeld dat hij naar Akkrum is vertrokken.

J. Hendrik Breimer (17-10-1793 - 15-11-1793)

In het attestatieboek van de N.H. Kerk van Weidum: "J. Hendrick Breimer, Chirurgijn en Cornelia van den Kaden Millius en Johannes van Slooten, stiefvader vrouw, komen 17-10-1793 ingeschreven attestatie te Weidum van Beers. Vertrokken naar Warga op 15-11-1793, met Attestatie.

Nicolaas Soet (1807-1813)

- In het attestatie boek van Weidum per 28-01-1807 van Jorwerd naar Weidum overgeschreven. Vertrokken naar IJlst (z.j.).

- Komt in de patentregisters van 1808 - 1810 voor (een belastingkohier, waarschijnlijk op de beroepen).

- In het naamgevingsregister komt zijn naam ook voor; er worden daar geen kinderen vermeld.

(J. Idserda te Rauwerd 1814-1819)

in NHWei 5, 1812-1824:

- 1815, febr. 9 'Aan de Chirurgijn J. Idserda betaald wegens medicinale diensten enz. aan de armen in de jaren 1813 en 1814, vijfenveertig guldens en drie stuivers quit. no 22'

- 1819, 12 maart : Betaald aan de chirurgijn Idserda wegens gedane diensten aan de armen volgens q no 54 f7-8-,

- nb. het gebeurde ook in andere dorpen dat er voor de armen een dokter uit een ander dorp werd gevraagd of gecontracteerd.

- Idserda fungeerde van 1809 tot 1839 in Rauwerd.

(J.M. Haversmidt Apotheker te Leeuwarden)

in NHWei 5, 1812 - 1824: 1817 febr. 9 'Betaald aan de Apotheker J.M. Haversmid wegens geleverde medicijnen aan Pijlger de Vries de somma van eenentwintig guldens en vijf stuivers quit. no 69

(W. Folkertsma te Leeuwarden)

in NHWei 5, 1812 - 1824:

1817 febr. 7 'Betaald aan W. Folkertsma wegens gedane medicinale diensten aan de weduwe van Pylger de Vries de somma van negen guldens en twaalf stuivers quit. no 70'

Wybe Schultze (±1846 - 1886?)

* 16-03-1822 te Leeuwarden.

- X Tjerkje van Goinga, geb. 16-08-1822 te Heerenveen.

Kinderen:

Anna * 17-12-1846 te Weidum.

Sieds * 10-01-1849 idem.

Herman

* 17-01-1851 idem.

Piet * 05-10-1856 idem.

- Hij had in 1849, volgens de volkstelling toen, een inwonend leerling: Pieter van Goinga, (zwagers) wsch. de latere dokter in Baard.

- Hij komt voor in de lijst van heelmeesters van Friesland van 1849, 1862 en 1865 met de standplaats Weidum.

- Hij heeft zijn papieren november 1843 gehaald in Leeuwarden.

- Hij woonde op nr 63, 67, resp. 78. Mogelijk een vernummering.

- In de B&W-vergadering van 10 februari 1878, punt 5 legt hij de eed af bgv zijn benoeming als deskundige voor het verrichten van de doodschouw.

- In de B&W-verslagen van 24-10-1885 blijkt uit punt 5 dat W. Schultze geneesheer te Weidum een notificatie heeft opgestuurd, waarin hij aangeeft dat de school in Jellum zonder gevaar voor besmetting op 12-10-1885 weder kan worden geopend. Met andere woorden: terwijl dokter Idzerda al functioneerde was hij waarschijnlijk nog gemeente-geneesheer.

- Dokter Schultze vertrok 7 sept. 1886 naar Epe.

Henricus Idzerda (6-03-1884 - 30-09-1910)

geb. 15-12-1857 te Rauwerd.

X Wilhelmina Frederica van de Wetering op 12-05-1884 te Weidum, geb. 13-07-1860 te Amsterdam. Dochter van David en Anna Elisabeth van Veen.

- Hij haalde zijn artsdiploma op 12-12-1883.

Kinderen:

Hans Henricus Schotanus à Steringa

* 26-09-1885 te Weidum.

Frederik Marius

* 19-01-1888 idem

Froukje Elisabeth

* 08-07-1892 idem

Arnoldina Cornelia

* 24-11-1900 idem

- Hij haalde zijn bul op 12 december 1883. Het is onbekend waar.

- Hij kwam van Rauwerd en ging naar Baarn.

- Hij woonde op nummer 78.

- Hij komt van oorsprong uit Rauwerd. Naar alle waarschijnlijkheid is de Dokter Idzerda uit Rauwerd die daar van 1809 tot 1839 werkte, familie van hem geweest. Henricus komt uit een heel doktersgeslacht: zijn vader, Hanso Henricus Schotanus à Steringa, kreeg zijn bul in 1854 in Leeuwarden en zal waarschijnlijk vanaf die tijd dokter in Rauwerd geweest zijn. In 1887 was hij nog een van de twee doctoren in Rauwerd. Diens vader, Henderikus Reneman Idserda was ook heelmeester in Rauwerd.

- Verder was er nog een Wigerus Hendrikus Idzerda, heelmeester en medicine doctor, vanaf resp. juni en februari 1838, die in Irnsum (1842) en Akkrum (±1849 - ±1864) actief is geweest als dokter. Het is niet bekend of dit ook familie is. Ik veronderstel van wel. In 1865 wordt hij in de lijst van Heelmeesters als 'rustend' aangemerkt.

- In het voorgeslacht van Hendrikus zitten tussen de Idzerda's veel chirurgijnen en dominees. Zijn grootmoeder, Machteldje Lemke, kwam uit het geslacht van de familie Schotanus à Steringa Lemke. Nog twee generaties terug komt de naam Schotanus in de familie; overigens óók via de vrouw: N. Schotanus, kleinkind van Christiaan Bernardus Schotanus, Hoogleraar Grieks en kerkgeschiedenis, geschiedschrijver en geograaf aan de universiteit van Franeker.

- Henricus, onze dokter, is de vader van de beroemde radiopionier Hanso Henricus Schotanus à Steringa Idzerda. Deze uitgebreide naam is wisselend in de familie Idzerda gebruikt. Dokter Idzerda heeft de oorspronkelijke naam weer in het geslacht terug willen brengen. De kinderen van de radiopionier gebruiken het deel 'à Steringa' wel bij hun achternaam. Dit zal ze letterlijk bij de geboorte(-aangifte) meegegeven zijn, anders hebben ze er niet het officiële recht toe... De voornamen Hans en Hanso worden door elkaar gebruikt. Hoewel de voorkeur voor Hanso bestaat is de officiële naam volgens de geboorteakte Hans

- Hans H. S. à S. is de latere radiopionier die de eerste radiouitzendingen ter wereld verzorgde, vanuit Den Haag. Hij werd in de oorlog door Duitse legerwachten op 04-11-1944 te Wassenaar doodgeschoten omdat hij zijn nieuwsgierigheid niet kon bedwingen en voor de tweede keer bij een niet onplofte bom werd gesignaleerd. Zijn

stoffelijke resten zijn september 1945 weer terug gevonden.

Kwartierstaat van Hans Henricus Schotanus à Steringa Idzerda.

gevormd uit een genealogie zoals die eens is uitgezocht op het Ryksargyf in Leeuwarden, aangevuld met gegevens uit de bevolkingsboekhouding en de Burgerlijke stand van de Gemeente Baarderadeel.

Het doel van de genealogie was om uit te zoeken of Hans H.S. à S. Idzerda gelieerd was aan de beroemde Schotanusen. Via enkele vrouwelijke lijnen is dit ook het geval.

De namen zijn volgens de kwartierstaat genummerd, zodat aan de hand daarvan kan worden nagegaan hoe de relatie t.o.v. Hans H.S. à S. Idzerda is.

I

1 Hans Henricus Schotanus à Steringa Idzerda, * te Weidum op 26 september 1885, + Den Haag op 4 november 1944. Als zelfmade ingenieur verzorgde hij met zijn radiozender PCGG de eerste radiouitzending ter wereld op 6 november 1919. Zijn radiofabriek, de Nederlandse Radio Industrie ging in 1924 failliet en de laatste radio uitzendingen waren nachtuitzendingen in 1929.

X Mantgum op 1 september 1910 met Gerda Nicolai, doopnamen: Geertruida Elisabeth Johanna, * Hogebeintum op 3 oktober 1885, +1954, dochter van Agathus Nicolai (predikant) en Maria Christina van der Linden. Het echtpaar kreeg 4 kinderen, 2 zoons en 2 dochters.

II

Ouders:

2 Hendrikus Idzerda, * Rauwerd 15 december 1857, te Rauwerd, per 6/31884: Weidum en per 30/91910 naar Baarn.

X Weidum, 12 mei 1884. getuigen bij het huwelijk waren:

Jan Jansonius Kijlstra, predikant te Beers, 57 jr,

Willem Beekhuis Hermanzoon, docter te Sybrandaburen, 50 jr,

Bouwe Taconis, tabaksfabrikant te Leeuwarden, 55 jr, en

Willem Beekhuis Theodoruszoon, arts te Wirdum, 50 jr.

Allen ooms van de jonggehuwden. met

3 Wilhelmina Frederica van de Wetering, * Amsterdam op 13 juli 1860, wonende te Amsterdam, Per 31 Mei 1884: Weidum en per 30 September 1910 naar Baarn.

III

Grootouders:

4 Hanso Henricus Schotanus à Steringa Idzerda, Genees, Heel en vroedmeester te Rauwerd, * Roordahuizum op 13 juni 1831, + Rauwerd.

X Rauwerd op 28 augustus 1856 met

5 Froukjen van Dijk, * 25 september 1833 te Mantgum, + Rauwerd, 8 april 1865.

6 David van de Wetering, overleden voor 1884. Hij was gehuwd met

7 Anna Elisabeth van Veen, overleden voor 1884.

IV

Overgrootouders:

8 Henderikus Reneman Idserda, Genees, Heel en vroedmeester te Rauwerd, * Woudsend op 22 september 1787, gedoopt aldaar op 21 oktober 1787, + Rauwerd op 17 april 1842.

Hij is getrouwd te Rauwerd op 24 augustus 1828 (1) met

9 Machteltje Lemke, * Boornbergum op 8 oktober 1799, gedoopt aldaar op 20 oktober 1799, + Rauwerd op 15 juni 1884.

10 Arnoldus van Dijk, Dominee.

X 11 Berber Feenstra.

V

Betovergrootouders

16 Aaldert Bartels Idzerda.

(Hij was weduwnaar van Jeltje Wiegers Dijkstra.).

X(2) 17 Foekjen Henderikus Reneman.

18 Hanso Henricus Schotanus à Steringa Lemke, Predikant te Boornbergum en Roordahuizum, * Wier op 26 december 1772, gedoopt aldaar op 10 januari 1773, + Roordahuizum op 15 maart 1837.

X te Boornbergum op 3 september 1797 met

19 Cornelia Anthonia Cloeck, * Beetsterzwaag op 24 januari 1780, gedoopt aldaar op 13 februari 1780, + Rauwerd op 7 juni 1863.

VI

36 Hobbo Lemke, predikant te Wier, * Oldeholtgade op 21 januari 1731, + Wier op 7 oktober 1806.
X te Wier op 2 april 1769 voor de kerk met
37 Titia Haitsma, gedoopt te Franeker op 27 november 1738.

38 Zeger van Arnhem Cloeck, Dominee.
X 39 Machteltje Dijkstra.

VII

72 Hanso Henricus Schotanus à Sterringa Lemke, Predikant te Oldeholtgade, * Leeuwarden, + Oldeholtgade op 4 oktober 1739.
Hij nam de naam van zijn vrouw over.
X 73 N. Schotanus.

74 Johannes Hayes.

VIII

146 Hobbo Christianus Schotanus, * Franeker in het jaar 1647. Hij was Doctor in de rechten in 1673

IX

292 Christianus Bernardus Schotanus, * Schingen op 16 augustus 1603, + Franeker op 12 november 1671.
Hij was predikant te Schingen en Kornjum, hoogleraar grieks en kerkgeschiedenis te Franeker, geschiedschrijver en geograaf.
X (1) 293 Aaltje Culenborg van Mantgum.
Hij is later ondertrouwd (2) voor de kerk, te Franeker op 10 oktober 1654 met Eske Coehoorn, Zij was weduwe van Tammo Oosterzee, Dominee. Hij was later nog gehuwd (3) met Hijlck Herons van Felsum. Weduwe van Obbe Sjoerds.

X

584 Bernardus Gellius Schotanus, Predikant te Schingen, Hantum en Britswerd, geboren in het jaar 1576, + Britswerd op 19 februari 1633.
X 585 Aletteia Wilsing van Siegerswoude.

XI

1168 Gellius Bernardus Schotanus, priester te Leeuwarden (Oldenhove), Medicine doctor te Bolsward., predikant te Mijnsheerenland en Schelliunen, Beusichem, Wons en Gautum. * Oudeschoot in het jaar 1545, overleden na 1610.
Gellius ging over tot de hervorming.
X 1169 Barbara Jans.

XII

2336 Berend Gabes, Huisman en te Oudeschoot, overleden voor 1568.
X 2337 Johanna Hendriksdr van Ruinen.

XIII

4672 Gabe Beerns, hopman, verdronken te Sloterveer op 13 januari 1496.
X 4673 N.N..

INDEX op de namen in de Idzerda genealogie.

Beerns, Gabe, 4672.

Cloeck, Cornelia Anthonia, 19.
Cloeck, Zeger van Arnhem, 38.
Coehoorn, Eske, 292.

Dijk, Arnoldus van, 10.
Dijk, Froukjen van, 5.
Dijkstra, Jeltje Wiegers, 16.
Dijkstra, Machteltje, 39.

Feenstra, Berber, 11.
Felsum, Hijlck Herons van, 292.

Gabes, Berend, 2336.

Haitsma, Titia, 37.
Hayes, Johannes, 74.

Idzerda, Henderikus Reneman, 8.
Idzerda, Aaldert Bartels, 16.

Idzerda, Hans Henricus Schotanus à Steringa, 1.
Idzerda, Hanso Henrikus Schotanus à Steringa, 4.
Idzerda, Hendrikus, 2.

Jans, Barbara, 1169.

Lemke, Hanso Henricus Schotanus à Steringa, 18, 72.

Lemke, Hobbo, 36.
Lemke, Machteltje, 9.
Linden, Maria Christina van der, 1.

Mantgum, Aaltje Culenborg van, 293.

Nicolai, Agathus, 1.
Nicolai, Gerda, 1.

Oosterzee, Tammo, 292.

Reneman, Foekjen Henderikus, 17.
Ruinen, Johanna Hendriksdr van, 2337.

Schotanus, Bernardus Gellius, 584.
Schotanus, Christianus Bernardus, 292.
Schotanus, Gellius Bernardus, 1168.
Schotanus, Hobbo Christianus, 146.
Schotanus, N., 73.
Siegerswoude, Aletteia Wilsing van, 585.
Sjoerds, Obbe, 292.

Veen, Anna Elisabeth van, 7.

Wetering, David van de, 6.
Wetering, Wilhelmina Frederica van de, 3.

Beroepen

D o m i n e e.....
56, 57
gemeentesecretaris in Wommels
(± 1 8 2 0 ± 1 8 4 0)....
43
Genees, Heel en vroedmeester te
R a u w e r d.....
56
h o p m a n.....
57
H u i s m a n.....
57
in de volkstelling van 1830 & 1840: ook
n o t a r i s.....
43
Medicine doctor te
B o l s w a r d .....
57
p r e d i k a n t.....
55
Predikant en
h o o g l e r a a r.....
57
Predikant te Boornbergum en
R o o r d a h u i z u m....
56
predikant te
M i j n s h e e r e n l a n d...

57
Predikant te
O l d e h o l t p a d e....
56
Predikant te Schinen en te Kornjum.
H o o g l e r a a r
g r.....
57
Predikant te Schingen, Hantum en
B r i t s w e r d.....
57
predikant te
W i e r.....
56
priester te Leeuwarden
(O l d e n h o v e)....
57
Schelliunen, beusichem, Wons en
G a u t u m .....
57
t e
O u d e s c h o o t....
57
timmerman in
D r o n r i j p.....
43
vb 57
Familienamen
B e e r n s ,
G a b e.....
57
Born, Godert
H o i t e s.....
43
Born, Hiddo Wijbes van der
P l o e g.....
43
B o r n ,
H o i t e.....
43
Cloeck, Cornelia
A n t h o n i a.....
56
Cloeck, Zeger van
A r n h e m.....
56
C o e h o o r n ,
E s k e.....
57
Dijk, Arnoldus
v a n.....
56
Dijk, Froukjen
v a n.....
56
Dijkstra, Jeltje
W i e g e r s.....
56
D i j k s t r a ,
M a c h t e l t j e....
56
Feenstra, Aukes
T j e b b e s.....
43
F e e n s t r a ,
B e r b e r.....
56
Felsum, Hijlck Herons

v a n.....5 7
 G a b e s ,
 B e r e n d.....
 57
 H a i t s m a ,
 T i t i a.....
 56
 H a y e s ,
 J o h a n n e s.....
 56
 H o e k s t r a ,
 A n n a.....
 43
 Hoekstra, Grietje
 W i j t z e s.....
 43
 Idserda, Henderikus
 R e n e m a n.....
 56
 Idzerda, Aaldert
 B a r t e l s.....
 56
 Idzerda, Hans Henricus Schotanus à
 S t e r r i n g a.....
 55
 Idzerda, Hanso Henricus Schotanus à
 S t e r r i n g a.....
 56
 I d z e r d a ,
 H e n d r i k u s.....
 56
 J a n s ,
 B a r b a r a.....
 57
 Lemke, Hanso Henricus Schotanus à
 S t e r r i n g a.....
 56
 L e m k e ,
 H o b b o.....
 56
 L e m k e ,
 M a c h t e l t j e.....
 56
 Mantgum, Aaltje Culenborg
 v a n.....
 5

7

N . N .....
 57
 N i c o l a i ,
 G e r d a.....
 55
 O o s t e r z e e ,
 T a m m o.....
 57
 Ploeg, Feico Hiddes van
 d e r.....
 43
 Ploeg, Grietje van
 d e r.....
 43
 Reneman, Foekjen
 H e n d e r i k u s.....
 56
 Ruinen, Johanna Hendriksdr
 v a n.....
 57

Sauerland, Dieuwke Hendriks.43
 Schotanus, Bernardus
 G e l l i u s.....
 57
 Schotanus, Christianus
 B e r n a r d u s.....
 57
 Schotanus, Gellius
 B e r n a r d u s.....
 57
 Schotanus, Hobbo
 C h r i s t i a n u s.....
 56
 S c h o t a n u s ,
 N .....
 56
 Siegerswoude, Aletteia Wilsing
 v a n.....
 57
 Veen, Anna Elisabeth
 v a n.....
 56
 Wetering, David van
 d e.....
 56
 Wetering, Wilhelmina Frederica van
 d e.....
 56

Namen

Aaldert Bartels
 I d z e r d a.....
 56
 Aaltje Culenborg van
 M a n t g u m.....
 57
 Aletteia Wilsing van
 S i e g e r s w o u d e.....
 57
 Anna Elisabeth van
 V e e n.....
 56
 A n n a
 H o e k s t r a.....
 43
 Arnoldus van
 D i j k.....
 56
 Aukes Tjebbes
 F e e n s t r a.....
 43
 B a r b a r a
 J a n s.....
 57
 B e r b e r
 F e e n s t r a.....
 56
 B e r e n d
 G a b e s.....
 57
 Bernardus Gellius
 S c h o t a n u s.....
 57
 Christianus Bernardus
 S c h o t a n u s.....
 57
 Cornelia Anthonia
 C l o e c k.....

56
David van de
W e t e r i n g.....
56
Dieuwke Hendriks
S a u e r l a n d...
43
E s k e
C o e h o o r n.....
57
Feico Hiddes van der
P l o e g.....
43
Foekjen Henderikus
R e n e m a n.....
56
Froukjen van
D i j k.....
56
G a b e
B e e r n s.....
57
Gellius Bernardus
S c h o t a n u s....
57
G e r d a
N i c o l a i.....
55
Godert Hoites
B o r n.....
43
Grietje van der
P l o e g.....
43
Grietje Wijtzes
H o e k s t r a.....
43
Hans Henricus Schotanus à Steringa Idzerda....55
Hanso Henricus Schotanus à Steringa Lemke .56
Hanso Henrikus Schotanus à Steringa
I d z e r d a.....
56
Henderikus Reneman
I d s e r d a.....
56
H e n d r i k u s
I d z e r d a.....
56

Hiddo Wijbes van der Ploeg
B o r n.....
43
Hijck Herons van Felsum 57
Hobbo Christianus
S c h o t a n u s...
56
H o b b o
L e m k e.....
56
H o i t e
B o r n.....
43
Jeltje Wiegers
D i j k s t r a.....
56
Johanna Hendriksdr van
R u i n e n.....
5
J o h a n n e s
H a y e s.....
56
M a c h t e l t j e
D i j k s t r a.....
56
M a c h t e l t j e
L e m k e.....
56
N .
S c h o t a n u s...
56
N . N .....
57
T a m m o
O o s t e r z e e...
57
T i t i a
H a i t s m a.....
56
Wilhelmina Frederica van de
W e t e r i n g...
56
Zeger van Arnhem
C l o e c k.....
56

7

Eduard Jacobs Hamburger (29-09-1910 - 01-07-1917)

geb. 30-06-1873 te Alkmaar.

getrouwd met Sijkje Visser, geb. 05-08-1878 te Heeg.

Hij kwam van 's Gravenhage en ging naar Gouda.

Jan Mantel (30-06-1917 - 03-07-1956)

geb. 30-05-1889 te Utrecht.

Getrouwd met Annet Helena Dievertje Ritsema, geb. 03-10-1891 te Winschoten

overl. op 3 juli 1956

Kinderen:

Jan * 29-10-1916 te Gastel

Sieuwko Jan * 03-04-1918 te Weidum

Trudy * 28-07-1920 idem

Jacob Albertus * 30-05-1922 idem

Annie Margaretha * 19-07-1926 idem

Hij was vanaf 01-07-1917 Gemeentegeneesheer-Vaccinateur voor de dorpen Jorwerd, Weidum, Mantgum, Skillaard, Hijlaard, Jellum en Beers. Het ging daarbij met name om inenten tegen de pokken.

AEbele Haima (25-07-1956 - 01-02-1992)

geb. 2 febr. 1927 te Dongjum
getrouwd met Pietje Faber geb. 2 sept. 1928

Kinderen:

Ant Jetske * 07-10-1955 te Groningen
Ymkje Wietske* 19-06-1957 te Weidum
Jacob Klaas* 25-10-1958 idem
Sytse Bertus* 30-10-1960 idem
Klaas AEbe * 24-07-1962 idem

Luitzen Jan Lukkes (06-03-1991 -)

geb. 13 01-1957 te Oldeberkoop
getrouwd met Gisela Schöb, geb. 13-03-1961

Kinderen:

Menno Luitzen Hans * 26-01-1989 te Groningen
Jasmin Gisela* 12-07-1990 idem

Het doktershuis

Volgens de opgave van het kadaster bestaat het huis sinds 1876. We nemen dit jaartal aan, omdat het kadaster in de regel pas een jaar na de veranderingen, deze in de kadastrale boeken aantekende. Het huis is toen gesticht door:

Willem Gruno Meijer Andrea, burgemeester van Sloten, later te Weidum. Vermoedelijk heeft deze burgemeester het huis laten bouwen om er als rustend burgemeester zijn dagen verder te slijten.

Hij heeft de grond ervoor gekocht van de Jhr. Egidius Daniel van Beijma te Weidum in ±1873. Het had toen een opp. van 14 roede en 78 ellen. Later is deze maat veranderd in are en ca, zonder dat de grootte veranderde. Van Beijma (geb. 12 april 1811 te Sweins, overl. 1 dec. 1894 te Weidum) had veel grond in Weidum in eigendom. Hij had o.a. ook het weiland in het dorp, waar nu de Hanialeane in is aangelegd, in bezit.

Hij woonde als hereboer op Dekemastate. Natuurlijk boerde hij niet zelf. Daar had hij zijn zetboeren voor. Naast zijn bestuurlijke taken, ijverde hij vooral ook voor de "automatisering" van het boerenbedrijf door middel van stoommachines en voor de betere en snellere verwerking van de produkten.

Hij heeft vanaf de oprichting van de Friesche Mij van Landbouw in het bestuur gezeten, waaronder 20 jaar als voorzitter. In tegenstelling tot zijn mede bestuursleden, kwam hij op tentoonstellingen niet alleen met pluimvee en paarden, maar ook met koeien en kalveren. Naast een portie eerzucht, zal hij (dus) ook een grote liefde hebben gehad voor het boerenbedrijf.

In 1875 trad hij af. Algemeen was men van mening dat hij aan moest blijven, vanwege zijn grote verdiensten voor de maatschappij. Dit liet men toen blijken door op de stembriefjes en masse zijn naam te schrijven.

Hij is van 1848 Grietman en van 1851 tot 1872 burgemeester van Baarderadeel geweest.

In 1888 verkoopt de heer Andrea zijn woning aan Henricus Idzerda. De eerste dokter in dit huis. Nadat hij het huis gekocht heeft, heeft hij er het een en ander aan verbouwd.

Het huis heeft onder Idzerda de volgende huisnummers gehad: 52, 56 en 78. Hij begon in 1884 op nr. 34, maar vermoedelijk is dat een ander huis geweest, getuige de verkoop datum in het kadaster (1888) van het huis aan Dr. Idzerda.

Situatie Weidum , ±1890

Eduard Jacobus Hamburger vestigde zich op 29 september 1910 in het pand en vertrok op 5 juli 1917 naar Gouda. Niet dan nadat hij de maand ervoor een paar dagen had vrij gevraagd van gemeentedienst, als gemeente-arts, waarbij de heer J. Mantel, arts te Noordwijk, voor hem inviel. Mogelijk is hij toen op sollicitatiebezoek geweest voor zijn nieuwe baan als gemeentearts van Gouda, maar dat vertelt het archief niet.

Jan Mantel Neemt de praktijk over en vestigt zich ook in het doktershuis. Hij komt van Noordwijk, maar een jaar ervoor is zijn oudste zoon in Gastel geboren. Mogelijk is hij een invalarts geweest, of misschien wilde hij in vrij korte tijd toch een andere praktijk dan zijn huidige en heeft hij zich tenslotte toch in Weidum naar genoeg gevestigd. Maar dit zijn veronderstellingen.

De woning in de oorspronkelijke toestand

Aebe Tjeerd Haima heeft zich binnen een maand na het overlijden van zijn voorganger in Weidum gevestigd. Als de weduwe Mantel in 1958 verhuisd is naar een eigen woning, heeft hij er kleine verbouwing uitgevoerd en een stukje grond bij gekocht, zodat het geen 1478 ca meer is, maar 1695. In 1966 heeft hij een septictank laten ingraven. Per 31 januari 1991 is hij verhuisd naar Hegedyk 36, terwijl zijn opvolger

Luitzen Jan Lukkes zich metterwoon op 6 maart 1991 op de Hanialeane 1 vestigde. Hij heeft een ingrijpende verbouwing laten uitvoeren voor een nieuwe praktijkruimte.

Situatie omstreeks jaren '80

WELSRIJP

Dr. Gerben Mensonides (±1890)

WIEUWERD

Hendrik van Deventer (1675 - 1689).

Woonde een tijd lang bij de Labadisten was daar niet echt practiserend. Pas later, nadat hij weer uit Wieuwerd was vertrokken, kreeg hij echt de bekendheid als geneesheer en verloskundige.

* 19-03-1651 te Leiden zijn vader, Henrick Henrick Janz van Deventer was huidenkoopman ('leerkoper' en schoenmaker). Geboren in deventer, getrouwd in Leiden op 30-03-1645 met Lijsbeth Jansdr. Weduwe van Abraham de steur (van Vlaanderen).

Hendrik van Deventer heeft in zijn jonge jaren het vak van goudsmid uitgeoefend.

Via **de Labadisten** van Altona kwam hij in Holstein. Hier leerde hij het vak van geneesheer van dokter Walta, medicine doctor. In 1675 vertrok men terug naar Holland. De drie zusters van Aerssen van Sommelsdijk -Anna, Maria en Lucie- vroegen aan hun sympathiserende broer Cornelis, eigenaar van Thetingastate ten noorden van Wieuwerd, of de Labadisten in dit huis mochten wonen en werken.

Er kwamen in 1675 168 mensen en op het hoogtepunt van hun bevolking ($\pm$ 1690), leefden er zo'n 500 mensen. Uit alle provincies en vele landen: Frankrijk, Duistland, Polen en Italië. In 1688 is de gemeenschap ontbonden, maar zolang er nog een van de dames van Sommelsdijk leefde, konden de Labadisten op Thetinga State blijven. In 1703 waren er nog 30 personen over.

Al in 1679 is er sprake van de geneeskunst van H. van Deventer. Naast dat er op het Labadistenklooster doktoeren en kwakzalvers kwamen om de opvolger van de Labadie, Dulignon, van een kankergezwell aan de kin te genezen, mocht ook van Deventer chirurgisch optreden. Er zijn berichten dat de schoolmeester van Itens in 1687 een beenkanker in zijn arm door hem liet behandelen; nadat de plaatselijke chirurgijn er al een jaar mee bezig was geweest. Gezien de functie van de man, zal deze wel iets overwonnen moeten hebben om naar een andere chirurgijn, met een ander geloof, in een ander dorp te gaan.

In 1682 blijkt er een huis te zijn dat als een soort van ziekenhuis fungeert voor de patienten van Van Deventer.

Hij bekwaamt zich ook in de Theoretische en Praktische Chemie. Hij bereidde landelijk beroemde pillen en zalven. De verkoop hiervan leverde de gemeenschap grote inkomsten.

Omstreeks 1679 is onze man ook begonnen met het uitoefenen van de verloskunde. In 1689 vertrekt hij naar Kopenhagen.

Jan du Pied 1712.

X Janneke Nieuwbuur, 29/5-1712. Ondertrouw op 17/5-1712

Was mr. Chirurgijn in Leeuwarden. Waarschijnlijk een Labadist. Kwam van Wieuwerd(?)

prof. W.W. Muis 1742.

wordt in het rekeningenboek van de kerkvoogdij vermeld als ontvanger van 21 carolusgulden voor medicinale diensten aan Sijtske Dirx.

waar hij woonde is niet bekend.

F.U. Winter 1742.

wordt op de zelfde folio van het bij prof. Muis gemelde rekeningenboek genoemd wegens het leveren van medicijnen aan Sijdske Dirx. ook hier weer zonder plaatsvermelding. Het valt te betwijfelen dat Winter in Wieuwerd woonde.

Mr. van Phelsum 1768

In de weesreken boeken van Baarderadeel (inv.nr 50, f. 210) wordt gemeld dat Mr. van Phelsum medicinale advysen heeft gegeven aan Oepke Lolkes. De betaling was f2,-

Mr. Mensonides 1768

Als bij Mr. van Phelsum. Maar dan voor f5.- geleverde medicijnen aan Oepke Lolkes.

WINSUM

In 1888 - 1889 werd bij de afgraving van de grote terp tussen de dorpskern en de Bruggeburen tussen Romeinse vondsten onder andere een schedelfragment gevonden. In "De Frije Fries" van 1934 wordt aan dit schedelfragment een artikel gewijd, waaruit onderstaande gegevens zijn gehaald.

Het bijzondere van deze vondst was dat de schedel getrepaneerd was. Deze vondst is in zoverre niet uniek, dat er in Europa en Amerika wel vaker dergelijke schedels zijn gevonden. Voor Friesland is het wel een unieke vondst! Voor zover bekend is deze vondst de enige in Friesland. Vanaf 1867 tot in 1934 zijn er in Frankrijk, Engeland, Duitsland, Zweden en het voormalige Tsjecho-Slowakije 8 tot 16 getrepaneerde schedels gevonden, met een uitschieter van 200 exemplaren in Frankrijk.

Een trepanatie werd toegepast bij een patient die met name last had van een hoofdwond, welke uiterst pijnlijk was. Het hield een operatie in waarbij er in het schedelfragment een rond plaatje uit het bot werd gesneden en of gezaagd. Daardoor, is bekend, werd de pijn van de verwonding direct opgeheven. Uit de lidtekenweefsels die bij diverse gaatjes van gevonden schedels gevonden zijn, blijkt dat meerdere patienten deze operatie hebben overleefd. Zelfs wel met alternatieve "dekseltjes" over het gat in de schedel.

Het schedelfragment dat in Winsum is gevonden, blijkt nog redelijk gaaf te zijn. Er zit op de rechterhelft van het voorhoofdsbeen een ronde opening van 13½ mm. Waarom deze trepanatie is toegepast, is niet bekend. De voorhoofdsholten zijn normaal ontwikkeld. Het is mogelijk dat de man of vrouw last had van chronische hoofdpijn. Uit onderzoek blijkt dat de patient de ingreep enige tijd heeft overleefd. Door de verwerking van het bot, is echter moeilijk te zeggen hoe lang. Wellicht enige weken, misschien zelfs enige maanden, zo schrijft Sypkens Smit in zijn artikel. Hoewel er met het schedelfragment ook vroeg Romeins aardewerk is gevonden, is niet zeker vast te stellen wanneer de getrepaneerde persoon is overleden. In ieder geval in de terpentijd, tussen 200 voor Chr. tot 1000 na Chr.: in de Vroege Romeinse tijd, de Laate Romeinse of in de Middeleeuwen. Ook is niet duidelijk waar de operatie plaats heeft gehad. Gezien het feit dat men vermoedt dat de patient de operatie niet echt lang heeft overleefd, mag je veronderstellen, dat de trepanatie misschien wel in Winsum heeft plaats gehad....

Roelof Harmaens (1639)

Pytter Edes (1656)

Tjalling Idserts (1664 - 1675)

X Willemke Jacobs

Kinderen:

Intie * 22-02-1663

Jacob * 22-09-1669

Doet op 14-02-1675 belijdenis.

Idsardt * 19-11-1665

Jacob * 21-03-1669

Gerrit Clazen

X Antie Baukes 05-10-1673 te Easterlittens

Douwe Clasen Sipta (Claesen) (1678 - 1698)

X Jetske Vincentius (Plekker of Pleckers).

Kinderen:

Epke * 14-08-1671

Jeltie * 21-11-1680

Klaas * 11-11-1685

Koopt in 1678 een huis te Winsum. (Baa 66, f 178vs)

Klaas * 24-09-1676

Klaas * 01-07-1683

Janke * 28-10-1688

Bernardus Bylsma (1698 - 1701)

X Bouk Tysens

Kinderen:

Sybe * 24-11-1700

Gerlof * 05-09-1708

Thomas * 24-02-1704

Justus Schellinger (1699 - 1706)

- Medicine Doctor

- Doet op 29-05-1699 belijdenis in Huins, vertrekt dat jaar naar Winsum. Hij doet op 27-11-1705 belijdenis in Baard.

- Vertrekt in 1706 uit Winsum.

- In 1704 staat hij ingeschreven aan de Medische faculteit van de universiteit van Franeker. Hij studeerde bij de hoogleraar Latané. De enige hoogleraar aan de medische faculteit. Deze hoogleraar was Frans Hugenoot en studeerde in Montpellier. Via Parijs en Rotterdam kwam hij naar Leeuwarden om daar als arts te werken. Vanwege zijn naam en faam werd hij benoemd als hoogleraar in de medische wetenschappen aan de Friese Universiteit.

Heerke Rienks Hoytema van Idsinga (1710 - 1752)

* -03-1687 + in 1747.

X Rinske Yttes of Iettes, te Spannum op 12-03-1713

Kinderen:

Dieuke * 25-02-1714

Pyter * 12-06-1718

Rienck * 03-12-1719

- Zoon van Rinck Gerbens, chirurgijn te Jorwerd.

- Woonde op het toenmalige nummer 88 tpv Tsjerkebuorren 2 (tussen skâns 1 en de Tsjerkebuorren)

- In 1749 wordt de weduwe genoemd in het Quotisatiekohier als "Koterboerinne. gezin : 3.1 cg 17-17-00".

Frans Tyryson (1776 - 1790)

X Janneke Tjerx.

+ in 1790. Volgens het specien kohier woont de weduwe dan bij een ander in.

- Komt van Dronrijp naar nr 56.

- In het Hypotheekregister: Schuldig aan Paulus Romar, apotheker te Franeker: f51 voor medicijnen. 27-9-1777.

Zijn vrouw Janneke Tjerx tekent met een kruisje.

- Koopt het Blauwhuis (ongeveer tpv skâns 21).

NB. specienkohier van 1776 nakijken!

Hendrik Dirks Waardenburg (1790 - 1791)

X Anna Clases Molenaar.

- Hij kwam van Franeker en vertrok er ook weer naar toe.

- Doet belijdenis op 10-02-1791

Ype Jacobs Reen (1793 - 1803)

X op 03-11-1793 met Jetske Gerrys Fennema (Dronrijp)

- Wordt wisselend aangeduid als Mr. Met name bij verhuizing.

- Hij woonde volgens het specien kohier op nr 41 (van af 1798), 38 en nr. 35 (1802)

- hij was chirurgijn en vroedmeester.

- in het Hypotheekregister komt onder andere naar voren dat hij schuldig is aan Teete Stephany en Wybe Vettevogel te Harlingen, geauthoriseerd in de Boedel van wijlen Nicolaas Bolt, in leven drogist aldaar, een somma van 2 gg en 9 st voor geleverde medicijnen in de jaren 1798 – 1799, d.d. 21-2-1800

- op 3 oktober 1797 heeft hij een attestatie geschreven voor Tjeerd Rintjes, waarin hij aangeeft dat Tjeerd een borstkwaal en teeringziekte heeft, zodat hij niet geschikt is voor de Exercities. (uit: archief van de BRF (Bataafse Republiek Francaise) inv.nr. 479. Een vriendelijke mededeling van Theo Kuipers, Mantgum)

- Hij kwam van Dronrijp en ging naar Akkrum.

- Zijn huisraad wordt verkocht. In het Hypotheekregister staan de volgende afrekeningen:

Een Cas voor	f12,-	)
ses nieuwe stoelen	f 7,-	) Voor Gerrit ...
12 pannen op de bedsrichel	f 6,-	) te Dronrijp.
Een klok	f22,-	) Voor Pytter Jans
2 gladde tafels	f11,-	) te Baijum.
Een bed en peul, kussens en dekens	f 40,-	
een tange	f 1,-	) Voor
een Heertje	f 1,-	) Phillipus
een koperen theeketel	f 1,-	) Johannes
een Hangijser	f 1,-17st	) in de schuute
? paar gordijnen	f10,-	) op 't water.
een theekas met het geen dat er op en aan is	f10,-	
Een spiegel	f 4,-	
	f127,-17st	

Antje Sikkes (1808)

Vroedvrouw. Beëdigd in 1803

Kwam uit Baard (1803)

Dirk Willems Braak (14-09-1847)

admissie: 14-09-1847 als heelmeester ten plattelande, te Leeuwarden.

Hendrikus Dominicus Lomars (1853 -1855)

- In een berichtje (1855) in het statisch archief (Inv.no. 375) van Baarderadeel, geeft hij aan dat hij als gemeentegeneesheer dat jaar géén werkzaamheden heeft verricht. Hij omschrijft zichzelf daar als "Genees- heelen vroedmeester".

- Later te Easterlittens.

(Jelle van der Mei)

* 07 mei 1844 Winsum, + 24 juli 1898 Winsum. X Franske Jacobs Westra (* 4 oct. 1822 en + 28 dec. 1896, beide te Winsum). In de bevolkingsboekhouding staat hij te boek als arbeider. Volgens het verhaal was hij broodventer. Mogelijk is dit de man die in het onderstaand artikelje uit "Winsumer Nieuwsblad" wordt bedoeld.

Deze man werd wonderdokter genoemd. Hij woonde in het huis dat thans (d.i.: April 1947. hf.) door het gezin Aukema wordt bewoond, in de Bruggeburen (nu: Greate Streek 11 hf.). Jelle liep met de bollekorf en wanneer hij met dit werk klaar was, beoefende hij de geneeskunde. Wanneer Jelle met zijn broodjes etc. bij de deur kwam en het wilde niet erg met de handel, dan zei hij: " De passegiers wolle hjoed wer net útstappe" maar ging het vlotter dan was het : "de Passegiers wolle hjoed net fier mei reisgje, de iene nei de oare stapt út."

Zijn bekwaamheid op het gebied van de geneeskunde was overal bekend en van heinde en verre kwamen de patiënten opdagen. Eenmaal per week werd door hem zitting gehouden in een café te Leeuwarden en volgens overlevering werd zijn spreekuur soms door meer dan 80 mensen bezocht. Jammer was dat Jelle geweldig graag een borreltje lustte, zodat het soms voorkwam dat de wonderdokter zeer onder invloed een visite kwam afleggen. Ook tijdens zijn spreekuur in het café kon men beter tot de eerste dan tot de laatste 10 bezoekende patiënten behoren. Jelle kon, zo zegt men, in de ogen van de mensen zien wat men 's middags had gegeten. Ook is het gebeurd dat Jelle bij een boer kwam, waar twee jongens uit de stad logeerden. Toen Jelle hen zag sprak hij: " Een konijn bij jullie thuis heer een poot gebroken en je vader heeft die poot gezet door er een lap stijf om heen te draaien. De jongens dachten dat het gekheid was, maar toen ze des anderen daags thuis kwamen, bleek het de waarheid te zijn. Het volgende voorval had Jelle met een timmerman uit Spannum. Deze timmerman had veel last van uitslag en vooral aan zijn hoofd, De ene kant hiervan was totaal ontoonbaar geworden door deze kwaal. Doktoren waren geraadpleegd, maar deze bleken niet met succes tegen de hardnekkigheid van de uitslag te kunnen kampen. Ten einde raad trok men naar Jelle Feike en ziet, wat geleerde mannen niet konden bereiken, presteerde Jelle, de wonderdokter van Winsum. Hij genas de man zijn hoofd finaal. Uit dankbaarheid ontving Jelle de toendertijd belangrijke som van f25. Wanneer Jelle iets minder aan alcohol en iets meer aan de spaarpot had gedacht, was hij ongetwijfeld een rijk man geworden. Volgens de bakker, waarvoor hij met de bollekorf liep, gebeurde het dikwijls, dat de bakkerswaren her en der over de weg lagen verspreid, wanneer Jelle weer eens teveel aan Bachus had geofferd.

Jacob Paulus Oosterhaven (1857 - 1890)

* 18-10-1832 te Welsrijp

X Antje Melles Visser, * 29-08-1831 te Tzum. Zijn ouders waren Paulus Pieters Oosterhaven, (*±1806) boer te welsrijp en Klaaske Jacobs Mulder (*±1807), boerin.

Paulus Pieters was raadslid in de gemeente Hennaarderadeel van 10 juni 1851 tot in aug. 1858. Hij is omstreeks die tijd naar N. Amerika geëmigreerd. Hij had zich echter niet afgemeld; als emigrant noch als raadslid. Daarom moest er eind 1859 alsnog besloten worden dat hij geen lid meer van de Raad was en dat er een nieuw raadslid moest worden gekozen. Waarschijnlijk is Oosterhaven met de noorderzon vertrokken. Zijn vrouw en kinderen zijn althans niet mee gegaan en het verhaal gaat dat hij er met een dienstmeid vandoor is gegaan. Later is hij weer teruggekomen en is als huisgenoot weer door zijn vrouw in huis genomen.

Kinderen: (alle te Winsum geboren.)

Melle Ale * 12-05-1857

Klaaske * 18-11-1859

Antje * 20-03-1861 + 15-01-1863

Paulus * 23-03-1866

Antje * 10-05-1867

Zoon Melle Ale zal ook dokter zijn geworden. Per 1 oktober 1873 vertrekt hij naar Groningen. Op 12 juli 1881 komt hij, als student, terug uit Groningen en vertrekt op 17 februari 1886 naar Irnsum. In 1887 vermeld de lijst van doctoren in Friesland dat in Irnsum een M.A. Oosterhaven als arts practiseert. Hij heeft zijn papieren op 12 juni 1885 gehaald.

- Oosterhaven woonde als 17-jarige jongen in bij dr. Jouke Anema in Bozum (volgens de volkstelling van 1848), om het vak te leren.
- Hij haalde zijn papieren in 1855 in Leeuwarden (19-06 heelmeester ten plattelande en 30-10 als vroedmeester).
- in 1876 vinden we een brief van Oosterhaven in de ingekomen stukken van de gemeente Baarderadeel, waarin hij meldt dat hij niet op de zaterdag een eed kan afleggen. Bovendien zegt hij dat hij bij zijn examen al een eed heeft afgelegd om de toen bestaande wetten, en ook de huidige, te volgen. Mocht het college toch besluiten om hem de eed af te laten leggen, dan toch het liefst op woensdag, omdat de zaterdag allerongeschiktst is.
- Hij verhuisde 12-05-1890 naar Franeker.

Sible Sijtse Buwalda (1889 -1906)

* 26-03-1862 te Witmarsum.

X Tietje Hannema, * 09-02-1864 te Franeker + 22-11-1902 Zij kwam 30061890 uit Franeker. Op dat moment kwam ook het dienstmeisje in huis.

Kinderen:

Sieuwke * 26-05-1891 te Winsum + 31-05-1902

Wiepkje * 26-07-1892 te Winsum

Sjoukje * 27-11-1893 te Winsum
Siemontje * 03-03-1898 Te Winsum.

- Hij stond bekend als een kundig dokter, met een grote clientele.
- Hij heeft tussen de (huidige) Skâns en de Kleasterdyk huizen laten zetten, terwijl van hem bekend is dat hij ook een openbaar toilet heeft laten bouwen achter het huis van G. Hoekstra (1992), op de Skâns.
- Hij is ook een van de oprichters van de ijsclub in Winsum (1890).
- Hij was goed bevriend met de beroemde Franeker dokter Banga. Hij kreeg tenminste zijn erfenis in bewaring: een uitgebreide documentatie over diens geneeskundige werk en zijn bibliotheek.
- Op 02-12-1889 kwam hij inwonen bij dokter Oosterhaven. Daarna woonde hij op nr 52 en na 1891 op nr 51. Op 20-11-1906 vertrekt hij weer naar Franeker.

Lieuwe van de Maën (1906-1910)

* 22-09-1862 te Beetgum
X Wiebrigje Bangma, * 19-09-1870 te Arum.

Kinderen:

Petrus * 25-06-1897 te Arum
Wiebe Jacobus * 08-03-1899 te Arum
Helena * 11-12-1901 te Arum

- Hij was gemeentegeneesheer van 01-01-1907 tot 30-06-1910 en belast met de armen praktijk.
- Hij kwam 14-11-1906 uit Arum, waar hij ook als dokter werkte, volgens een overgeleverd visitekaartje, waarop de plaats Arum is doorgestreept en Winsum weer ingevuld. Hij vertrok op 27-06-1910 naar Stadskanaal.
- Hij woonde op nr 51, later op 78.

De dokterswoningen op de Tsjerkebuorren

In het begin van de 2e helft van de 19e eeuw heeft dokter Oosterhaven de dokterswoning op de Tsjerkebuorren gebouwd, die na hem door dokter Buwalda en tenslotte door de laatste dokter, Lieuwe van der Maen, tot in 1911 werd bewoond. Daarna is het huis nog in eigendom geweest bij Yde Minderts Peekema. Hij verkocht het in 1946 aan de Coöperatieve Boerenleenbank. In 1970 is het gesloopt, waarna er een dubbele woning is gezet.

- Dokter Oosterhaven bouwde het huis in 1856. Hij vroeg op 18-07-1856 vrijstelling van grondbelasting aan voor Kad. gem. Baard A 303 Deze vrijstelling hield op per 30-07-1863. Op dat moment zal het huis dus bewoond zijn. Volgens het kadaster is de grond aan dokter Oosterhaven als tuin verkocht in dj. 1857, door Freerk Anes Koopman, te Winsum, Hij had de tuin van zijn vader Ane Freerks geërfd. Die heeft het vóór 1849 door ruiling verworven.
In het kadaster duiken de bouwactiviteiten van dokter Oosterhaven op in 1858 ("stichting"). In dj. 1864 is het expiratievrij en belastbaar. Het nieuwe kadasternr. is: A 678. Uitgaande van het feit dat het kadaster jaarlijks achteraf wordt bijgehouden, spoort deze informatie met de correspondentie die in het gemeente-archief is gevonden.
- ±1872 wordt gemeld dat het huis verkocht en verenigd wordt, maar het blijft in eigendom van Oosterhaven, terwijl de oppervlakte verdrievoudigt: van 530 m² tot 1500 m². Het perceel krijgt ook een nieuw kadastraal nummer: A 846. In 1877 wordt het huis herbouwd.
Er zijn berichten dat hij in 1873 een woning bouwde: "... in het westeinde van het dorp..." Volgens B&W van mei - Juni, dat jaar. Het kadaster zal in dit geval rijkelijk laat hebben gereageerd. De twee berichten bevestigen elkaar wel.
- In de "Opgaaf van de herziening van de belastbare opbrengst der gebouwde eigendommen" van 1873 blijkt dat Oosterhaven eigenaar is van de huisnummers 52 (A 296, later A 877), 52a (A 296, later, uit A 296 en 297: A 876), 52b (A 297, later A 875) en 93 (A 846).
Volgens de bevolkingsboekhouding woonde Oosterhaven vanaf 1860 op de huisnummers 93, 52, 93 en opnieuw 52. Nr. 93 is het huis aan de Tsjerkebuorren. In de bevolkingsboekhouding van Baarderadeel worden in die tijd jammer genoeg geen jaartallen bij de huisnummers gegeven. Daardoor kunnen we slechts gissen wanneer de dokter waar gewoond heeft. Het frappante is dat dr. Oosterhaven vanuit nr 52 verhuist naar Franeker en dat Dr. Buwalda vervolgens zelfstandig wordt ingeschreven op huisnr. 52! Het zou dus kunnen dat bij een vernummering huisnummer 93, 52 heeft gekregen. Tussen 1890 en 1903 wordt zijn huisnummer 51... of dit een verhuizing is of een vernummering, is (nog) niet bekend.
- Het eerstvolgende bericht in het kadaster is dat het in 1891 wordt verkocht aan de nieuwe dokter Buwalda (nu: kad.gem. Baard A 922). Hij doet weinig belangwekkends aan het huis: er wordt slechts een scheiding in 1905. Hij heeft dan waarschijnlijk de mede-eigenaren uitgekocht of afbetaald, want het huis wordt op een nieuw artikel ingeschreven op zijn eigen naam.
- In dj. 1908 verkoopt hij het huis aan zijn opvolger, Lieuwe van der Maën. Van der Maën komt echter al in 1906 in Winsum, deze laat Winsum vijf jaar later dokterloos achter. Het huis wordt verkocht aan Yde Minderts Peekema.
- Deze verkoopt het huis dj. 1946 aan de Coöperatieve Boerenleenbank. Het wordt in 1948 verbouwd, in 1956 wordt er 60 m² verkocht aan de gemeente Baarderadeel als weg . Bij deze verandering wordt het Kad. nr.: A 1484.
- In 1970 ten slotte, wordt gemeld dat het huis gesloopt wordt (A 1802). Dit is niet vreemd, want in 1970 wordt er een bouwvergunning bij de gemeente Baarderadeel ingediend voor een nieuwe dubbele woning op de plek van het oude huis. Daarmee is de sloop van het oude huis bevestigd. In 1969 was er al een bouwvergunning aangevraagd voor een nieuw bankgebouw, naast het doktershuis.

WOMMELS

Hendrik Dirx (1636-1642)

X Trijntje Siuerdts

Zijn kinderen:

Griettie * 05-03-1637

Rintie * 29-09-1639

Rintie * 25-10-1640

- In de doopboeken wordt hij als barbier gekenmerkt.
- In 1637 wordt Mr. Hendrick, als Barbier, gedoopt.
- op 3 februari 1641 koopt hij samen met zijn vrouw een half huis, met schuur, loods en hek, met tuin en beplanting en een huis met schuur, hiem en beplanting, de prebende landen van Wommels en nog eens 9 pm land. In april 1642 verkoopt hij een van de beide huizen weer door aan Aernt Tijmens van Harlingen. (Met dank aan Germ Heerma die de acten vond.)
- In 1642 Behandelt de snijmeester/chirurgijn Hendrik één van de schoolkinderen, genaamd Adam. Deze was als vondeling bij Aaltje Pytters terechtgekomen. Als jong kind wordt Adam van de tong- en lipriem gesneden. Een behandeling waarvoor de snijmeester zes stuivers ontvangt.

Pieter Hettes (1650/54 - 1655)

X 08-10-1654 met Baukje Ipes Haersma, weduwe te Bolsward.

Kind: Hette * 01-12-1655 (vader is chirurgijn).

- Geertsma meldt in zijn boek "Meester's werk" dat er in 1650 sprake is van een Chirurgijn: Meester Pytter. Echter in een aantekening van Mr. Kuipers wordt gemeld dat Pieter Hettes op 8 oktober 1654 komt.
- 1655: Mr. Pieter, chirurgijn, wordt gedoopt.

Jan Martens (1657 - 1669)

X Tieertje Henrix op 18-08-1650 te Easterein.

Kinderen:

Hendrick * 14-03-1658

Hendrick * 25-03-1660

Marten * 17-04-1664

Marten * 03-02-1667

Marten * 22-08-1669

- Bij het trouwen: mr. chirurgijn.
- Hij wordt in 1658 gedoopt. Zijn beroep is dan: chirurgijn. In 1661 wordt hij als diaken vermeld.
- In 1663 wordt in de boeken vermeld, dat de zieke kinderen bij mr. Jan Martens de chirurgijn komen. Een van hen stuurt hij voor enkele dagen naar Haarlem om genezing te vinden bij Mr Hans... In 1671 verdient Jan Martens (heelmeester) zijn meesterloon, 15 gulden, onder andere aan Rynsk IJsbrands, haar vader, en aan Sijets Rommerts 6 stuivers.
- Is dit een broer van Eelke Martens die in Easterlittens omstreeks 1659 -1670 praktizeerde?
- Hij sterft in 1671 op St. Pietersdag

Cornelis Coops

Enkele jaren later is Cornelis Coops de heelmeester die een meijске van Sijets Rommerts behandelt. Hij komt volgens Mr. Kuipers niet in de kerkeboeken voor.

Bernardus Schotanus (1678 - 1708)

X1 Sybrig Sijbolts op 15-04-1753 te Easterein. Zijn doet doopbelijdenis op 13-02-1755.

X Tettie Gerlofs op 17-07-1681 te Spannum.

Kinderen:

Douwe * 09-04-1682

Neeltie * 27-04-1683

Bernard * 01-03-1685

Sara * 16-10-1687

Douwe * 12-05-1689

Jacobus en Sara * 14-02-1692

Aackien * 25-08-1695

- Vader was Chirurgijn-diaken. Hij wordt in het rekeningenboek van de kerk te wommels genoemd op de datum 17 juli 1681
- Bij zijn sterven in 1708, en later in 1718 nog eens, worden zijn minderjarige kinderen onder voogdij geplaatst van de schoolmeester Jan Schuijringa.

Douwe Bernardus Schotanus (1714 - 1743)

X Thietske Seerps Braada

Kinderen:

Tettie * 23-12-1714

Griettie * 16-01-1718

- Bernhardus * 14-04-1720
 Oudste zoon van Bernardus (1681).
- Heeft hij zijn vader in 1708 opgevolgd?
  - Hij was ook diaken. Hij staat in 1714 als lidmaat ingeschreven. Zijn vrouw staat in 1755 als lidmaat ingeschreven.
  - Wordt in 1714 in Bozum door de diaconie 3 carg. 19 st. betaald voor meesterloon voor hulp aan Trijntje Willems. Terwijl hij per 1 januari 1743 in de rekeningen van de Wommelser diaconie voorkomt

Bernard Schotanus (1753 - 1755)

- X Sybrigje Sybolts op 15-04-1753 te Easterein.
 Ze deed doopbelijdenis in 1755.
- Hij krijgt in 1754 een rekening betaald van de diaconie van Wommels.

Ulbe J. Noordenbos (1774 - 1812)

Geboren in Beetgum, op 17 december 1750. overleden op 20-2-1820 te Wommels.
 X (6-9-1772 te Wommels) met Joacolina Kruger/Cruger van Kimsverd (*1751, + 27-2-1820 te Wommels). Zij was de dochter van Andreas Krüger, schoolmeester te Zürich en van Aafke Winsemius).

Kinderen:

- Titia * 20-03-1774 X Nicolaas Soeck te Franeker. Daarna X Tjomme Kingma te Wommels.
  - Aafke * 13-02-1776 X Hendrik Y. Kingma te Wommels.
  - Juliana * 17-07-1778 X Jacob Tjaarda te Weidum .
  - Klaaske * 04-03-1780 X Tjomme Jans te Baard
  - Johannes * 02-02-1782 (Chirurgijn)
  - Hykke * 02-02-1784 X Albert Scheltinga van Oosterbaan.
  - Andreas * 08-07-1786 jong gestorven.
  - Klaas * 22-04-1788 (Boer)
  - Hyke * 05-02-1790 X Jan Oepkes Vellinga te Wommels. Daarna X Allard Scheltinge Oosterbaan
  - Andreas * 22-11-1791 Ook: Andries. Chirurgijn, vlg de lijst van ingeschrevenen van 1814, GAH O50.
  - Petrus * 23-03-1794 Student, die bij een ongeval bij de jacht op 22-8-1819 in het Britswerdermeer is overleden
- in 1774 en 1790 wordt in de kerkeboeken vermeld dat hij betaald krijgt voor medische hulp.
  - Bij de volkstelling van 1796 wonen er 9 personen in huize Noordenbos op huisnr. 4. één persoon tussen de 16 en 60 jaar en 4 onder de 16 en 4 vrouwen. In dit huis woonde één echtpaar. Bovendien woonde er een weduwe in: de weduwe Jelle Jitses.
  - Zijn vader was Johannes Ulbes, Chirurgijn en dorpsrechter te Beetgum. Hij trouwde op 20-5-1745 met Wijkjen Gerbens en op 30-6-1748 met Tijtje Klases. Beide keren in Beetgum. Hij was het tweede kind van acht van Ulbe, Chirurgijn te Oudkerk. grootvader Ulbe trouwde in Dronrijp met Akke Annes Finck, de moeder van de eerste drie kinderen en na 1729 met Akke Hayes Tinly. Onze Ulbe Johannes was dus in ieder geval de derde generatie chirurgijn voor zover bekend. Zijn oom Anne Ulbes was óók chirurgijn in Oudkerk, terwijl zijn zoons Johannes en Andreas het ook werden. Zelfs een kleinzoon, ook weer een Ulbe Johannes, trad in deze sporen. Een echt chirurgijnenmilieu dus, de Familie Noordenbos.
  - In 1791 wordt hij voogd over de kinderen van Jouje Clases, weduwe van de bakker. Zij heeft haar boedel in dat jaar afgestaan aan haar schuldeisers.
  - Op 6 oktober 1797 tekent hij een verklaring dat Sikke Fopkes 'gebroken' is en daardoor ongeschikt is de wapens na vereisch te kunnen hanteren. (uit: archief van de BRF (Bataafse Republiek Francaise) inv.nr. 479. Een vriendelijke mededeling van Theo Kuipers, Mantgum)
  - In een geboorte-akte van 6-3-1812 staat aangegeven, dat Ulbe J. Noordenbos naast chirurgijn óók municipale raad is. In het Patentregister van 1815 staat hij ingeschreven als chirurgijn op huisnummer 36.
  - Wijlen G. Posthumus een amateur-genealoog uit Warnsveld, wiens vrouw nog een nakomelinge van dokter Noordenbos is, vond het verslag van een rechtszaak waarbij Ulbe Johannes betrokken is geweest. Hij heeft daarover een artikel gepresenteerd in de 'Fleanende Krie', september 1985. Uit het verslag van de rechtszaak, dat mevrouw Posthumus me vriendelijk in kopie gaf, blijkt dat dokter Noordenbos de avond van de 24e mei 1786 niet geheel nuchter, met een kennis uit Spannum bij de herberg in Easterwierrum aankwam en daar óók nog het een en ander genoot. Het gevolg was dat er spul kwam om het feit of hij de meid van de herberg nou wel of niet onheus bejegende. De herbergier hield het op geld geven om, zoals dat toen zo mooi heette: "vleeschelijke gemeenschap met haar te plegen". De dokter hield het naderhand op een spontaan en geldelijk bedankje voor het vasthouden van zijn paard. De welles-nietes ruzie die daarna ontstond, werd een uur later en in de vroege morgen voor de derde keer, nog eens uitgebreid overgedaan, waarbij de dokter onder en boven de ruiten ingooide. Bij de rechtszaak bleek dat hij haar een zesdehalf stuiver en een zoen had gegeven. De uitspraak van de rechter was dat de dokter binnen twee weken 50 goudguldens moest betalen. Een fors bedrag, als je in aanmerking neemt dat een onderwijzer in die tijd 200 guldens per jaar verdiende.

Hendrikus Wilhelmus van der Kolk (1802 - 1815)

- * 02-02-1768. + 28-11-1819 zoon van Jacobus van der Kolk en C.E. Hofsteede.
 X Cornelia Wilhelmina Philippina Schroeder. In 1793
 Medicine doctor en Vroedmeester. Haalde zijn papieren in 1802.(heelmeester en vroedmeester)
- Hij was in de periode van 1802 tot ±1810 ook secretaris van de Grietenij Hennaarderadeel. In het

Patentregister van 1815 staat hij te boek als Medicinale doctor en Vroedmeester, terwijl hij dit register tekende als schout van deze grietenij. Mede vanwege het feit dat Dr. Noordenbos in ditzelfde patentregister te boek staat als Chirurgijn, betwijfel ik of hij naast zijn functie bij de overheid de artseneeskunde ook daadwerkelijk uitoefende.

- Uit de doctorale studie van E.L. van Olst over de boerderijen onderzoeker Klaas Uilkema blijkt dat er in 1807 een artikel in 'Het magazijn voor de Nederlandse Landbouw dl III' is verschenen, over de Friesche kophalsrompboerderij in de Greidhoeke van de hand van H.W. van der Kolk (dl I p237 en dl II p350/351). Naar alle waarschijnlijkheid is dat van de hand van onze grietenijsecretaris, schout, notaris, chirurgijn. In die tijd werden er in het gehele land opmetingen gedaan van representatieve boerderijen. Waar die Fransen zich al niet mee bemoeiden...
- In de overlijdensakte staat aangegeven dat hij keizerlijk notaris was. Zijn vrouw woonde op dat moment in Groningen. De aangever van het Overlijden was Hendrik Hantz, 22jr, ontvanger van de in- en uitgaande rechten op de Zoutkamp. Een vissersplaats aan de toenmalige Lauwerszee.

Johannes Ulbe Noordenbos (tussen 1819 en 1822 - 1848)

* 02-02-1782. + 17-11-1848 in Wommels.

zoon van Johanne Noordenbos en Joacomina Kruger.

X Clara Heeres * 12-09-1782 Franeker (rooms-katholiek)

Kinderen: Leeftijdsbepaling vlg volkstelling van ±1829

Jocomina	24 jaar * 27-03-1805
Jeltje	21 jaar
Regina	17 jaar
Klaaske	15 jaar
Titia	13 jaar
Ulbe Johannes	10 jaar * 14-01-1819 te Nijkerk (O.D.)
Aafke	07 jaar * 18-01-1822 te Wommels.

- admisie: in Leeuwarden: 06-12-1802 Heelmeester ten plattelande en vroedmeester en in Groningen: 21-12-1842 medicine doctor en op 23-10-1843 Artis obstetriciae doctores.
- In 1857 woont de weduwe in Sloten (Fr.).

Ulbe Johannes Noordenbos (1848- 1863)

* 14-01-1819 in Nijkerk, Oost Dongeradeel, +22-8-1865 te Wommels.

X1 Maria Elisabeth Brandenburg * 27-11-1818 in Workum + 10-03-1851

Kind: Clara Ulbes * 06-12-1849 te Wommels

X2 2-9-1857 te Wommels met Titia Klazes Noordenbos. In de trouwacte is zijn beroep Medicine doctor.

Kinderen:

Johannes Hiëronimus	* 19-11-1858 te Wommels
Klaas Ulbes	* 19-04-1862 te Wommels

- Woonde voor augustus 1850 op nummer 7; per 12-05-1853 op nummer 36.

- In een besluit van de Raad van de grietenij Hennaarderadeel van 27 november 1848, vlak na de dood van zijn vader dus, komt naar voren dat hij van standplaats is veranderd van Easterein naar Wommels. Hij wordt in dat zelfde bericht eervol ontslagen als geneesheer van de armen administratie van Lutkewierum, Itens en Easterein en wederbenoemd in die functie voor Spannum, Edens, Cubaard, Waaxens en Wommels.

- Benoemd tot vaccinateur in 1849

- Ulbe is de derde generatie Noordenbos die in Wommels huisarts werd.

- Vanaf 30 augustus tot 5 december 1865 is de functie waargenomen door Hijlke Reitsma (* 7-11-1841 te Oostermeer). Die kwam van en ging weer terug naar Leeuwarden.

Wytze Keimpe Johannes Hoekstra (1863 - 1898/1917)

* 01-07-1840 te Lollum zoon van Johannes Wijtzes Hoekstra, dominee, en Baukjen Schuurmans.

X op 12 mei 1864 te Wommels met Berendina Margaretha Boekhoudt * 22-07-1839 te Britswerd en + 12-10-1893 te wommels. Ook zij komt uit een domineesgezin. Haar ouders zijn: Wouter willem Boekhoudt en Johanna Scholtens

Kinderen:

- Johannes * 22-02-1865. Werd letterzetter en emigreerde in 1890 naar Amerika.
- Johanna * 07-03-1866.
- Baukje * 10-03-1867, + 29-9-1868.
- Wouter Willem * 13-09-1868
- Baukje * 26-01-1870
- Anna Catharina Magdalena * 02-06-1871, + 21-10-1871.
- Steven Frederik * 08-09-1872. Werd dokter in Baard.
- Catharina Magdalena * 08-08-1875, + 05-10-1876
- Frederik * 05-10-1876. Werd koperslager.
- Pier * 11-12-1877
- Boukje Catharina * 24-07-1878, + 15-04-1888.

De bewoning nader bekijken.

Woonde resp. op de nrs 8, 16 en 47. De nummers 8 en 16 staan voor het zelfde huis, op de hoek van de Terp, waar nu de garage van Stienstra is. Nummer 47 is het huis Op de Walperterwei, waar nu J. Bruinsma in woont.

Hij verhuist 29-05-1917 naar Leeuwarden.

Admissie te Leeuwarden: Heelmeester ten plattelande en Heelmeester op 22-04-1862 en 09-04-1861 en Vroedmeester op 03-09-1861.

- Hij ligt begraven op het kerkhof van de N.H. kerk te Wommels.

Wouter Willem Hoekstra (31-05-1898 - 28-02-1924)

*13-09-1868 te Wommels

X Wiepkje de Jong, * 20-04-1869 te Workum.

Kinderen:

- Wijtze Keimpe
- Berendina Margaretha * 26-09-1901 te Wommels.
- Rikstus Andries * 12-06-1904 te Wommels.
- kwam op 31-05-1898 van Stiens en ging op 28-02-1924 naar Leeuwarden.
- Was van 01-10-1920 tot 01-03-1924 gemeentegeneesheer. Dit hield onder meer in: armenpraktijk, vaccinatie en geneeskundig onderzoek van de kinderen en doodschouw, voor f950,- per jaar.
- Hij woonde in het huis Van Sminialeane 3

Sjoerd Nammensma (25-02-1924 - 13-01-1967)

* 20-01-1897 te Sexbierum. Zijn ouders waren: Jan Nammensma en Geertrui Elisabeth Koudenburg

X Maria Louisa Hendriks (* 27-10-1909 te Woerden) op 01-06-1937 te Barradeel

Kinderen:

- Johanna Geertrui * 12-11-1937 te Wommels
- Maria Louise * 10-05-1943 te Wommels
- Reinou * 31-03-1948 te Wommels
- Was vanaf 1925 gemeente geneesheer van de gemeente.

Jacob Stoffelsma (1935 -1942)

*21-08-1905 te Hemelumer Oldeferd, uit Titte S X Rinske Laatsma.

X Annegina Roelfina Jippes (* 28-10-1907 te Venlo) op 21-04-1939 te Zuidlaren. Zij was Mondarts

Kinderen:

- Roelfke * 19-04-1940 te Wommels
- Titus * 30-07-1941 te Wommels
- Per 01-06-1937 is hij gemeente geneesheer voor Welsrijp en Baijum, in plaats van Dr. Hoekstra uit Baard, die zich toen uit zijn ambt terugtrok.
- Zijn vrouw werd als mondarts gemeentearts in 1941.
- Hij kwam op 28-10-1935 uit Groningen en vertrok 23-09-1942 naar Zuid Laren.

Lucas Hendrik Jan Bogtstra (1964 - 1993)

* 17-06-1930 te Twijzel

X 13-05-1959 te Leeuwarden met Tjitske Ruurdje van der Mei (*16-10-1936)

Kinderen:

- Wietske Maria * 07-11-1959 te Groningen
- Frederika Nicolet * 02-01-1965 te Sneek
- Marijke Sjoukje * 04-02-1968 te Sneek
- Dokter Bogtstra had een samenwerkingsverband met J.C. Loor te Easterein.

Jan Willem Meerdink (1994 - ....)

* 27-05-1962 te Geldrop (N.Br.)

X 21-12-1993 te Bergen op Zoom met Helena Eveline van de Water *13-03-1963 Alphen a/d Rijn.

- Hij heeft vanaf decembet 1993 tijdelijk gewoond op de Freuleleane 7.
- Zijn praktijk is per juli 1997 gevestigd op It Stalt 6